

INTERNATIONAL MAGAZINE
RNI No. 61816/95

Postal Regd. No. CHD/0081/2015-17

(30/-)

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਜੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਯਾਗ

ਜੁਲਾਈ 2015

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ

ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ

ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਸਬੰਧੀ

**ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਯਾਗ**

8 ਅਗਸਤ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਵਿਖੇ

: ਸਮਾਂ :

ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ

ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ ਇੱਕੀਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਜੁਲਾਈ, 2015
ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਬਾਨੀ

ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ ਸਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਬੰਧੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ
9417214391, 9592009106

Postal Address for any Enquiry, Money Order,
Cheque and drafts :

**VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST**

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.
Kharar, Distt. S.A.S Nagar (MOHALI) - 140901, Pb. India
9417214391

Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010
[F.No. 197/21/2010-ITA-II]

Registration Under Foreign Contribution
(Regulation) Act 1976 R.No.115320023

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
\$ 60/-	\$ 600/-

Please visit us on internet at :-
Email : atammarg1@yahoo.co.in,
http:# www.ratwarasahib.org
http:# www.babalakhbirsinghbalongi.org

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

94172-14391, 94172-14381, 9417214379,
96461-01996, 98889-10777.

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ
'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ,
ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ
(ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ ਸੰਬੰਧੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ
ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6.00
ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 9417214391, 9592009106, 9417214379
Email : atammarg1@yahoo.co.in

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਫੋਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ : 001-408-263-1844

ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ
ਫੋਨ : 001-604-433-0408

ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ - ਮੋਬਾਇਲ 001-7788389135

ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ - ਮੋਬਾਇਲ : 001-604-862-9525
ਫੋਨ : 001-604-288-5000

ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ ਫੋਨ : 001-604-589-9189

ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ

ਫੋਨ : 0044-121-200-2818 ਫੈਕਸ : 0044-121-200-2879,

ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ) ਮੋਬਾਇਲ : 0044-7968734058

ਆਸਟਰੇਲੀਆ : ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-406619858
ਭਾਈ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-469927233

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਦਾਰੇ - ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

* ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ)

9417214391, 9417214379, 9814612900

* ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ
ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (CBSE) - 0160-2255003

* ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ -
96461-01996

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ
ਸੀਨੀਅਰ

ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (PSEB) ਇੰਗਲਿਸ਼ ਮਾਧਿਅਮ
95920-55581, 01602255004

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ
98148-01860

* ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ -
94172-14382

* ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
(ਬੀ.ਐੱਫ)

94172-14382

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ
(ਫਰੀ) 98157-28220, 98146-12900

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009

ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 96532-18294

ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385,

98555-28517, 94172-14385

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ 5
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
2. ਬਾਰਹਮਾਹਾ 7
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
3. ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਆਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ 10
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
4. ਸੁਖ-ਦੁਖ 22
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
5. ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 350 ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ 31
ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ
ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਪੋਰਟ
6. ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ 41
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
7. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ 46
ਸੰਤ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
8. ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ - ਜੀਵਨ ਤੇ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ 50
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
9. ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ - ਸਾਧਨਾ ਪੱਖ 53
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
10. ਸਟੀਕ (ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ) 56
ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ
11. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ-ਭਾਗ 2 61
ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
12. ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ 63
ਵੈਦ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿੰਘ
13. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, 64
ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਿਚ ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਨਮੋਲ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਡਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ, ਪਰਮ-ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ-ਮਾਰਗ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਹੀ ਤੇ ਸੌਖਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 'ਆਤਮ-ਮਾਰਗ' ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ -

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥
ਅੰਗ - ੮੪੬

'ਨਾਮ-ਮਾਰਗ' ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਨਿਤ-ਨੇਮ, ਸ਼ਬਦ-ਵਿਆਖਿਆ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਆਵੱਸ਼ਕ ਹੈ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ। ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਸਿਮਰਨ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਗੁਰ-ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਵੀ ਦਸਦੇ ਸੀ। ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਾਮ-ਜਾਪ-ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਤਿੰਨ ਪੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕਰਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਪਹਿਲਾ 'ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ' ਦਾ ਜਾਪ - (੧੯...ਤੋਂ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਕ), ਦੂਜਾ 'ਸਤਿਨਾਮ-ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ', ਤੀਜਾ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ'। ਸੰਗਤ ਵਿਸਮਾਦੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਝੁੰਮ ਉਠਦੀ ਸੀ। ਐਸਾ ਅਨੰਦ, ਜੈਸਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨ ਸਮੇਂ ਬੱਝਦਾ ਹੈ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸੁਹਿਰਦ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਰਵੋਤਮ ਰਚਨਾ 'ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ' -

ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ **। ਜਪੁ। ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥** ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਅਤੇ ਜਾਪ ਵੀ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਮਹਾਨਤਾ ਜਾਣ ਕੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਜਾਪ-ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਅਗੰਮੀ ਵਿਸਮਾਦ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ।

ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਸਮੁੱਚੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ-ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਇਸ ਸੰਖੇਪ

ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਸੰਕੁਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਬ੍ਰਹਮ, ਜੀਵ, ਜਗਤ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਰਚਨਾ ਕਿਸੇ ਰਾਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅੰਗ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਹੇਰਕ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਰਾਗ ਦਾ ਸਿਰਮੋਰ ਹੈ। ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਦਾਂ ਪਦਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਅਚੰਭੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਏਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਵੇਂ ਰੂਪਾਂ, ਨਰੋਏ ਅਰਥਾਂ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਤਰਤੀਬ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਈ ਪੁਰਾਤਨ ਪ੍ਰਚਲਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਗੌਣ ਪਦਵੀ ਦੇ ਕੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗੇ ਤੋਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ 'ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ' ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਹਿੰਦੂ-ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਧਾਨ ਨਾਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਭਾਂਤ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਰੀਤਾਂ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਦੂ ਟੂਣਿਆਂ, ਜੰਤਰਾਂ, ਤਵੀਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸਹਾਇਤਾ, ਸੁਰੱਖਿਆ, ਸੰਪਤੀ, ਸੰਤਾਨ, ਹਾਨੀ, ਲਾਭ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਪਿਆਰ, ਨਫਰਤ ਇਤਿਆਦਿ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਭੈੜੇ ਅਮਲਾਂ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਵੰਡ, ਨਾਮ-ਕਰਨ, ਇਸ਼ਟ, ਦੇਵਤੇ, ਦੀਖਿਆ, ਫਲ ਉਚਾਰਣ-ਵਿਧੀ, ਆਸਣ ਅਤੇ ਉਚਾਰਣ-ਅਸਥਾਨਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਅਨੇਕਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ, ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੰਤ੍ਰ-ਪਾਠ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੱਚੇ-ਆਚਾਰ, ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਮੂਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਰਚਨਾ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਬੀਜ-ਮੰਤ੍ਰ, ਗੁਰ-ਮੰਤ੍ਰ, ਮਹਾਂ-ਮੰਤ੍ਰ, ਅਭਿਨਾਸ਼ੀ-ਮੰਤ੍ਰ, ਪੂਰਨ-ਮੰਤ੍ਰ, ਨਿਰਮਲ-ਮੰਤ੍ਰ, ਹਰਿ-ਮੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਬਦ ੴ (੧) ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਧੁਰਾ ਹੈ। 'ਏਕਾ' ਧਰਮ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦਾਂ ਅਤੇ ਵੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਟ ਕੇ ਪਰਮ-ਸਤਾ ਦੀ ਏਕਤਾ, ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਅਦਵੈਤਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਓਅੰਕਾਰ ਨਾਲ ਇਕ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਭਾਰਤੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਤਾ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਸ਼ਬਦ ਓਮ ਅੱਖਰਾਂ ਅਤੇ ਸਵਰਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀਯ ਕੇ ਕਈ ਦੁਤਾਂ (੨) ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਤਿਨੋਕਿਆਂ (੩) ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ੴ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਵਿਭਾਜਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ - ਸਿਰਜਨਾਤਮਕਤਾ, ਅਨੰਨਤਾ, ਅਨਮੋਲਤਾ, ਅਦੈਵਤਤਾ, ਅੰਤਰਯਾਤਮਾ, ਨਿਤੰਤਾ, ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ

ਵਿਚ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰਗੁਣ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਸਰਗੁਣਤਾ, ਨਿਰਗੁਣਤਾ ਵਿਚ ਸਦਾ ਵਿਦਮਾਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਰਚਨਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਰਤਾਰੀ-ਸ਼ਕਤੀ ਓਅੰਕਾਰ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਰਚਨਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਓਅੰਕਾਰ ਰਚਨਹਾਰਾ ਅਤੇ ਗੁਣੀ-ਨਿਧਾਨ ਹੈ। 'ਸਤਿ ਅਜੇਹੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਹੈਤਾ, ਹਸਤੀ, ਮੌਜੂਦਗੀ, ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਦੀਵਤਾ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਹੈ ਜੋ ਤਰੈ-ਕਾਲ 'ਸਤਿ' ਹੈ ਅਤੇ ਤਰੈ-ਕਾਲ ਅਤੀਤ 'ਸਤਿ' ਹੈ। 'ਸਤਿ' ਦੀ ਸਤਾ 'ਨਾਮ' ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਸਾਡੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੈ। ਕਾਲ-ਪੁਲਾੜੀ ਮਰਣਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਹਰ ਪਲ ਬਦਲਣ ਵਾਲੀ ਭੌਤਿਕ ਰਚਨਾ ਨੂੰ 'ਸਤਿ' ਦੇ ਉਲਟ 'ਅਸਤਿ' ਜਾਂ ਭਰਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਲ-ਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸੱਚੀ ਅਤੇ ਅਵੱਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਕਰਤਾ ਖੁਦ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਸੱਚੇ ਦੀ ਕੋਠੜੀ' ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੱਚ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਅਨਾਦੀ ਨਹੀਂ, ਨਾਂ ਹੀ ਕਾਲ ਅਨਾਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਕਰਤੇ ਦੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪੁਰਖ ਸਰਬ-ਸਮਰੱਥ, ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਪਰਮ-ਆਤਮਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਗਵੇਦਿਕ ਪੁਰਸ਼ ਵਾਂਗ ਅਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਦਰਸ਼ਕ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਰਚਨਾ ਸੱਚੇ ਦੀ ਸੱਚੀ ਕਿਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੱਚੇ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਰਮ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਕਰਤਾ, ਜੀਵ ਅਤੇ ਜਗਤ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਬੱਝੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਖੇਡ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੀਵ, ਜਗਤ ਵਿਚ, 'ਡਰ' ਅਤੇ 'ਵੈਰ' ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰੂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਤਕ ਰਾਜ, ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਪਰਮ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਡਰ' ਅਤੇ 'ਵੈਰ' ਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪਰਮਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚ ਅਣਗਿਣਤ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਵੈਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਣ ਅਤੇ ਨਾ-ਪੂਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰੋਪੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਾਪਾਂ ਦਾ ਡਰ, ਜਾਤੀ ਵੰਡ, ਮਨੁ ਦੇ ਕਰੜੇ ਕਾਨੂੰਨ, ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਹਉਮੈਵਾਦ, ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਘ੍ਰਿਣਾ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਵੈਮਾਨ ਅਤੇ ਗੌਰਵ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ 'ਕਰਤਾ' ਸਭ ਦਾ ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਪਾਲਣਹਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰਾਂ, ਸਰਾਪਾਂ, ਕਰੋਪਾਂ, ਵੈਰਾਂ, ਵਿਰੋਧਾਂ, ਵਿਵਾਦਾਂ ਅਤੇ ਭਿੰਨ-ਭੇਦਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। 'ਜੇਹਾ ਸੇਵੇ, ਤੇਹੋ ਹੋਵੇ' ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸਚਾਈ ਹੈ। ਕੇਵਲ 'ਨਿਰਭਉ' ਅਤੇ 'ਨਿਰਵੈਰ' ਦਾ 'ਉਪਾਸ਼ਕ' ਹੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰਾਂ ਅਤੇ ਵੈਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖ 'ਨਿਰਭਉ'

ਨਿਰਵੈਰ ਦੇ ਨਿਕਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਉਹ ਡਰ ਅਤੇ ਵੈਰ ਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ 'ਇਕ' ਅਕਾਲ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਾਲੋਂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਬੁੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਅਵਤਾਰਵਾਦ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਅਨੰਤ, ਅਸੀਮ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਨੂੰ ਦੇਸ਼-ਕਾਲ ਵਿਚ ਸੀਮਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਕਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਅਨੰਤ, ਅਨਾਦੀ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਹੋਂਦ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿਚ ਕਾਲ ਦੀ ਯੁੱਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਕਾਲ ਅਨਾਦੀ ਨਹੀਂ, ਕਰਤੇ ਦੀ ਕਿਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਵੱਧੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਕਾਲ ਦੀ ਅਵੱਧੀ ਨਾਲੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕਾਲ-ਮਈ ਅਵੱਧੀ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਹਾਨਤਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਇਕ ਕਾਲ-ਮੁਨਿਆਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ 'ਅਉਸਰ' ਜਾਂ 'ਬਰੀਆ' ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਕੇ ਕਾਲ-ਰਹਿਤ ਅਨਕਾਲ ਸਰੂਪ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ-ਮੂਰਤਿ ਹੀ ਅਕਾਲ-ਮੂਰਤਿ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਲ, ਮੌਤ, ਪਰੀਵਰਤਨਸ਼ੀਲਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ, ਸੂਰਤਾਂ, ਘਾੜਤਾਂ, ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ, ਅਵਤਾਰ ਕਾਲ ਵਿਚ ਜਨਮਦੇ, ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ - ਚੇਤ, ਅਚੇਤ, ਅਰਧ ਚੇਤ, ਮਨੁੱਖ, ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ, ਬਨਸਪਤੀ, ਦੇਵਤੇ, ਦੈਂਤ, ਰਾਕਸ਼, ਅਵਤਾਰ, ਰਾਜੇ, ਫਕੀਰ ਸਭ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ 'ਖਾਣੀ' ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਸਭ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹਨ, ਦੈਵੀ ਹੁਕਮ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿਚ ਹਨ, ਨਿਰਭਰ ਅਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹਨ। ਕੇਵਲ 'ੴ - ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ' ਸਵੈ-ਸਥਿਤ, ਸਵੈ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ, ਸਵੈ-ਪ੍ਰਗਟ, ਸਰਬ-ਸਮਰੱਥ, ਸਵੈ-ਆਸਰਿਤ, ਸਵੈ-ਸੰਪੂਰਨ, ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਚੇਤਨ ਜਾਗਦੀ ਜੋਤਿ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਪਰਮ ਆਦਿ ਕਾਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਕਾਰਨ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਸਰਬ-ਸਮਰੱਥ ਦਾ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਪੂਰਨ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਉਲਾਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ, ਪਸ਼ੂ ਜਾਂ ਮਿਸ਼ਰਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਾਰੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਭ ਉਪਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਦਾ ਪੱਥ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਸਭ ਦਾ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸਾਰੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਉਸ ਦੇ 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦਾ ਵੱਡਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਪਰਮ-ਜੋਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਦਿ-ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਿਦਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼, ਸ਼ਬਦ, ਬਾਣੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਸਰਬ-ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣ ਕੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ 'ਨਦਰ' ਨੂੰ ਕਰਮਾਂ ਉਤੇ ਹਾਵੀ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਜੀਵਨ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 21 'ਤੇ)

ਸਾਵਣਿ

(ਸਾਵਣਿ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ : 16 ਜੁਲਾਈ, ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਸਾਵਣਿ ਸਰਸੀ ਕਾਮਣੀ
ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਪਿਆਰੁ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਰਤਾ ਸਚ ਰੰਗਿ ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ॥
ਬਿਖਿਆ ਰੰਗ ਕੂੜਾਵਿਆ ਦਿਸਨਿ ਸਭੇ ਛਾਰੁ॥
ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੂੰਦ ਸੁਹਾਵਣੀ
ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਪੀਵਣਹਾਰੁ॥
ਵਣੁ ਤਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗਿ ਮਉਲਿਆ
ਸੰਮ੍ਰਥ ਪੁਰਖ ਅਪਾਰੁ॥
ਹਰਿ ਮਿਲਣੈ ਨੋ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ
ਕਰਮਿ ਮਿਲਾਵਣਹਾਰੁ॥
ਜਿਨੀ ਸਖੀਏ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ
ਹੰਉ ਤਿਨ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੁ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜੀ ਮਇਆ ਕਰਿ
ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ॥
ਸਾਵਣੁ ਤਿਨਾ ਸੁਹਾਗਣੀ
ਜਿਨ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਉਰਿ ਹਾਰੁ॥ ਅੰਗ - 134

ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਪਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਾ ਹੋਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਤੋਕਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹਾੜ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਅੱਧੇ ਹਾੜ ਤੋਂ ਘਟਾਂ ਉਮੰਡ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬੱਦਲ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਠੰਢੀ ਵਾਯੂ ਰੁਮਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਨਦੀਆਂ, ਨਾਲੇ ਉਛਲ-ਉਛਲ ਕੇ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਹਰਿਆਵਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਮੀਂਹ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣ ਨਾਲ ਨਿਖਾਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ, ਕੁਠਾਰਾਂ ਧੋ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਮੁਰਝਾਏ ਹੋਏ ਪੱਤੇ ਹਨੇਰੀਆਂ ਚਲ ਕੇ ਧੂੜ ਨਾਲ ਲੱਥ-ਪੱਥ ਹੋਏ ਧੋਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਖਰ ਕੇ ਝੂੰਮਣੀਆਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਂਧੀ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਖਰੇ ਹੋਏ ਬਿਛਾਂ ਹੇਠ ਬੈਠ ਕੇ ਅਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਅਸਰ, ਇਸ ਨਿਖਾਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਇਕ ਅਜੀਬ ਹੀ ਅਸਰ ਪੈਦਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਠ ਤੇ ਹਾੜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਝੁਣ-ਝੁਣੀ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਵਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਸਾਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਦਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਤੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਈ ਸੁਹਾਗਣ ਇਸ ਠੰਢਕ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇੜਾ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਂਭਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਖਿੜਦਾ ਹੈ; ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਖਿੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

ਸਾਵਣਿ ਸਰਸੀ ਕਾਮਣੀ
ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਪਿਆਰੁ॥ ਅੰਗ - 134

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਤੜਫ ਰਹੇ ਪਿਆਰੇ ਇਸ ਠੰਢਕ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਖਿੱਚਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਧੁਨ ਇਸ ਪਿਆਰ ਵਿਚੋਂ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੀ ਸੇਜਾ ਉਤੇ ਆਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਭਿੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਿਆਰ, ਇਹ ਨਾਮ ਧੁਨ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-

ਮਨੁ ਤਨੁ ਰਤਾ ਸਚ ਰੰਗਿ ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ॥
ਅੰਗ - 134

ਉਸ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਇਕ ਛਿਨ ਵੀ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੀ ਸੇਜਾ ਉਪਰ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਮਾਣਾਂ। ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਫਰਕ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਰੰਗ ਸਾਰੇ ਢਿੱਕੇ ਹਨ, ਇਹ ਕੁਸੰਭੇ ਦੇ ਰੰਗ ਵਾਂਗੂੰ ਕੱਚੇ ਰੰਗ ਹਨ। ਇਕ ਛਿਨ ਲਈ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਛਿਨ ਉਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਸੁਭਾਗੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਰੰਗ ਕਦੇ ਮੈਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲਹਿੰਦਾ ਹੈ-

ਰਾਮ ਰੰਗੁ ਕਦੇ ਉਤਰਿ ਨ ਜਾਇ॥
ਗੁਰੁ ਪੁਰਾ ਜਿਸੁ ਦੇਇ ਬੁਝਾਇ॥ ਅੰਗ - 194

ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਿਆਰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਆ ਗਿਆ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਰਸਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਵਾਸਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਹੰਸਰਾਰ ਦਲ ਕਮਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ, ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫੇਰ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ -

ਲਾਲ ਰੰਗੁ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਾ ਜਿਸ ਕੇ ਵਡਭਾਗਾ॥

ਮੈਲਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਨਹ ਲਾਗੈ ਦਾਗਾ॥
ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ ਸੁਖਦਾਈਆ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖ ਭਾਇ॥
ਸਹਜਿ ਸਮਾਨਾ ਭੀਤਰੇ ਛੋਡਿਆ ਨਹ ਜਾਇ॥
ਜਰਾ ਮਰਾ ਨਹ ਵਿਆਪਈ ਫਿਰਿ ਦੂਖੁ ਨ
ਪਾਇਆ॥

ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਆਘਾਨਿਆ ਗੁਰਿ ਅਮਰੁ ਕਰਾਇਆ॥
ਸੋ ਜਾਨੈ ਜਿਨਿ ਚਾਖਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਾ॥
ਕੀਮਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਈਐ ਕਿਆ ਕਹਿ ਮੁਖਿ
ਬੋਲਾ॥ ਅੰਗ - 808

ਕਾਇਆ ਕਾਪਰੁ ਚੀਰ ਬਹੁ ਫਾਰੇ
ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਸਭਾਗਾ॥ ਅੰਗ - 985

ਇਹ ਰੰਗ ਚਲੁਲ ਹੈ, ਇਸ ਰੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਮਸਤੀ ਹੈ।
ਇਹ ਪਿਆਰ ਜਦੋਂ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ
ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਵਧਦਾ
ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਸਤਿਸੰਗ ਕੀ ਰੇਣੁ ਮੁਖਿ ਲਾਗੀ
ਕੀਏ ਸਗਲ ਤੀਰਥ ਮਜਨੀਠਾ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਰੰਗਿ ਚਲੁਲ ਭਏ ਹੈ
ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਮਜੀਠਾ॥ ਅੰਗ - 1212

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਿਅੰਕਰ ਜੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ
ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਜੁੱਧ ਦੀ ਕਮਾਨ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਜਰਨੈਲ, ਰੋਪੜ
ਦੇ ਪਠਾਣ, ਮੁਗਲ ਖਾਨ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ
ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜਾਂ
ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਫੜ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂਗੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ
ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਜੂਝ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ
ਇਹ ਜੁੱਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ।
ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੁੱਧ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁਛਿਆ। ਇਕ ਸ਼ਕਾਇਤ
ਹੋਈ ਕਿ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਯਾਨਿ ਕਿ ਜੋ ਵੀ
ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦਾ
ਸੀ। ਉਹ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ
ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਫਟੜਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ, ਪਹਾੜੀਆਂ
ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ
ਜੀ! ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ
ਘਨਈਆ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜੋ ਅਜੇ ਤਕ ਵੱਡੀ ਰਾਤ ਜਾਣ ਦੇ
ਵਿਪਰੀਤ ਵੀ ਫੱਟੜਾਂ ਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹ-ਟੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ
ਸੀ। ਦੇਵ ਨੇਤ ਨਾਲ ਉਸੇ ਮੁਗਲ ਜਰਨੈਲ ਖਾਨ ਦੀ ਦੰਦਲ
ਭੰਨ ਕੇ, ਉਸ ਦਾ ਸੀਸ ਆਪਣੇ ਪੱਟ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਪਾਣੀ
ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੇ
ਉਸਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਕਿਸਨੂੰ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਸੀ।
ਇਸ ਰੰਗ ਰਤੜੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੁ ਪਿਆਰ

ਦੀ ਅਤਿ ਠੰਢੀ ਠਾਰ ਰੋ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦੀ
ਮੈਲ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਧੋ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ
ਵਿਪਰੀਤ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ,
“ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ
ਨਾ ਤੁਰਕ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਅਤੁਰਕ ਦਿਸਦਾ
ਹੈ; ਜੇ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਨੂਰ ਭਰਿਆ ਦੀਦਾਰ
ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੁਣ ਆਪਣੇ-ਬੇਗਾਨੇ
ਦੀ ਪਰਖ ਮਿਟ ਗਈ ਹੈ। ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ
ਆਪਣਾ ਹੀ ਰੂਪ ਸਭ ਥਾਂ ਵਿਖਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ
ਹੈ।” ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ, ਪੱਟੀਆਂ ਤੇ ਮਲੂਮ ਦੀ
ਡੱਬੀ ਫੜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਰੰਗ ਰੱਤਿਆ ਸੱਜਣਾਂ!
ਤੂੰ ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਜਖਮ
ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਮਲੂਮ ਲਾਈਂ ਅਤੇ ਪੱਟੀਆਂ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹੀਂ।

ਇਹ ਹੈ ਅਵਸਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗ ਰੱਤਿਆਂ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕੁਸੰਭਾ ਰੰਗ ਲਹਿ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ।
ਮਾਇਆ ਦਾ ਰੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹੁ ਦਾ ਭਰਿਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ
ਹੈ ਅਤੇ ਝੂਠਾ ਰੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੁਆਹ (ਰਾਖ) ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁੱਲ
ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ, ਰਤਨਾਂ ਨਾਲ ਜੜੇ
ਹੋਏ, ਕਸਤੂਰੀ ਤੇ ਲਪਟਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਕੁਝ ਮਹੱਤਤਾ
ਨਹੀਂ ਰਖਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਚੱਖ
ਲਿਆ ਹੈ, ਮਾਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀ
ਰੰਗ ਪ੍ਰਭੁ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਬਿਨ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ॥

ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੁਛਿ ਦੇਖਿਆ

ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ॥

ਅੰਗ - 14

ਬਿਖਿਆ ਰੰਗ ਕੁੜਾਵਿਆ ਦਿਸਨਿ ਸਭੇ ਫਾਰੁ॥

ਅੰਗ - 134

ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ,
ਰਸ, ਗੰਧ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ ਨਹੀਂ
ਖਿਚਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਰਸ ਦਾ ਗਿਆਨ
ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸਦੇ।
ਉਹ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਵਿਚ
ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਥੋਂ ਸੁਆਂਤੀ ਬੂੰਦ ਝਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮਾਂ-
ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਸ, ਭਟਕਣਾ ਬੁਝ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੂੰਦ ਸੁਹਾਵਣੀ

ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਪੀਵਣਹਾਰੁ॥

ਅੰਗ - 134

ਪ੍ਰਭੁ ਕਣ-ਕਣ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿਸ਼ਟੀ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਸੌ ਅੰਤਰਿ ਸੌ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ॥
 ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ॥
 ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ॥
 ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ॥
 ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ॥
 ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੇਸਾ ਕਰਮੁ॥
 ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ॥
 ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ॥
 ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ॥
 ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ॥ ਅੰਗ - 293

ਵਣੁ ਤਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗਿ ਮਉਲਿਆ
 ਸੰਮ੍ਰਥ ਪੁਰਖ ਅਪਾਰੁ॥ ਅੰਗ - 134

ਉਹ ਧੰਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਵਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਮਿਲਾਪ ਲੋਚਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਦੋਂ ਵਾਲਾ ਹੁੱਸੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਠੰਢੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਹੁਮਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਨਸਪਤੀ ਝੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਆਪਣਾ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਨਗਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਦੀਆਂ ਝੁੰਮਣੀਆਂ ਅੰਦਰ ਝਰਨੂਟਾਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮੇਹਰ ਦੀ ਲੋਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਮਿਲਣੈ ਨੋ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ
 ਕਰਮਿ ਮਿਲਾਵਣਹਾਰੁ॥ ਅੰਗ - 134

ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ -

ਜਿਨੀ ਸਖੀਏ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ
 ਹੰਉ ਤਿਨ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੁ॥ ਅੰਗ - 134

ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਸੀਏ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਸ਼ਬਦ ਸਦਕੇ ਉਹ ਸੰਵਾਰੇ ਗਏ -

ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜੀ ਮਇਆ ਕਰਿ
 ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ॥ ਅੰਗ - 134

ਉਹ ਸੋਹਾਗਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਹਾਗ ਦਾ ਰਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਣ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਸਦਾ ਹੀ ਗੂੰਜਾਰਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ; ਝਿਮ-ਝਿਮ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਘਟਾਵਾਂ ਉਮੰਡ-ਉਮੰਡ ਕੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਵਣ ਦਾ

ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਸਹਾਈ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਸਾਵਣੁ ਤਿਨਾ ਸੁਹਾਗਣੀ
 ਜਿਨ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਉਰਿ ਹਾਰੁ॥ ਅੰਗ - 134

ਰਾਮ ਨਾਮ ਦਾ ਹਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੋਭ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਤ, ਫੋਕੀ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਅਗਨ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਲੋਚਾ ਦੀ ਅਗਨ ਵਿਚ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ! ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ, ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਮ ਆਪੇ! ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਾਇਆ ਅਗਨ ਵਿਚੋਂ ਖਿੱਚ ਕੇ, ਇਸ ਚਲੂਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਰੰਗ ਦੇ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਸਕ ਬੈਰਾਗੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇਹ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਵੀ ਸਾਵਣ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਵਾਂਗੂੰ ਉਸ ਨਾਮ ਫੁਹਾਰ ਦਾ ਰਸ ਲੈਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਬਣ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਰਸੀਆ ਹੋ ਕੇ ਰੰਗ ਰਤੜਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ, ਇਸ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੋਹੜੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਆਤਮ ਰੰਗ ਦੇ ਗੁਲਾਰੇ ਮਾਣਾਂ। ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਮਰਾਂ ਬੀਤ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਜਲਵਾ ਤੱਕਾਂ ਅਤੇ ਤਕਦਾ ਹੀ ਰਹਾਂ। ਮੂਸਾ ਜੀ ਨੇ ਕੋਹੇ-ਭੂਰ ਤੇ ਤੇਰਾ ਜਲਵਾ ਤੱਕਿਆ, ਤੇਰਾ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ।

ਅਸਾਡੀਆਂ ਭੁਲਾਂ ਨਾ ਤੱਕ, ਅਸੀਂ ਭੁੱਲਣ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਹਉਂ ਦੀ ਕੰਧ ਓਹਲੇ ਰਹਿ ਕੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਠੰਢੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਭੀ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਭੀ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਤੀਆ ਬਿੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਣ-ਕਣ ਤੇ ਨੂਰ ਝਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਡਾਕਟਰ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਮੰਨ ਲੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਟੋਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਹੈ, “ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਾਂ?” ਤੇਰੀ ‘ਮੈਂ’ ਹੀ ਇਸ ਵਿਚ ਪੜਦਾ ਹੈ, ਪੜਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਚਿੰਬੜ। ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਈਮਾਨ ਲਿਆ ਜੋ ਫੁਰਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ॥
 ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ॥
 ਅੰਗ - 1291

ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗ॥
 ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗ॥
 ਅੰਗ - 275

ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਆਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੂਨ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 15)

ਸ਼ਾਨ.....।

**ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!**

**ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥**

ਅੰਗ - 256

**ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥**

ਅੰਗ - 289

ਧਾਰਨਾ - ਕੋਈ ਨਾਉ ਨ ਜਾਣੈ ਮੇਰਾ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਐ।

ਤੂੰ ਵਿਸਰਹਿ ਤਾਂ ਸਭੁ ਕੇ ਲਾਗੁ ਚੀਤਿ ਆਵਹਿ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਊ ਦੂਜਾ ਸੂਝੈ ਸਾਚੇ ਅਲਖ ਅਭੇਵਾ ॥ ੧ ॥
ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਸਦਾ ਦਇਆਲਾ ਲੋਗਨੁ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰੇ ॥
ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹੁ ਕਿਸ ਨੋ ਕਹੀਐ ਸਗਲੇ ਜੀਅ ਤੁਮਾਰੇ ॥ ੧ ॥
ਰਹਾਉ ॥

ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਤੇਰਾ ਆਧਾਰਾ ਹਾਥ ਦੇਇ ਤੂੰ ਰਾਖਹਿ ॥
ਜਿਸੁ ਜਨ ਉਪਰਿ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਤਿਸ ਕਉ ਬਿਪੁ ਨ ਕੋਊ ਭਾਖੈ
॥ ੨ ॥

ਓਹੋ ਸੁਖ ਓਹਾ ਵਡਿਆਈ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਮਨਿ ਭਾਣੀ ॥
ਤੂੰ ਦਾਨਾ ਤੂੰ ਸਦ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ ॥ ੩ ॥
ਤੁਧੁ ਆਗੈ ਅਰਦਾਸਿ ਹਮਾਰੀ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤੇਰਾ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਭ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਕੋਈ ਨਾਉ ਨ ਜਾਣੈ ਮੇਰਾ ॥
੪ ॥ ੧੦ ॥ ੪੯ ॥

ਅੰਗ - ੩੮੩

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੱਲ੍ਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਰੂਪ 'ਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਆਸਮਾਨ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ-

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਅਗੰਮ ਹੈ।

ਜਿਸ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। 'ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ' ਕੋਈ ਵੈਰ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਚੇ ਹੋਏ ਸੰਗਰਾਮ 'ਚ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਕ-ਇਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋੜ ਹੈ। ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ, ਜੋ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਹੀਏ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣ

ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਗੱਲ ਕੱਢ ਦਿਓ ਦਿਲ 'ਚੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਮੂੰਹ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਦੇਖੇ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਖੇ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸੁੱਧ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਦੇਖੇ, ਉਹਨੂੰ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਵੈਰ। ਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਨਾ ਹੁਣ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥

ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ
॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੯

ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਬਣ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਹੈ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ, ਜਿਵੇਂ ਰੈਡ ਕਰਾਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਕੰਮ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੋ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ਬਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਨਾ ਸਹੇ। ਜੋ ਵੀ ਆਪ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫਿਰਨ-ਤੁਰਨ ਦੀ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਪੰਚਾਇਤੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਬੈਠੇ ਨਾ ਘਰ। ਦੂਸਰਾ ਜਿਹਨੂੰ ਲੜਾਈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੇ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੀਲਾ ਨਾ ਬਣੇ ਜੀਉਣ ਦਾ, ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਹੀ ਮਰਨਾ ਹੈ। ਇਕ ਆਪਣੇ ਜੀਉਣ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਜੀਉਣ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਲੜਾਈ ਗਲ ਹੀ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਦੌੜਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਕ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸੁਸ਼ਪਾਲ। ਦੁਆਪਰ ਯੁੱਗ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਤਬੀਅਤ ਬੜੀ ਨਾਸਤਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਬਚਨ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਬਹੁਤ ਗੁਸਤਾਖ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਤੂੰ ਭਗਵਾਨ ਹੈ ਤੇਰਾ ਤੇ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਬੜਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਛੇਤੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਫਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਫਟਾਫਟ ਕਹਿਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਭਗਵਾਨ ਹੈਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਬਚਨ ਦੇ ਕਿ ਸੋ ਗਲਤੀ ਇਹ

ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦੇਵੀਂ ਇਹਨੂੰ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਪ ਕਿਸੇ ਸੁਅੰਬਰ 'ਚ ਗਏ ਹੋਏ ਸੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਉਸ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਸੌ ਗਾਲ ਕੱਢੀ, ਗਿਣਦੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਨਾਲ ਦੇ ਬੜੇ ਔਖੇ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਐਨੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਜਣ ਪੁਰਖ ਜੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਹੀ ਸੱਜਣ ਉਹ ਕਦੀ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਿਰੁੱਧ ਬਾਤ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਸੁਣ ਲਿਆ ਉਹਦੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਸੁਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਾਸਤਕ ਕੋਲੋਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰਾ ਸਿੱਖੀ ਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਕੋਈ ਬਾਤ ਸੁਣ ਲਈ, ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਖੜਕ ਪੈ ਜਾਏਗੀ, ਉਹ ਸੱਚਾ ਪਿਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਐਵੇਂ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਬੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਭਗਵਾਨ! ਤੁਸੀਂ ਚੁੱਪ ਕਰੋ ਖੜ੍ਹੋ ਓ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਠਹਿਰੋ!, ਇਕਵੰਜਾ, ਬਵੰਜਾ, ਤਰਵੰਜਾ.....। ਉਹ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਗਿਣਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਆਖਰੀ ਗਾਲ੍ਹ ਜਦੋਂ ਕੱਢੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੋਲੇ, ਕਹਿੰਦੇ, ਸਸੁਪਾਲ, ਸੌ ਗਾਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈ, ਇਕ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਕੱਢੇਗਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮੈਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਾਂਗਣ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਵਾਂਗਾ। ਡਰਪੇਕ ਮੈਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ 101 ਕੱਢ ਦਿਤੀ, 102ਵੀਂ ਕੱਢੀ, ਸੁਦਰਸਨ ਚੱਕਰ ਨਾਲ ਸਿਰ ਕਟ ਦਿਤਾ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਮਾਫ ਕਰਦੇ ਜਾਓ, ਮਾਫ ਕਰਦੇ ਜਾਓ -

*ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਵਾਇ ॥
ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਾਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ॥*

ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰੋਜ਼ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਦੀਵਾਨ 'ਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਓ, ਜੇ ਸਾਰੀ ਅਰਦਾਸ 'ਚ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ 'ਚ ਮਨ ਲਾ ਲੈ -

*ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ।
ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਕਾ ਭਲਾ।*

ਮਾਫ ਕਰਦਿਆਂ-ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਰੱਬ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇਰੇ 'ਤੇ। ਦਿਲ ਨਾ ਤੋੜੀ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਜੇ ਰੱਬ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦੇ ਦਿਤੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਜਾੜਨ ਦੀ, ਉਜਾੜੀਂ ਨਾ, ਰਾਖੀ ਕਰ ਦੇਈਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਖਿਮਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ,

ਖਿਮਾ ਨੂੰ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਜਹਾਂ ਖਿਮਾ ਤਹ ਆਪ' ਜਿਸ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਖਿਮਾ ਹੈ ਉਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਸਾਨੂੰ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸੰਤ ਨੂੰ ਦੋ ਡਿਊਟੀਆਂ ਸੌਂਪੀਆਂ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਸੌਂਪੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰਲੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਓ - ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ।

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੬੦੦

ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਚੋਰ ਬੈਠੇ ਨੇ? ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਸੌਂ ਗਏ, ਜਾਗਦੇ ਹੋਏ ਵੀ। ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਜੀਉਂਦਾ ਹੀ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਉਂਦਾ ਉਹ ਹੈ -

ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨

ਇਹ ਨਾ ਕਿਹਾ ਕਰੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੀਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੇ, ਦਾਣਾ-ਪਾਣੀ, ਘਿਉ-ਦੁਧ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ। ਮਾਸ ਮੋਟਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚੁੱਕਣਾ ਔਖਾ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚਾਰ ਪੰਜ ਜਣਿਆ ਤੋਂ। ਇਹ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਇਕ ਕੈਮੀਕਲ ਐਕਸ਼ਨ ਹੈ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਸਾਇੰਸ ਵਾਲੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੈਮੀਕਲ ਐਕਸ਼ਨ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰੋਟੀਆਂ ਖਾ ਲਈਆਂ, ਸਾਹ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਮਸ਼ੀਨ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਾਗ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਖੇਤੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ, ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਏ, ਬੱਚੇ ਪਾਲ ਲਏ, ਪੜ੍ਹਾ ਲਏ ਲਿਖਾ ਲਏ, ਓਹੀ ਗੱਲਾਂ ਜੋ ਬਾਪ-ਦਾਦੇ ਕਰਦੇ ਸੀ ਓਹੀ ਅਸੀਂ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੀਵਨ ਸਾਰਾ ਹੀ ਬਿਰਥਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦਾ ਜੀਵਨ ਕਿਤੇ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ? ਨਾ ਬਰਬਾਦ ਕਰਕੇ ਸਮਾਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਸਫਲ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਜੀਉਂਦਾ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਹਦਾ ਕਾਹਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਕੈਮੀਕਲ ਐਕਸ਼ਨ 'ਚ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਨਾਮ ਦੀ ਜੋ ਝੁਣਝਾਹਟ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਕਰੰਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਇਹ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖੋ, ਬੈਟਰੀ ਲੈ ਲਓ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ, ਵਧੀਆ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੀ, ਘਰ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਟਰੈਕਟਰ start (ਚਾਲੂ) ਕਰੋ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ। ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਓ, ਕਹੇਗਾ ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਆਈ ਹੈ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਮੰਗਾਈ ਹੈ। ਕਿਤੋਂ ਮੰਗਾ ਲੈ ਜਿੱਥੋਂ ਤੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਟਰੈਕਟਰ ਨਹੀਂ start (ਚਾਲੂ) ਹੋਏਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰੰਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਬੈਟਰੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਹੈ, ਕੰਪਨੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ,

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਕਰੰਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਦਮੀ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਟਰੀ ਵਰਗਾ ਹੈ, ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਸੋਹਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਦਸਤਾਰ ਸੋਹਣੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਰੰਗ-ਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਵਧੀਆ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੈਸਾ-ਟਕਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਕੋਲ, ਪਰ ਕਰੰਟ ਨਹੀਂ ਅੰਦਰ। ਕਰੰਟ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਮ ਦੀ। ਨਾਮ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੋਈ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਨੇ ਹਰ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਭਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ। ਉਹ ਕੁਛ ਨਾ ਕੁਛ ਕਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ। ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਜੀਉਂਦਾ ਨਾਮੀ ਕਦੇ ਵੀ। ਜੇ ਕੁਛ ਬਣਾਏਗਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਏਗਾ। ਆਹ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾਇਐ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ; ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੱਢ ਕੇ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਟੁਕੜਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਧੁਰ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ। ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਸਾਂ ਨੌਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਖਰੀਦੀ ਹੋਈ ਜ਼ਮੀਨ, ਜੰਗਲ ਪੁਟੇ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਿਹਨਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਜੇ ਗਿਣੀਏ ਤਾਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵੀ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਕ ਵਿੱਘੇ ਦਾ ਵੀ। ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜ਼ਮੀਨ ਆ ਗਈ, ਮੇਰੇ ਨਾਉਂ ਰਜਿਸਟਰੀਆਂ ਕਰਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਨੀਆ ਹਨ ਭਾਈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਛੱਡ ਕੇ ਗਿਆ ਹਾਂ ਇਥੋਂ। ਹੁਣ ਇਹ ਪਬਲਿਕ ਦੀ ਬਣ ਗਈ। ਇਥੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਹੋਏਗਾ, ਕੋਈ ਖੇਤੀ ਕਰਕੇ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਕਰਨਾ। ਜੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੰਨਾ ਬੀਜਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਘੁਲਾੜੀ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਰਸ ਪੀਈ ਜਾਓ, ਗੁੜ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਖਲਾਈ ਜਾਓ। ਇਹ ਸਾਂਝੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਘਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਬੰਦਗੀ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਜੀਉਂਦੇ। ਸੰਸਾਰ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜੀਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਬਾਕੀ ਮਰੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਹਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੀਨੇ 'ਚ ਖਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।
ਨਿਹੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।
ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।
ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਚਾਹੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਇਕੋ ਹੀ ਧੁਨ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜਾ ਹੋ ਜਾਏਂ।

ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ? ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਆਪਣਾ

ਅਸਲੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ। ਅਸਲੀ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇ। ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਨੂੰ ਮੋਤੀਆ ਬਿੰਦ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਐ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ।

ਜੈਸੇ ਏਕ ਆਗ ਤੇ ਕਨੂਕਾ ਕੋਟ ਆਗ ਉਠੇ,
ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਹੋਇ ਕੈ ਫੇਰਿ ਆਗ ਮੈ ਮਿਲਾਹਿੰਗੇ॥
ਜੈਸੇ ਏਕ ਧੁਰ ਤੇ ਅਨੇਕ ਧੁਰ ਪੂਰਤ ਹੈ,
ਧੁਰਿ ਕੇ ਕਨੂਕਾ ਫੇਰ ਧੁਰਿ ਹੀ ਸਮਾਹਿੰਗੇ॥
ਜੈਸੇ ਏਕ ਨਦ ਤੇ ਤਰੰਗ ਕੋਟ ਉਪਜਤ ਹੈ
ਪਾਨ ਕੇ ਤਰੰਗ ਸਬੈ ਪਾਨ ਹੀ ਕਹਾਹਿੰਗੇ॥
ਤੈਸੇ ਬਿਸੁ ਰੂਪ ਤੇ ਅਭੂਤ ਭੂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ
ਤਾਹੀ ਤੇ ਉਪਜ ਸਬੈ ਤਾਹੀ ਮੈ ਸਮਾਹਿੰਗੇ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥
ਏਕੈ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇਰੇ ਕਿੱਥੇ ਕਰਾਂ, ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕਰਾਂ -

ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੁਇਕੈ ਚੇਤਨਾ ਕੋ ਚਾਰ ਕੀਓ,
ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੁਇਕੈ ਸੋਵਤ ਅਚੇਤ ਹੋ॥
ਕਤਹੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਭੀਖ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਿਓ ਧਨ ਦੇਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਕੋ ਦੀਜਤ ਅਨੰਤ ਦਾਨ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਤੇ ਫੀਨ ਛਿਤ ਲੇਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤ, ਕਹੂੰ ਤਾ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤ,
ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸੁਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੋ॥ (ਤ੍ਰਿਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿ'ਤ)

ਭਿਖਾਰੀਆਂ 'ਚ ਵੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂ। ਦਾਤਿਆਂ 'ਚ ਵੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਵੀ ਤੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਂ, ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਤੂੰ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ। ਸੋ ਇਹ ਅੱਖ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇ।

ਭਾਈ ਘਨਈਏ ਦਾ ਪਿਛਲੇ ਦੀਵਾਨ 'ਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅੱਖ ਮਿਲੀ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ, ਘਨਈਆ! ਨਿਹਾਲ! ਨਿਹਾਲ! ਨਿਹਾਲ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਤਮ ਰਸ ਜਾਣ ਲਿਆ। ਤੇਰੀ ਪਦਵੀ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥
ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੋ ਮਹਿ ਤਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਜਾਹ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ 'ਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਤੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾ ਜਾ ਕੇ। ਹੁਣ ਇਕੱਲਾ ਪਾਣੀ ਨਾ ਪਿਲਾਇਆ ਕਰ, ਹੁਣ ਨਾਲ ਮਲੂਮ ਤੇ ਪੱਟੀ ਵੀ ਲਾਇਆ ਕਰ। ਮਲੂਮ ਵੀ ਲੈ-ਲੈ ਤੇ ਨਾਲ ਪੱਟੀਆਂ ਵੀ ਲੈ-ਲੈ। ਕਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ।

ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ? ਫੇਰ ਨਿਰਾਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ।

ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ, 52 ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨਿਕਲੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬੜੀ ਭੁੱਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਤਾਂ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਟੀਚੇ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਾਲ ਰਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬਗਾਵਤ ਨਾ ਕਰ ਦੇਣ। ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਐਸਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਐਨੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੀ ਮਜ਼ਾਲ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰੇ ਕੋਈ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਕੋਈ ਲਾਲਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਾਂ ਦਾ। ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਾਢੇ ਚੌਦਾਂ ਯੁੱਧ ਕਰੇ ਨੇ, ਇਕ ਇੰਚ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਰੋਕੀ ਕਿਸੇ ਦੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਸਤ ਦਿਤੀ।

ਸੋ ਸਾਡੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੋਰ ਹੈ ਅਸੀਂ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਤਾਂ ਨਿਰਾਲੀ ਕ੍ਰਿਆ ਸੀ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਗੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਨਿਰਵੈਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਆਪ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਛ ਦਿਨ ਠਹਿਰੇ ਰਹੇ। ਸੰਗਤਾਂ 'ਚ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ। ਰੋਜ਼ ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ-ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ-ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੋਂ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ! ਇਕ ਮੈਨੂੰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝ 'ਚ ਆਉਂਦੀ। ਆਦਰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮੈਂ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਢਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਉਹ ਗੱਲ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਭਾਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਲੋਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਬਹੁਤਾ ਕਰਨਗੇ, ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੇ ਆਜ਼ਮ ਕਹਿ ਦੇਣਗੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਹਰ ਕੋਈ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਲੱਖਾਂ, ਅਰਬਾਂ ਮੀਲ ਦਾ ਜੋ ਮਾਲਕ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਝੂਠਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਮੈਂ ਜ਼ਬਤ

ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਲਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਫਕੀਰਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਓ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਝੂਠੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਹਾਂਗੀਰ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਰੋ। ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚਾ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਚਾ ਅਮਰੁ ਸਚੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ

ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਾਤੇ ॥

ਅੰਗ - ੭੪੯

ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਸੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਹੁਕਮ ਕੋਈ ਟਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਚ ਉਹਦੀ ਜੁਬਾਨ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਵੱਡਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਜਾਏ, ਛੋਟੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਖੋਹੀਆਂ ਨੇ, 52 ਰਾਜੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਛੁਡਾਏ, ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਅਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ। ਇਹ ਫੇਰ ਝੂਠੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੀ ਹੋਏ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਹ ਹੋਏ ਜਿਹਦਾ ਹੁਕਮ -

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥

ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੯

ਜਿਹਨੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਧਰਮਰਾਜ 'ਤੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਸਾਰੇ ਸਵਰਗਾਂ 'ਚ ਜਿਹਦਾ ਹੁਕਮ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਜਿਹਦਾ ਹੁਕਮ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਭੂਤਾਂ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ 'ਤੇ ਜਿਹਦਾ ਹੁਕਮ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚੰਗਾ! ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲੀ ਦਿਖਾਵਾਂਗੇ।

ਕੁਛ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੰਗਲ 'ਚ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਘੋੜੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੇ। ਟੈਂਟ ਲਾ ਲਏ। ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੈ, ਦਰਖਤਾਂ ਥੱਲੇ ਟੈਂਟ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਟੈਂਟ ਬਰਾਬਰ-ਬਰਾਬਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਵੀ ਟੈਂਟ ਵਿਚ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੀ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਬਾਹਰ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ ਘਾਹੀ ਤੂੰ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਕੰਨ 'ਚ ਆਵਾਜ਼ ਪਈ। ਚੁਕੰਨਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਬੜਾ ਸੁਭ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਆ ਗਿਆ। ਟੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ, ਜੋ

ਆਫੀਸਰ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ਘਾਹੀ ਨੂੰ ਆ ਜਾਣ ਦਿਓ ਮੇਰੇ ਤੱਕ। ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ਘਾਹੀ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣਾ, ਕੂਲਾ ਘਾਹ ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਇਕ ਟਾਹਣੀ ਵੀ ਐਸੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਸੁੱਕੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਪਕਾ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਚੁਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁਣ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਦੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੰਗਤ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੀ ਕਿ ਐਸੇ ਦਿਆਲੂ-ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਨੇ। ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਹੈ

ਤੈਸਾ ਰੰਗੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੫

ਰਾਜਾ ਤੇ ਰੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਬਰਾਬਰ ਦਰਜਾ ਹੀ ਰਖਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਅਭਿਮਾਨੀ ਬੰਦਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦਾ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ, ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਨਿਮਰਤਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਕਿਸੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਮੁਹਬਾਜੀ ਨਹੀਂ ਝਲਦੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਤੇ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਰੰਗ ਹਸਦੇ ਤੇ ਰੰਗ ਰੋਂਦੇ,

ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਖਦੇ ਸਾਧੂ।

ਇਕ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਰਖਦੇ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ, ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਜਦੋਂ ਬਾਬਰ ਆਇਆ, ਚੱਕੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ, ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਚੱਕੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭਜਨ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਦੁਖ ਸਹਿ ਰਹੋ ਓ। ਬੇਅੰਤ ਸਾਧੂ, ਫਕੀਰ, ਐਵੇਂ ਰੋਟੀਆਂ ਮੰਗ ਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ, ਉਹਨੇ ਫੜ ਲਏ। ਕਹਿੰਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲਵੋ ਕੰਮ। ਬੋਝਾ ਚੁਕਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬੋਝਾ ਚੁੱਕਾ ਦਿਤਾ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਘੋੜਾ ਫੜਾ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਚਾਕਰ ਹੋ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ। ਛੱਡ ਦੇ ਘੋੜਾ। ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਹੈ ਉਹਦਾ ਐਡਾ ਤੇਜ਼ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਬੋਝਾ ਚੁਕਾਇਆ ਹੈ, ਗੱਠੜੀ ਸਿਰ ਤੋਂ ਗਿੱਠ ਉਪਰ ਉਠੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ੰਕਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਹੋਇਆ ਵੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ (ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ

ਕੌਰ ਜੀ ਸੁਪਤਨੀ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ 370 ਚੱਕ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਦਾਉਦਪੁਰੀਆਂ ਦਾ ਚੱਕ ਸੀ, ਭੱਟੀਆਂ ਦਾ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਕਲੀਫਾਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਹੀਆਂ। 16 ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਕੈਦ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ ਵਿਚ ਬਾਪੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਸਤੇ ਪੱਠੇ ਵੱਢ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸੀ, 370 ਚੱਕ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਬੀਬੀਆਂ, ਬੱਚਿਆਂ, ਅੱਧਿਆਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਗੱਠੜੀ ਸਿਰ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅੱਧਿਆਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਨਾ ਗਿੱਠ ਭਰ ਉਚੀ ਹੈ ਸਿਰ ਤੋਂ। ਰੋਜ਼ ਹੀ ਉਹ ਚਰਚਾ ਸੀ। ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਲੋਕ ਮਾਨਤਾ ਬਹੁਤੀ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ। ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਮਾਨਤਾ ਵੀ ਹੱਦ ਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਗਾਂਹਾਂ ਫੇਰ ਖਰਾਬ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤੰਗ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼। ਮੱਖੀਆਂ ਘੋਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਗਰਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਿਲਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਬੰਦੇ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਸ਼ਾਇਦ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਹੈ ਆਪ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਪਾਉਣਾ। 99 ਗਰਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ, ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਕਲੀਫਾਂ ਵਾਲੇ, ਸੋ ਤੰਗ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਚਲੋ ਇਥੋਂ ਚੱਲੀਏ।

ਸੋ ਆਪ ਦੀਵਾਨ ਲਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਤੁਰ ਗਏ ਦੋਵੇਂ। ਸਵੇਰ ਤੱਕ ਤੁਰੀ ਗਏ। ਨਾ ਕੁਛ ਛਕਿਆ, ਨਾ ਛਕਾਇਆ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ, ਸਭ ਨੂੰ ਤਾੜ ਗਏ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਗਰ ਨਾ ਤੁਰ ਆਇਓ। ਕਿੰਨੇ ਮੀਲ ਦੂਰ ਆ ਗਏ। ਅੱਗੇ ਇਕ ਮਕਾਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਸੇਠ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੇਠ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਰੱਖ ਲਓ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ 'ਚ। ਮਜ਼ਦੂਰ ਰੱਖ ਲਿਆ ਉਹਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਦਿਹਾੜੀ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੀ ਦੇਣੀ ਹੈ ਦੇ ਦਿਓ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਦੇਖ ਭਾਈ! ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੰਮ ਤੁਹਾਡਾ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਘਾਣੀ 'ਚ ਵੜ ਗਏ, ਮਿੰਟਾਂ 'ਚ ਹੀ ਘਾਣੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ। ਰਾਜ ਮਿਸਤਰੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਬੜਾ ਤੇਜ਼ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਾਰਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਹੀ ਫੜਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਦੌੜ-ਦੌੜ ਕੇ ਗਾਰਾ ਦਿੰਦੇ, ਵਿਚੇ ਇੱਟਾਂ ਫੜਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਤਸੱਲਾ ਸਿਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਛੋਹ ਰਿਹਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਫੇਰ ਕਹਿਣ, ਇਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪਰਨਾ ਬੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਮੈਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ

ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਜਾਂ ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ, ਧਿਆਨ ਘੱਟ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਦਾਣਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਗਾਰੇ ਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਰਹੇ।

ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਜਦ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਾਂ ਲੱਭਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ। ਟੋਲ੍ਹਣ ਤੁਰ ਪਏ। ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਨੱਠ-ਨੱਠ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਜੀਬ ਹੀ ਨੇ ਤੱਸਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਿਰ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਰਿਹਾ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੂੰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਫੜ ਲਿਆ। ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਢੇਣ 'ਤੇ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਟੋਕਰਾ ਭਰਦੇ ਨੇ ਟੋਕਰਾ ਗਿੱਠ ਉਚਾ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦਰਵੇਸ਼ ਆ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਉਹਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਬਣਾਈ ਉਹਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਅੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਉਤੇ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਗੱਠੜੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਛੱਡ ਦੇ ਘੋੜਾ ਮਰਦਾਨਿਆਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਡਾਹਵੇ ਨੇ ਹਾਕਮ, ਕਿੰਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤੇ, ਕਿੰਨੇ ਬੇਰਹਿਮੇ, ਕਤਲ ਹੀ ਕਤਲ ਕਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਚਾਕਰੀ ਕਰਕੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਚਾਕਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ? ਛੱਡ ਦੇ ਘੋੜਾ। ਰਬਾਬ ਸੰਭਾਲ, ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰੀਏ -

ਜੇ ਸੁਖ ਦੇਹਿ ਤ ਤੁਝਹਿ ਅਰਾਧੀ ਦੁਖਿ ਭੀ ਤੁਝੈ ਧਿਆਈ ॥
ਅੰਗ - ੧੫੭

ਚਾਹੇ ਦੁਖ ਆ ਜਾਏ, ਚਾਹੇ ਸੁਖ ਆ ਜਾਏ। ਗੁਰਮੁਖ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਅਜੇ, ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ ਦਾ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨੇ ਕਹਿਣਾ, 'ਅਨੰਦੁ ਭਇਆ ਮੇਰੀ ਮਾਇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੈਂ ਪਾਇਆ।' ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਗਮ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਖ ਤੇ ਸੁਖ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਸਿਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਸੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥
ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ ॥ ੧ ॥
ਰਹਾਉ॥
ਨਹ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹ ਉਸਤਤਿ ਜਾ ਕੈ ਲੋਭੁ ਮੇਹੁ ਅਭਿਮਾਨਾ ॥
ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ ਨਾਹਿ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨਾ ॥ ੧ ॥
ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ ਜਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ ॥

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਿਹ ਪਰਸੈ ਨਾਹਨਿ ਤਿਹ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਵਾਸਾ
॥ ੨ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੩

ਸੋ ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪਾ ਲਈ ਤੇ ਬਣ ਗਏ ਗੁਰਸਿੱਖ। ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤ ਹੈ ਪਰ ਹੈ ਬਹੁਤ ਤਕੜੀ। ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲੀ 'ਚ ਵੀ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਮਦੂਤ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਨੇੜੇ ਆਏਗਾ। ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਕੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕਹੋ, ਕੋਈ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਹੋ, ਕੋਈ ਅੱਲਾਹ ਕਹੋ, ਕੋਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹੋ। ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਡੱਕ ਦਿਤੇ। ਚੱਕੀਆਂ ਹੀ ਚੱਕੀਆਂ ਸੈਦਪੁਰ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰਖ ਦਿਤੀਆਂ। ਆਟਾ ਪੀਹੋ ਫੌਜ ਵਾਸਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਵੀ ਲਿਆ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤਾ। ਦਾਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤੇ, ਚੱਕੀ ਲਿਆ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀ। ਬੈਠਣ ਵਾਸਤੇ ਆਸਣ ਲਿਆ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਵੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ, ਨਹੀਂ ਚਲਾਉਣੀ ਚੱਕੀ, ਨਹੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਣਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਨਹੀਂ ਚੱਕੀਆਂ ਚਲਾਉਣੀਆਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਚੱਕੀਆਂ ਆਪੇ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਵੱਡਾ ਦਰੋਗਾ, ਉਹਨੇ ਜਦੋਂ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਸੁਣਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਮਸਤ, ਜਿਹੜੇ ਛੋਟੇ ਸੀ ਬਾਹਰ ਉਹ ਵੀ ਮਸਤ ਹੋ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੂਰੋਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਬਾਬਰ! ਤੇਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੌਤਕ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੱਕੀਆਂ ਆਪੇ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਤੇਰੇ ਜਿਹੜੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਮਸਤ ਹੋਏ ਨੱਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਬਰ ਆ ਗਿਆ। ਪਛਾਨਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਿਤਾਰ ਵਜ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਬਜਦ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕੋਈ ਫਕੀਰ ਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਬਰ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਬਾਬਰ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਕਾਲੀ ਆਤਮਾ ਸੀ ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਈ। ਚਾਨਣ ਆਇਆ, ਦਰਦ ਆਇਆ ਕੁਛ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਐ ਦਰਵੇਸ਼! ਹੁਕਮ ਕਰ, ਹੁਕਮ ਕਰ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਐਨਾ ਜੁਲਮ ਕਰਿਆ ਹੈ ਤੂੰ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਗਿਆ, ਜਿਹੜੇ ਪਠਾਣ ਸੀ ਹਾਰ ਗਏ। ਲੋਧੀ ਹਾਰ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਹਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਕੀਹਦਾ ਹੋਇਆ, ਤੇਰਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰਾ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਖੁਦਾ ਨੇ ਰਾਜ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ -

ਜੇ ਸਕਤਾ ਸਕਤੇ ਕਉ ਮਾਰੇ ਤਾ ਮਨਿ ਰੋਸੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ੧ ॥

ਰਹਾਉ॥ ਸਕਤਾ ਸੀਹੁ ਮਾਰੇ ਪੈ ਵਗੈ ਖਸਮੈ ਸਾ ਪੁਰਸਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੩੬੦

ਅੰਗ - ੧੩੯੫

ਹੁਣ ਤੂੰ ਖਸਮ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ ਇਸਦਾ। ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਤਲਬੀ ਹੋਏਗੀ। ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਹੋਏਗੀ। ਤੂੰ ਐਨੀ ਕਤਲਾਮ ਕਰਾ ਦਿਤੀ। ਐਡਾ ਜਬਰ ਕੀਤਾ ਤੂੰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਐ ਦਰਵੇਸ਼ ਤੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੀਆਂ। ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣਾ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ 'ਚ ਬਿਠਾਓ। ਸਭ ਕੈਦੀ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਲੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰੋ। ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਨਾਨਕ! ਦਰਵੇਸ਼! ਤੇਰੇ ਅਰ ਅੱਲਾਹ 'ਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੰਗ ਕੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਤੁਝ ਸੇ ਮਾਗਹਿ ਸੋ ਅਹਿਮਕ ਫਕੀਰ।

ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਮੰਗੀਏ? ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦਾਤਾਂ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਉਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ। ਲੇਕਿਨ ਇਨਸਾਨ ਉਸ ਦਾਤੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲਦਾ ਹੈ। ਲੈਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭੁੱਲਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ ॥ ਜੁਗਾ ਜੁਗੰਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੨

ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਆਂ ਦਾ ਇਕੋ ਦਾਤਾ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਵਿਸਾਰੀ ਬੰਦਿਆ।

ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥

ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੨

ਮਾਤਾ ਕੇ ਉਦਰ ਮਹਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰੇ ਸੋ ਕਿਉ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰੀਐ ॥ ਮਨਹੁ ਕਿਉ ਵਿਸਾਰੀਐ ਏਵਡੁ ਦਾਤਾ ਜਿ ਅਗਨਿ ਮਹਿ ਆਹਾਰੁ ਪਹੁਚਾਵਏ ॥ ਅੰਗ - ੯੨੦

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਰ! ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਬੇਘਰ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਸਾ ਰਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਨੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਮੁੰਨ ਕੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੂਹੀ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਸੰਗਲੀਆਂ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ। ਬੜੇ ਉਲਾਂਭੇ ਦਿਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਾਬਰ ਨੂੰ।

ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਮਝੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੀ ਸੀ-

ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ ॥

ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ -

ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ
ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੨

ਗੁਰੂ ਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਸਿੱਖੀ ਅਪੂਰੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਏਕੋ ਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੮੬੪

ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਇਕ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾ ਸਕਦੇ ਇਕੋ ਸਮੇਂ। ਕਰੀ ਜਾਣ ਗਿਆਨੀ ਲੋਕ, ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੁੱਧੀ ਮਗਰ ਤੁਰਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬਾਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ -

'ਗਯਾਨੀ' ਸਾਨੂੰ ਹੋੜਦਾ ਤੇ 'ਵਹਿਮੀ ਢੋਲਾ' ਆਖਦਾ ਏ,
'ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਾਈਆਂ ਬੁੱਧੋਂ ਪਾਰ ਤਾਰੀਆਂ'।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਬੈਠ ਵੇ ਗਿਆਨੀ! ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲੇ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ,
'ਵਲਵਲੇ ਦੇ ਦੇਸ਼' ਸਾਡੀਆਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਯਾਰੀਆਂ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਨਮਨੀ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਤੂੰ ਮਨ ਦੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭਾ ਤਾਂ ਦੇਣਾ ਸੀ ਜੇ ਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਸੀਗੇ, ਦੋ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥

ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਰੂ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਫੇਰ ਉਹ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿੰਦੇ ਕੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ? ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਸੋਈ ਫਿਰਿ ਕੈ ਤੂ ਭਇਆ ਜਾ ਕਉ ਕਹਤਾ ਅਉਰੁ ॥ ੮੭ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੯

ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਐਸੀਆਂ ਕੱਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿਣੀਆਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿਤਾ ਸੀ -

ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕਰਲਾਣੇ ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦੁ ਨ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੩੬੦

ਤੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਨੇ ਸੁਣ ਕਿਵੇਂ ਲਈ ਐਨੀ ਮਾਰ। ਤੈਨੂੰ

ਦਰਦ ਨਾ ਆਇਆ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋ ਕੇ। ਸੋ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦਗੀ ਵਾਲੇ ਜੋ ਹੁੰਦੇ ਨੇ-

ਰੰਗਿ ਹਸਹਿ ਰੰਗਿ ਰੋਵਹਿ ਚੁਪ ਭੀ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ॥

ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਕੇਰੀ ਬਾਝੁ ਸਚੇ ਨਾਹ ॥ ਅੰਗ - ੪੨੩

ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਟੈਂਟ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਵੀ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਘਾਹੀ ਆ ਗਿਆ। ਰੌਲਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਭੱਰਾ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਜਾ ਕੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਘਾਹ ਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੇਰੇ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਗਰੀਬ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰੋ ਜੀ। ਇਕ ਲੀਰ ਕੱਢੀ ਮੈਲੀ ਜਿਹੀ ਉਹਦੇ ਪੰਜ ਛੇ ਗੰਢਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ। ਉਹ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਸ਼ਰਫੀ ਕੱਢੂ, ਕੀ ਕੱਢੂਗਾ। ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਟਕਾ ਕੱਢਿਆ। ਟਕਾ ਕੱਢ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾ ਦਿਤਾ, ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਮੈਨੂੰ ਜਮਦੂਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਈਂ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਜਹਾਂਗੀਰ ਕਿ ਆਹ ਮੰਗ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੇ ਪੰਜੇ 'ਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਇਹਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮੈਂ ਛੁਡਾਵਾਂਗਾ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਹੇ ਘਾਹੀ! ਪੈਸਾ ਮੰਗ, ਪੈਸਾ। ਦਸ ਤੈਨੂੰ ਪੰਜ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਪਿੰਡ ਤਾਂ ਝੂਠੇ ਨੇ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਮਾਇਆ ਹੈ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ।

ਇਹ ਤਾਂ ਝੂਠੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਲ ਦੀ ਬੁਰਕੀ ਵਿਚ ਨੇ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਮਦੂਤਾਂ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾ ਦਿਓ।

ਜਹਾਂਗੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਘਾਹੀ! ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਬੇਅੰਤ ਧਨ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ। ਨੌਕਰ, ਚਾਕਰ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ, ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ। ਤੂੰ ਕੁਛ ਨਾ ਕਰ, ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬੈਠ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।

ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਪਾਖੰਡ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਮੰਨ ਜਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਘਾਹੀ! ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਨਵਾਂ ਕੰਮ ਦਸਿਆ ਹੈ ਜਮਦੂਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦਾ

ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਲ ਦੇ ਤੰਬੂ ਵਿਚ ਨੇ, ਜਿਹਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਹਿੰਮਤ ਕਰੀ ਘਾਹੀ ਨੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਤੋਂ ਟਕਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ, ਨਾਲੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰਾ ਦੁਨੀਆਦਾਰ ਨੂੰ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾ ਗਿਆ, ਸੁੱਚਾ ਮਸਤਕ, ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਲਗਾਉਣੀ ਸੀ ਮੈਂ ਆ ਕੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਝੂਠੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਟੈਂਟ ਵਲ ਉਠ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸੀ, ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ ਟੈਂਟ ਤੋਂ। ਇਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਵੀ ਦੇਖਣ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਨਗੇ। ਘਾਹੀ ਨੇ ਭੱਰਾ ਰੱਖਿਆ, ਮਸਤਕ ਨਿਵਾਇਆ, ਟਕਾ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ।

ਭਾਵਨੀ ਦਾ ਟਕਾ ਕਿੰਨਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ।

ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਘਰ ਭਰਪੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਇਕ ਕਉਡੀ ਲੈ ਕੇ। ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਲੈ ਕੇ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਕੀ ਘਾਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਖਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਦੇਖਿਓ ਖੁਰਾਕ। ਛੁਟਾਂਕ ਆਟਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਦਿਨ 'ਚ। ਵਸਤਰ ਐਨੇ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਦੇ। ਸਾਦਾ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨਦੇ ਨੇ। ਜਿੰਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਲਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਸਕੂਲ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਾਮ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਭਾਵਨਾ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਭਾਵਨਾ ਫਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ।

ਗੁਰੂ ਸਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਇਕ ਵਾਰੀ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਬੈਠੇ ਇਹੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖੇ! ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਦਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਘਰ 'ਚ ਦਲਿੱਦਰ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਦਾਨ ਕਰੇ, ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

*ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਤੈਂ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੈਣੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।*

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਗੈ ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥

ਜੇ ਕੋ ਆਪੁਨਾ ਦੁਖੁ ਮਿਟਾਵੈ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਗਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੬

ਕੋਈ ਮੰਗ ਲਓ। ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਓ। ਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਬੇਅੰਤ ਪਦਾਰਥ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਕੋਲ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਨੇ। ਧਰਮ, ਅਰਥ,

ਕਾਮ, ਮੋਖ। ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦਾ ਜੀਵਨ ਧਰਮ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸ਼ਰਾਬਾਂ, ਕਬਾਬਾਂ, ਮਾਸ, ਮੱਛੀਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਤੋਗੁਣੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰੇਗਾ। ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਤੇ ਰਜੋ ਗੁਣੀ ਛੱਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਛਲ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਧਰਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪੈ ਜਾਏਗੀ। ਧਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਨੇ। ਜਿੱਥੇ ਧਰਮ ਹੈ, ਧਰਮ ਦਇਆ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੁਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੩

ਦਇਆ ਪਹਿਲਾਂ ਆਏਗੀ, ਧਰਮ ਪਿਛੋਂ ਆਏਗਾ। ਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਪੁੱਤਰ ਪਿਛੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਪਿਆਰਾ ਜੀਵਨ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਦੂਸਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਰਥ। ਪੈਸੇ ਟਕੇ ਦੀ ਘਾਟ-ਦਲਿੱਦਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ। ਲਾਹਨਤ ਹੈ ਦਲਿੱਦਰ। ਜਿਸ ਦੇ ਉਤੇ ਪੈ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਸਿਆਣਾ ਹੋਵੇ ਕਮਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਜਿਹਦੇ ਘਰ ਦਾਣੇ ਉਹਦੇ ਕਮਲੇ ਵੀ ਸਿਆਣੇ।' ਜਿਹੜਾ ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਘਰ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਛ ਬੀਜਿਆ ਨਹੀਂ ਉਹਨੇ। ਜੇ ਬੀਜ ਦਿੰਦਾ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਬੇਅੰਤ ਹੁੰਦਾ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਅਕਬਰ ਨੇ ਬੀਰਬਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਚਾਰ ਬੰਦੇ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਫੁਰਮਾਓ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇਕ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਤਿੰਨ ਜਨਮ ਦਾ ਸੁਖੀ ਹੋਵੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸੁਖੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਸੁਖੀ ਤੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸੁਖੀ। ਇਕ ਮੈਂ ਉਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੁਖੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਦੁਖੀ ਤੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਦੁਖੀ। ਤੀਸਰਾ ਮੈਂ ਉਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੌਜਾ ਮਾਣਦੇ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੋਏਗਾ। ਇਕ ਮੈਂ ਉਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਦੁਖ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਸੁੱਖਾਂ 'ਚ ਜਾਏਗਾ।

ਬੀਰਬਲ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੋਹਲਤ ਦਿਓ।

ਮੋਹਲਤ ਮਿਲ ਗਈ ਸੱਤ ਦਿਨ ਦੀ। ਚਾਰ ਬੰਦੇ ਲਿਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ।

ਦੱਸੋ ਕਿਵੇਂ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹਜ਼ੂਰ ਇਹ ਸੇਠ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਕਸ਼ੇਤਰ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਲੰਗਰ ਚਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਭੁੱਖੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਲੰਗਰ 'ਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਇਹਨੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ਵਸਤਰ ਵੀ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅੰਨ੍ਹੇ ਵੀ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਵੀ ਦਾਨ ਕੀਤੇ ਨੇ, ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਇਹਦਾ ਅਮੀਰ

ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਨਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਇਹ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਸਫਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਗਲਾ ਜਨਮ ਵੀ ਇਹਦਾ ਅਮੀਰਾਂ ਦਾ ਹੋਏਗਾ, ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ, ਸਵਰਗ 'ਚ ਜਾਏਗਾ ਉਥੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਭੋਗੇਗਾ।

ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਜੋ ਬੀਜਦੇ ਸਭ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੈ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੇ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੩੮

ਉਥੇ ਗੜਬੜ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ ਕੋਈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਤਿੰਨ ਜਨਮ ਦਾ ਅਮੀਰ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ, ਇਹ ਤਿੰਨ ਜਨਮ ਦਾ ਦਲਿੱਦਰੀ ਹੈ, ਕੰਗਾਲ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ! ਪਹਿਲੇ ਜਨਮ 'ਚ ਇਹਨੇ ਕੁਛ ਬੀਜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਬੀਜਣ ਕਰਕੇ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਮੰਗ-ਮੰਗ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਹੈ ਕੀ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਰੋਟੀ ਮਸਾਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਕਪੜਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਨ 'ਤੇ। ਹੁਣ ਵੀ ਗਰੀਬ ਹੈ, ਅਗਲਾ ਜਨਮ ਵੀ ਭੁੱਖੇ ਦਾ ਹੀ ਨਿਕਲੇਗਾ।

ਇਕ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਹ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਦਾਨ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਬਾਰੇ। ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਦਾਨ ਓਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਪੱਲੇ ਕੁਛ ਹੋਵੇ, ਦੂਜਾ ਤਾਂ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਪੱਲੇ ਵਾਲੇ ਤੇ ਨਾ ਪੱਲੇ ਵਾਲੇ ਦਾ ਫਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਵਨਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਭਾਵਨਾ ਇਹ ਕਿ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਕਉਡੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਲਿਆ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਵੇ, ਪੂਰੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਨਾਲੋਂ ਜਿਹੜਾ ਬਿਨਾਂ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਉਹ ਕਉਡੀ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਈ। ਇਕ ਬੰਦਾ ਅਮੀਰ ਆਇਆ ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਜਾਣ ਲਿਆ, ਜਾਣ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਠੇਡੇ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਦੇ ਏਧਰ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਦੇ ਓਧਰ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ, ਹੁਣ ਦਾ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ 10 ਲੱਖ, ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਕ ਰੁਪਏ 'ਚ ਨੌਂ ਮਣ ਛੋਲੇ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਬਾਬੇ ਕਈ ਵਾਰ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ ਨੌਂ ਮਣ ਛੋਲੇ

ਵੇਚ ਕੇ, ਰਾਹ 'ਚ ਗਿਰ ਗਿਆ, ਸਾਰਾ ਬਜ਼ਾਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਛਾਨਣੇ ਲੈ ਕੇ ਛਾਣਿਆ ਤਾਂ ਰੁਪਈਆ ਲੱਭਿਆ ਕਿਤੇ। ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਖਾਧੀ ਅਸੀਂ। ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਗਿਣਦੇ ਸੀ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖੋ ਜੇ ਗਰੀਬ ਬੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਵਨਾ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿਤਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਾ ਦਿਤਾ, ਨਾ ਉਹਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੇਰੀ ਭੇਟਾ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਲੋਕ ਟਕਾ-ਟਕਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਇਕੱਠਾ ਹਜ਼ਾਰ ਟੇਕਿਆ ਹੈ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅਭਿਮਾਨੀ ਸੀਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਮਾਈ ਆ ਗਈ, ਮੈਲੇ ਕੱਪੜੇ, ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੀ ਮਾਤਾ, 90 ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ। ਡੰਡਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਮੁੱਠੀ ਬੰਦ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਲੀਰ ਜਿਹੀ ਫੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦ ਦੇਖਿਆ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਮੀਰ ਕੋਲ ਬੈਠੇ, ਠੰਬਰ ਗਈ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ -

ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨਤ।

ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕੀ ਪੀਰ ਪਛਾਨਤ। ਚੌਪਈ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪੀੜਾ ਪਛਾਣਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਤਾ! ਤੂੰ ਇਥੇ ਰੁਕ ਗਈ, ਆਓ ਸਾਡੇ ਕੋਲ, ਕੀ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹੈਂ? ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਆਹ ਬੂੜੀ ਨੇ ਕੀ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਣੈ, ਮੇਰੇ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹੈਂ?

ਉਹ ਗੰਢਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਗ ਗਈ, ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਕੱਢ ਲਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧੇ, ਹੱਥ ਕੀਤਾ ਅੱਗੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਲਿਆ ਮਾਤਾ ਥੱਲੇ ਨਾ ਰੱਖੀ, ਸਾਡੇ ਹੱਥ 'ਚ ਦੇ ਦੇ। ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜ ਲਏ। ਫੜੇ ਹੋਏ ਪੈਸਿਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਕਦੇ ਖੱਬੇ 'ਚ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਹੱਥ 'ਚੋਂ ਛੱਡਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤੇ ਉਹ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੁਰਨੇ। ਫੁਰਨੇ ਕਰਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹਟਦਾ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਫੁਰਨੇ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਫੁਰਨੇ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਠੇਡਾ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਚੁੱਕ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਲਹੂ ਖਲਾ ਕੇ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਤੂੰ ਦੁਖਾਉਣੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਗਰਮ ਛੋਲੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੇਟ 'ਚ ਪਾ ਦੇਵਾਂ। ਭਜਨ ਕਰਨ ਜੋਗੇ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ? ਚੁੱਕ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ, ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ। ਸੱਚ ਦਸ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆਇਆ ਹੈਂ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਲਾਜ ਰੱਖੋ, ਲਾਜ! ਦੁਨੀਆਂ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਜੇ ਪੈਸੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦਸ, ਸੰਗਤ ਨੂੰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਮੈਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਖਾਧੀ ਹੈ। 10,000 ਰੁਪਿਆ ਕਤਲ ਦਾ ਕੇਸ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਬਰੀ ਕਰਿਆ ਹੈ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤੇ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦਸਵੰਧ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖਿਆ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਫਸਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਨਾਲ ਫਸਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪਾਪ ਕਰਕੇ, ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਫਸਦੇ। ਸੰਤ ਭਲਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਚਲੇ ਇਹਨੂੰ ਹੁਣ ਸਮਝ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਹੁਣ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੂੰ ਗਰੀਬ ਹੈਂ, ਤੇਰੀ ਭਾਵਨਾ ਨੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕਦਾ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਬਸ ਖਾਣ ਜੋਗਾ ਹੀ ਹੈ, ਵਾਧੂ ਭੋਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰ, ਚਾਰ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤਿੰਨ ਖਾਇਆ ਕਰ। ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਪੇਟ ਹਲਕਾ ਰਹੇਗਾ।

ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਦਯਾ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਰੋਟੀ ਦਾ ਆਟਾ ਹੈ ਉਹ ਤੂੰ ਲੰਗਰ 'ਚ ਲਿਆਇਆ ਕਰ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੇ ਲੰਗਰ 'ਚ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਲੱਖਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਧਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਹੋਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿਤੀ ਦਾਨ ਦੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸੋ, ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਵੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਦਸ ਭਾਈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ, ਮੈਨੂੰ ਚਾਰ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਬੀਬੀ ਵੀ ਦੀਵਾਨ 'ਚ ਆਈ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ।

ਬੀਬੀ ਦੇਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ।

ਪੁੱਛਿਆ, ਕਿਉਂ ਬੀਬੀ! ਇਹ ਦੋ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ? ਭੁੱਖਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰ, ਇਕ ਚੁਟਕੀ ਰੋਜ਼ ਆਟੇ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਲਿਆ ਕਰ। ਜਦੋਂ ਕੋਲੀ ਭਰ ਗਈ ਉਹ ਲੰਗਰ 'ਚ ਪਾ ਦਿਆ ਕਰ। ਇਹਦੇ ਵਿਘਨ ਕੱਟ ਹੋਣਗੇ, ਦਲਿੰਦਰ ਹੈ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਦਾਨ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਖਤਮ ਹੋਣਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਐਨੀ ਥੋੜ੍ਹੀ, ਚੁਟਕੀ ਦਾ

ਵੀ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਸਾਖੀ ਦਸਦੇ ਹਾਂ, ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ। ਇਥੇ ਇਕ ਬੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ ਸੀ। ਦਾਣੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ, ਜਿੱਥੇ ਵੇਰ ਲਗਦੇ ਸੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ, ਉਥੋਂ ਲਿਆ ਕੇ, ਧੋ ਕੇ ਸੁੱਕਣੇ ਪਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਥੇ ਉਹਦੇ ਛੱਪਰ ਵਿਚ ਹੀ ਚਿੜਾ-ਚਿੜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਵਸ ਇਹ ਜੂਨੀ ਮਿਲ ਗਈ, ਪਰ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਆਪਾਂ ਇਹਦਾ ਅੰਨ੍ਹੇ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਸਾਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਭਲਾ ਕਰੋ। ਦੋ-ਦੋ ਦਾਣੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੇਵੇਂ ਜਣੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ 'ਚ ਪਾਉਣ ਲਗ ਗਏ ਤੇ ਕੰਮ ਬਣਨ ਲਗ ਗਿਆ। ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਂਦਾ, ਸੋਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਠੇਕੇ ਲੈਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਸਾਰੀ ਮੰਡੀ ਦੇ ਠੇਕੇ ਲੈ ਲਏ, ਪੈਸੇ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਨੌਕਰ, ਚਾਕਰ, ਰੱਖ ਲਏ ਘਰ ਪਾ ਲਿਆ। ਸ਼ਰਾਬਾਂ, ਕਬਾਬਾਂ 'ਚ ਮਸਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਖ ਵੇਲੇ ਆਦਮੀ ਧਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੁੱਖ ਵੇਲੇ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬਿਮਾਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ, ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ 25 ਪਾਠ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰੋ, ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਹਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸ਼ਰੇਆਮ ਦਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਈ! ਤੁਸੀਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 25 ਪਾਠ ਕਰੋ, ਤਰੀਕਾ ਪੁੱਛ ਲਓ। ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਰੋਗ ਹਟ ਜਾਣਗੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੋ, ਬਿਲਕੁਲ ਰਹਿੰਦਾ ਖੁੰਹਦਾ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਫੇਰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ ਭਾਈ? ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਹਾਂ ਜੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ, ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਜੀ ਉਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਓ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ 'ਚ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਫੇਰ ਛੱਡ ਬੈਠਿਆ। ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਜਦ ਤੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖ ਲਿਆ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ, ਭੁੱਲਦਾ ਹੈ ਇਹ। ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਇਹਨੂੰ ਹਵਾ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਰੱਬ ਕਿਧਰੇ, ਗੁਰੂ ਕਿਧਰੇ, ਕਿਧਰੇ ਬਾਣੀ। ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਇਸ ਰਸਤੇ ਪੈਂਦਾ। 'ਨੈਂ ਲੰਘੀ ਖੁਆਜਾ ਵਿਸਰਿਆ।' ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਦਾ।

ਐਸਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਖਜੂਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਕੰਬੀ ਜਾਣ, ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਡਰੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਛੁਟ ਗਏ ਹੱਥ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਸੁੱਖ

ਸੁੱਖ ਲਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਐ ਦੇਵਤਾ! 25 ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਾਉਂਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਥੱਲੇ ਲਾਹ ਦੇ। ਜੇ ਲੱਤ ਟੁੱਟ ਗਈ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਗਰਦਨ ਟੁੱਟ ਗਈ ਤਾਂ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਤਿ ਹੈ। ਅੱਧ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਸੁਕਰ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ। ਹੁਣ ਮਨ ਬਦਲ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ 25 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ, ਰੁਪਈਏ ਦਾ 19 ਛਟਾਂਕ ਘਿਉ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਓ 20 ਕਿਲੋ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ। ਐਨੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਥੋਂ ਆਉਣਗੇ ਕਿ ਐਨਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦੇ ਕਰਾਇਆ ਹੈ। ਸਾਢੇ 12 ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਹੋਰ ਥੱਲੇ ਉਤਰ ਆਇਆ, ਚੌਥਾ ਹਿਸਾ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸਾਢੇ 12 ਦਾ ਵੀ ਕੜਾਹਾ ਬਣ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਲਾਹ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪੇ ਹੀ ਲਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸਵਾ ਛੇ ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਛੇ ਕੁ ਗਜ਼ ਉਤੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। 20 ਫੁੱਟ, ਜਦ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰ ਪੁੱਟਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਢਾਈ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋਕ ਦੇਗ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਢਾਈ ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਜਦ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਢਾਈ ਕੀ ਕਰਨੇ ਨੇ, ਸਵਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ। ਜਦ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਦਮ ਕੁ, ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਛਾਲ ਮਾਰੀ, ਕਹਿੰਦਾ ਲੈ, ਨਾ ਕਦੇ ਖਜੂਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੀਏ ਤੇ ਨਾ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇਈਏ। ਇਹ 'ਨੈਂ ਲੰਘੀ ਖੁਆਜਾ ਵਿਸਰਿਆ ਵਾਲਾ' ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਤਾਂ ਦਰਿਆ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਰੱਖ ਲੈ, ਹੇ ਪੀਰ ਖੁਆਜਾ ਰਖ ਲੈ, ਤੇਰੀ ਤਰਾਈ ਦਿਉਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਜਦੋਂ ਬਿਮਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਐਨੇ ਪਾਠ ਕਰੋ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਆਵੇ ਕਿ ਜੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੈ? ਉਹ ਹੈ ਨਾਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ। ਉਸ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾ ਆਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੪

ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਜੇ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਸੋ ਆਦਮੀ ਭੁੱਲਦਾ ਹੈ। ਅਮੀਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਗਰੀਬੀ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਹੁਣ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਤ ਆ ਗਈ, ਬੱਕਰੇ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਖਾਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਆ ਜਾਓ ਅੱਜ ਮੈਂ ਪਿਲਾਵਾਂਗਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਲਿਓਂ। ਆਪਣੀ ਅਮੀਰੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਚਿੜਾ ਚਿੜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾੜਾ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਜਾਏਗਾ। ਗਰੀਬੀ 'ਚ ਕਦੇ ਰਾਮ-ਰਾਮ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਸੋਚਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਚਿੜੀ ਕਹਿੰਦੀ, ਇਲਾਜ ਤਾਂ ਤੂੰ

ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਧਾਨ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਲਗਦੇ ਨੇ -

*ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕੰਮ ਕਰੇਨ,
ਮਤ ਮਾਰਨ, ਹੱਡ ਗਾਲਨ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਨ ਦੇਣ।*

ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦਾ, ਬੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਬੈਠ ਕੇ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾ ਕੇ ਹੱਥ ਫੇਰ ਛੱਡਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਹਦੇ ਹੱਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਮਾਰੀ ਪੈ ਜਾਏਗੀ। ਇਹ ਉਹਨੂੰ ਹੀ ਪਚਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੇ ਵਜੇ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਲੰਗਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਲੰਗਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਲਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਧਾਰਾਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ, ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸੇਵਾ 'ਚ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਖਰਾਬ ਕਰਦਾ। ਦੂਸਰੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਇਹ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ -

*ਧਾਰਨਾ - ਕਿਤੇ ਖੰਡ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਲਈਂ ਨਾ,
ਧਾਨ ਬੁਰਾ ਪੂਜਾ ਦਾ।*

ਤਿਉ ਧਰਮਸਾਲ ਦੀ ਝਾਕ ਹੈ ਵਿਹੁ ਖੰਡ ਪਾਜ਼॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੫/੧੨

ਜਿਹੜਾ ਧਰਮਸਾਲਾ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਝਾਕ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਰੋਟੀ ਮਿਲੇਗੀ ਇਥੇ ਚੱਲੀਏ, ਬੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਣਾ, ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਅਵੱਸ਼ ਹੋਣਗੀਆਂ - **'ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕੰਮ ਕਰੇਨਿ। ਮੱਤ ਮਾਰਨ, ਹੱਡ ਗਾਲਣ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਨ ਦੇਣ।'**

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਘਰ 'ਚ ਲਿਆ ਕੇ ਸੁੱਟੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਦਾਣੇ। ਲੰਗਰ 'ਚੋਂ ਦੇ-ਦੇ ਦਾਣੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਆਉਣੇ। ਲਿਆ ਕੇ ਉਹਦੇ ਬੋਰੀ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦੇਣੇ। ਖਾਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਉਹ, ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਚਾਹੇ ਜਾਣ ਕੇ ਖਾਓ, ਚਾਹੇ ਅਣਜਾਣਪੁਣੇ 'ਚ ਖਾਓ, ਦੇਸ਼ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਪਾਠ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਰੇਕ ਨੇ, ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਨੇ ਉਹਦੇ ਨਮਿੱਤ ਕਰਨੇ ਨੇ, ਦਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਜੇ ਖਾ ਕੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰ ਲਿਆ ਕਿ ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ ਦਾਲ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕਰਦੀ ਰਹੀਂ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ ਉਹਦਾ ਦਲਿੰਦਰ ਆ ਜਾਏਗਾ ਆਪਣੇ ਉਤੇ। *'ਚਲਦਾ..... !'*

ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੇਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਸ ਦੀ ਨਦਰ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣ ਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਵਾਸਾ ਸਭਨਾਂ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈ ਪਰ 'ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਤਿਸੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ।' ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖ ਦਰਸ਼ਨ, ਧਰਮ, ਜੀਵਨ, ਨੈਤਕਤਾ ਅਤੇ ਰਹਿਤ-ਮਰਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਹੋਏ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਅਤੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਡੀਓ ਅਤੇ ਵੀ.ਡੀ.ਓ ਕੈਸਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ-ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਅਤੇ ਜਪਾਇਆ, ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਤੇ ਫੋਕਟ ਕਰਮਕਾਂਡ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਿਆ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਵੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਐਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦੇਸ-ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੀ ਫੇਰੀ ਵਿਚ ਸਜਾਏ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਨਾਮ-ਰਸ ਮਾਣਿਆ। ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੱਥੇ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਰਤਵਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ, ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਆਦਿ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸਮਰਪਿਤ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਮਿਹਰਾਂ ਸਦਕਾ 'ਸਭੇ ਕਾਜ ਸਹੇਲੜੇ ਥੀਏ ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰ ਤੁਠਾ', ਸਭੇ ਕਾਜ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੰਤ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸਪੰਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜੁਲਾਈ 2015 ਦਾ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਲੜੀਵਾਰ ਛਪਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਲੇਖ 'ਈਹਾ ਖਾਟ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ' ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਜਨਮ ਪਦਾਰਥ ਸਫਲ ਹੋਇ' ਵਿਚ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਿੱਠੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਤੋਂ ਮਨ ਨੂੰ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੈਨਹੋਜ਼ੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਧਿਆਈਐ ਜਿਸ ਡਿਠੈ ਸਭ ਦੁਖ ਜਾਇ' ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਪੁਰਬ (23 ਜੁਲਾਈ) ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। 'ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਲੜੀਵਾਰ ਅਰਥ' ਅਤੇ 'ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ 'ਜੀਵਨ-ਜਾਂਚ' ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ। ਇਕ ਲੇਖ 'ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ-ਸਾਧਨਾ ਪੱਖ' ਵਿਚ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ। 'ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਦੀ ਪਟਾਰੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਸੋਹਣੇ ਰੰਗਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪਰੋਤੇ ਫੁੱਲ, ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉੱਚੀ ਸੁਰਤਿ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ, ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਵਿਗਾਸ-ਮਈ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਗੇ। ਗੁਰ ਫਤਹਿ, ਨਾਮ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ।

*ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)
ਮੁੱਖ-ਸੰਪਾਦਕ*

ਸੁਖ-ਦੁਖ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਜਦ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਾਣੇ-ਅਣਜਾਣੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸਰੀਰਧਾਰੀ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਭੁਣ-ਹਣਾਂ ਹੈ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਾਥੀ ਆਦਿ ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਲੋਚਾ ਲਗੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਹਰ ਸਮੇਂ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ scientific ਜੁਗ ਵਿਚ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਬ੍ਰਿਛ, ਬੂਟਾ ਚਾਹੇ ਉਹ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਫੁੱਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਬਰੋਟੇ ਵਰਗਾ ਬ੍ਰਿਛ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਅੰਤਰੀਵ ਵੀ ਸੁਖ ਦੀ ਲੋਚਾ ਲਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਇਕ ਬੰਗਾਲੀ ਡਾ. ਸ੍ਰੀ ਬੋਸ ਜੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਗਹਿਨ ਵਿਗਿਆਨੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਤੋਂ ਸਿਧ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਬ੍ਰਿਛ, ਫੁਲਾਂ ਦਾ ਬੂਟਾ ਜਾਂ ਫਲਾਂ ਵਾਲਾ ਛੋਟਾ ਬ੍ਰਿਛ, ਸੰਗੀਤਕ ਤਰਵਾਂ ਨੂੰ ਭਲੀਭਾਂਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪੂਰਬਕ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਖ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸੁਖ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੇ ਅਸਰ ਰਾਹੀਂ ਬਹੁਤਾ ਫਲਦਾ ਹੈ, ਵੱਡੇ ਫੁਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ (ਇਕ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਵਿਚ ਵੇਖੀ ਫਿਲਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ) ਹੋਈ research (ਖੋਜ) ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਦੋਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਸਮੂਹ ਜੜੀ-ਬੂਟੀਆਂ, ਬੂਟਿਆਂ, ਬ੍ਰਿਛਾਂ, ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ, ਖਾਦ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਗੁਡਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਿਛਾਂ, ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬੂਟੇ ਤੇ ਫਸਲਾਂ ਲਹਿਰਾਅ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਲਾਰੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜੋ telepathy (ਪਰਾ ਤੇ ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ) ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਬੂਟੇ ਦੀ ਚੇਤਨ ਹੋਂਦ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾਵ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕੋ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਪਸਾਰਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਕ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅਸਲਾ ਇਕੋ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਤਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸਮਸਤ ਜੀਵਨ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਸੀਂ ਉਪਰਲਿਆਂ ਤਲਾਂ (spheres) ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰਲੇ ਤਲ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵਿਕਲੋਤਰਤਾ ਨੂੰ ਗੂੜ੍ਹ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਪਣਾਅ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਚੌਗਿਰਦੇ, ਆਪਣੇ ਹਿਤਾਂ, ਆਪਣੇ ਸਬੰਧਾਂ, ਆਪਣੀਆਂ likes ਅਤੇ dislikes ਦੀ ਬਜਰ ਦੀਵਾਰ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਸਮਸਤ ਜੀਵਨ ਐਨਰਜੀ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਖਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਰੇ

ਜੀਵਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਸੂਝ ਤਹਿ ਇਕੋ ਤਲ ਦੇ ਉਤੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਇਕੋ ਯੂਨਿਟ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਤਲਾਂ ਦਾ ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਵਰਗਾ ਫਰਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਜੋ ਮੈਂ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਗਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਧੁਰ ਅੰਦਰਲੀ, ਉਸਦੇ ਪਰਾ ਅਤੇ ਪਸੰਤੀ ਭਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਪਿਆਰ ਰੋਆਂ ਦਿੰਦੀ ਐਨਰਜੀ, ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸੁਭ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਜੇ ਕੁਝ ਬੰਦੇ cutter ਲੈ ਕੇ, ਕੁਹਾੜੇ ਤੇ ਆਰੇ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਦ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੀ ਚੇਤਨਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਐਨਰਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੁਖ ਅਤੇ ਭੈ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਤਜਰਬੇ ਅੱਜ ਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਜੁਗ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬਿਖਮ ਫਿਲਾਸਫੀ ਤੋਂ ਪਰਦੇ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਜੋ ਭੀ ਜੀਵਧਾਰੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਹ ਸੁਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਿਛਾਂ, ਬੂਟਿਆਂ, ਪੰਛੀਆਂ, ਪਸ਼ੂਆਂ, ਮੱਛੀਆਂ, ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੇਟ ਭਾਰ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ, ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਚਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੁਖ, ਬਿਘਨ, ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ, ਔਖਿਆਈਆਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਨਾ ਪਵੇ। ਸੁਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਬਤੀਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸੀਂ ਚਾਹੀਏ, ਉਹੋ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਰਹੇ। ਸਾਡਾ ਮਾਣ ਹੋਵੇ, ਪੈਸੇ ਵਾਲੇ ਹੋਈਏ, ਵੱਡਾ ਅਹੁਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਅਸਫਲ ਨਾ ਹੋਈਏ, ਸਦਾ ਸਫਲਤਾ ਅਸਾਡੀ ਜੀਵਨ ਚਾਲ ਵਿਚ ਸਾਥ ਦਿੰਦੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਖ ਦੇ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰੀਏ। ਇਹ ਲੋਚਾ ਬਹੁਤ ਹਿਤ-ਪੂਰਵਕ ਹੈ। ਅਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਅਣ-ਚਾਹਿਆ ਦੁਖ ਕਿਥੋਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ, ਤਦ ਤੋਂ ਹੀ ਸੂਝਵਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਪੀਰ, ਪੈਰਾਂਬਰ, ਅਉਲੀਏ, ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ, ਫਿਲਾਸਫਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੁਖ ਤੇ ਦੁਖ ਕਿਥੋਂ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁਖ ਦਾ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸਰੂਪ ਕੀ ਹੈ? ਦੁਖ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ

ਵਾਸਤਵਿਕ ਕਾਰਣ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਨਿਤਾਂਤ ਅਭਾਵ ਕੀ ਹੈ? ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਨਿਤਾਂਤ ਨਰਵਿਰਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਕੀ ਹੈ? ਦੁਖ ਕਿਸਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਜਤਨ, ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੋਜਾਂ ਨੇ ਅੰਤਰੀਵੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਇਸ ਖੋਜ ਲਈ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਲਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪਣੇ ਖੋਜ ਅਨੁਭਵ, ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੋਜਾਂ ਨੇ - 1. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸਰੂਪ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸਰੂਪ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਤੱਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਦੁਖ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਬਹੁਤ ਗਹਿਨ ਖੋਜਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ, ਖੋਜ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਵਖੋ-ਵਖਰੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਆਏ ਸਾਸਤਰ, ਮੀਮਾਂਸਾ (ਉਤਰ ਮੀਮਾਂਸਾ, ਪੂਰਬ ਮੀਮਾਂਸਾ), ਵੇਦਾਂਤ ਸਾਸਤਰ, ਵਿਸ਼ੈਸ਼ਕ ਸਾਸਤਰ, ਸਾਂਖ ਸਾਸਤਰ, ਯੋਗ ਸਾਸਤਰ; ਇਹ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਉਪਾਂਗ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਾਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁਖ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਸੀਮਾਂ ਨੂੰ 'ਮੋਖਸ਼' ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਸਾਧਨ ਕਰਕੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿੱਛਾ ਛੁਡਾ ਕੇ ਪਰਮ ਸੁਖ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕਿਵੇਂ ਮਾਣੀ ਜਾਵੇ? ਇਸਨੂੰ 'ਮੋਖਸ਼ ਇੱਛਾ' ਆਖਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਸਾਸਤਰਾਂ ਦੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਟੀਚੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੇਤਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕੇਵਲ ਦੁਖ ਦਾ ਅਭਾਵ ਅਤੇ ਸੁਖ ਦੀ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਸਤਰਾਂ ਨੇ ਵਖੋ-ਵਖਰੇ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜੋ 1. ਕਰਮ, 2. ਉਪਾਸ਼ਨਾ, 3. ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਸਤਰਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦੁਖ ਤਿੰਨ ਪਾਸਿਓਂ ਇਨਸਾਨ ਉਪਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮ ਦੁਖ, ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਅਧਿਦੈਵਕ ਦੁਖ ਅਤੇ ਤੀਸਰੇ ਨੂੰ ਅਧਿਭੂਤਕ ਦੁਖ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਰਲੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਦੁਖ ਸੰਜੋਗ-ਵਿਜੋਗ ਦੇ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜੀਵ, ਵਸਤੂ, ਸਬੰਧ ਤੇ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਵਿਛੜ ਜਾਣਾ, ਕਿਸੇ ਪਰਮ ਸਨੇਹੀ ਦੀ ਮਿਰਤੂ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਜਾਇਦਾਦ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣੀ, ਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਪਤਨ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਇਹ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦੂਸਰਾ ਦੁਖ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭੁੱਖ ਦਾ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਭੁੱਖ ਵਿਚ ਸਰੀਰਕ ਭੁੱਖ, ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ, ਦਰਸ਼ਨ ਮੇਲਿਆਂ, ਸੈਰਾਂ-ਸਪਾਟਿਆਂ ਦੀ ਭੁੱਖ, ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਭੁੱਖ, ਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪੈਸਾ, ਟਕਾ, ਜਾਇਦਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਭੁੱਖ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ ਅਗਨ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਪ੍ਰਮ ਸ਼ਾਂਤ ਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਭੰਗ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਬੁਝਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਅੱਗ ਦੇ ਭੱਠ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁੰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਸੜ ਕੇ ਪ੍ਰਮ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ॥

ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ॥

ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ॥ ਅੰਗ - ੨੧੩

ਏਥੋਂ ਤਕ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਉਸਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ -

ਵਡੇ ਵਡੇ ਰਾਜਨ ਅਰੁ ਭੂਮਨ

ਤਾ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨ ਬੁਝੀ॥

ਲਪਟਿ ਰਹੇ ਮਾਇਆ ਰੰਗ ਮਾਤੇ

ਲੋਚਨ ਕਛੁ ਨ ਸੁਝੀ॥

ਬਿਖਿਆ ਮਹਿ ਕਿਨ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਪਾਈ॥

ਜਿਉ ਪਾਵਕੁ ਈਧਨਿ ਨਹੀ ਧ੍ਰਾਪੇ

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕਹਾ ਅਘਾਈ॥ ਅੰਗ - ੬੭੨

ਇਹ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਜੋ ਅਤਿਅੰਤ ਪੀੜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਇਆ ਦਾ ਜਾਲ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੈ -

ਮਾਇਆ ਜਾਲੁ ਪਸਾਰਿਆ ਭੀਤਰਿ ਚੋਗ ਬਣਾਇ॥

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਪੰਖੀ ਫਾਸਿਆ ਨਿਕਸੁ ਨ ਪਾਏ ਮਾਇ॥

ਅੰਗ - ੫੦

ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਇਸ ਤਨ ਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਜਾਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਸਭ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਭੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਦੁਖ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਜਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਅਗਿਆਨੁ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਇਸੁ ਤਨਹਿ ਜਲਾਏ॥

ਅੰਗ - ੧੦੬੭

ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਅਗਨ ਵਿਚ ਜਲਣ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂ

ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦੀ ਦਵਾਈ ਨਾ ਹੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਕੋਲ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵੈਦਾਂ ਕੋਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅਗਨ ਵਿਚ ਜਲਦੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆਹਾਂ ਭਰਦਾ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦਾ ਦੁਖ ਸਹਾਰਨ ਲਈ ਅਮੁਲ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਗਨਿ ਜਲੈ ਸੰਸਾਰਾ॥

ਜਲਿ ਜਲਿ ਖਪੈ ਬਹੁਤੁ ਵਿਕਾਰਾ। ਅੰਗ - ੧੦੪੪

ਤੀਸਰਾ ਦੁਖ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦਾ, ਯਾਨਿ ਕਿ ਜਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ; ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੋ। ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਜੋ ਇਸ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਦੀ ਲਾਗ ਨਹੀਂ ਲਗਣ ਦੇ ਰਿਹਾ, ਜੋ ਇਕ ਧੁਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਸੰਗੀਤਕ ਤਰਵਾਂ ਦਿੰਦਾ ਜੀਵਤ ਰਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਮ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਾਵਾਂਗਾ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਮ ਨੂੰ ਇਕ ਪਲ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਾਂਗਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ -

ਗਰਭ ਕੁੰਟ ਮਹਿ ਉਰਧ ਤਪ ਕਰਤੇ॥

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ ਪ੍ਰਭੁ ਰਹਤੇ॥

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜੀਵ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਪਰਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਨੂੰ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਕਲਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਭਾਈ, ਭੈਣ ਆਦਿ ਸਬੰਧੀਆਂ ਦੀ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਨੂੰ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਤੋਂ ਅੱਗੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੇ ਰਸਾਂ, ਕੁ-ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਸ, ਮੱਛੀ, ਮਧਰਾ ਆਦਿ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਭੋਜਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਲਤਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਸੂਝ ਨੂੰ ਗਵਾ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਾਣਿਆਂ ਦੇ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਗੁਲਤਾਨ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਵਿਸਿਮਰਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਭਰ ਜਵਾਨੀ ਦੇ, ਉਚੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਮਾਰਦੇ ਉਛਾਲੇ, ਇਸਨੂੰ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਲਤਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ

ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਧੱਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਗਿਰਕੇ AIDS (ਏਡਜ਼) ਵਰਗੇ ਭੈੜੇ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇਸਤੋਂ ਭੈੜੇ ਸਰੀਰਕ ਰੋਗਾਂ ਵਿਚ ਫੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸਨੂੰ ਸੋਚ ਫੁਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬੁਢਾਪੇ ਲਈ, ਖਾਣ ਪੀਣ, ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਾਇਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਫੇਰ ਜਾਇਜ਼-ਨਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜਤਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਕੱਠੀ ਹੋਣੀ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਦੋਸ਼ ਇਸਦੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਦੁਰਗੰਧੀ ਮਾਰਦੀ ਮੈਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਜਿਸ ਪਰਵਾਰ ਲਈ ਇਸਨੇ ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ, ਉਹ ਇਸਦੀ ਇਕ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸਦਾ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਇਹ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਵਿਸਫੋਟ ਕਰ-ਕਰਕੇ ਗਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਦੁਖਾਂ ਭਰਿਆ ਸਮਾਂ, ਉਭੇ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਲੰਘਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਜਾਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਮਹਾਂਭਿਆਨਕ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸਾਉਂਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ -

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ

ਹੋਇ ਭਸਮਿਝਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ॥

ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ

ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ॥

ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ

ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ॥

ਬਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ

ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ॥

ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ॥ ਅੰਗ - ੪੬੪

ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ 'ਪਹਿਲੈ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ ਬਣ ਦੁਧਿ।' (ਪੰਨਾ - ੧੩੭) ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ।

ਜੋ ਇਹ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦਾ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦਾ ਦੁਖ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਰੀਰਕ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰਕ ਦੁਖ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ, ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋਣ ਨਾਲ, Tension (ਤਣਾਉ) ਵੱਧਣ

ਨਾਲ, ਬੇ-ਨਿਯਮੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਆਚਾਰ, ਵਿਹਾਰ, ਵਿਚਾਰ ਸੁਖ ਨਾ ਰੱਖਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਾਰੀਆਂ ਮਰਿਯਾਦਾਵਾਂ ਭੰਗ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਐਸੇ ਦੁਖ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹਕੀਮਾਂ, ਵੈਦਾਂ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਦਾਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ, ਜਿਸਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰੋੜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਧਾਰਨ ਹਾਲਤ ਵਿਚ, ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਿਆਂ, ਹੋਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਖ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਹ ਜੀਵ ਸਦਾ ਹੀ ਜੰਮਦਾ ਤੇ ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੇਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਤਿਅੰਤ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ॥ ਅੰਗ - ੧੭੬

ਉਪਰ ਕਥੇ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਦੁਖ ਵੀ ਮਹਾਨ ਭਿਆਨਕ ਹੈ। ਵਾਸ਼ਨਾ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਦਾ ਹੀ ਇਸਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਮਧਾਣੀ ਵਾਂਗੂੰ ਰਿੜਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਧਨ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਔਖੇ ਤੋਂ ਔਖੇ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗਹਿਰੀਆਂ ਅੰਧਕਾਰਮਈ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾ ਕੇ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਲਾ ਕੇ, ਸ਼ਾਰਕਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਸਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੇਕ ਬਿਖੜੇ ਜੀਵਨ ਹੂਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਰਤੱਵ ਕਰਦਿਆਂ, ਧਨ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ, ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ਬਰ ਕਰਕੇ, ਛਲ ਕਪਟ ਕਰਕੇ, ਮਿਲਾਵਟਾਂ ਕਰਕੇ, drugs ਦੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਕਰਕੇ, hoarding ਕਰਕੇ; ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਕੇ, ਧਨ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਲੇਖਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀ ਦਰਗਾਹ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭੁੱਲ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ॥

ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ॥

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੁਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ॥

ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ॥

ਅੰਗ - ੬੫੬

ਅਜਿਹੇ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਮ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧੋਖੇ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ, ਬਿਗਾਨਾ ਧਨ ਖੋਹਣ ਦੇ, ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਿੰਦਨੀ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਸੁਨਿਹਰੀ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਕੱਟ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ, ਚੰਗੇਜ਼ ਖਾਨ, ਹੂਨ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਆਦਿ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਨ ਲੁਟ ਕੇ ਸੁਖਾਂ ਦੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਇਉਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਲੈ ਫਾਹੇ ਰਾਤੀ ਤੁਰਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਣੀ॥

ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ॥

ਸੰਨੀ ਦੇਨਿ ਵਿਖੰਮ ਥਾਇ ਮਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ॥

ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਪਛੁਤਾਣੀ॥

ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ॥

ਅੰਗ - ੩੧੫

ਸੋ ਧਨ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਐਸੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਪਾਗਲਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ੪੦ ਗੰਜ ਧਨ ਦੇ ਜੋੜ ਲਏ ਸਨ, ਪਰ ਪਰਜਾ ਦੇ ਸੁਖ ਲਈ ਇਕ ਪੈਸਾ ਵੀ ਭੁੱਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਖਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਲੁਕਿਆ-ਛਿਪਿਆ ਧਨ ਸਿੱਕੇ, ਸੋਨੇ, ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆ? ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਬੱਘੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਐਲਾਨ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਇਕ ਰੁਪਈਆ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਬੱਘੀ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਕ ਲੜਕਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਖ ਕੇ ਮੋਹਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਤੇ ਮਰਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾ ਕੇ ਉਸਨੇ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਬਰਸਥਾਨ ਵਿਚ ਦਫਨਾ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਜਾਹ! ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕਬਰ ਪੁੱਟ ਕੇ ਉਸਦੇ ਪਿੰਜਰ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਰੁਪਿਆ ਕੱਢ ਲੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਦੋਂ ਕਾਰੂੰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸਾਰੇ ਕਬਰਸਥਾਨ ਪੁੱਟ ਕੇ ਰੁਪਏ ਕੱਢ ਲਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਿਆਇਆ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ -

ਦਮੜਾ ਤਿਸੀ ਕਾ ਜੋ ਖਰਚੈ ਅਰ ਖਾਇ॥

ਦੇਵੈ ਦਿਲਾਵੈ ਰਜਾਵੈ ਖੁਦਾਇ॥

**ਹੋਤਾ ਨ ਰਾਖੈ ਅਕੇਲਾ ਨ ਖਾਇ॥
ਤਹਕੀਕ ਦਿਲ ਦਾਨੀ ਵਹੀ ਭਿਸਤਜਾਇ॥**

(ਨਸੀਹਤਨਾਮਾ)

ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਧਨ ਵਾਸ਼ਨਾ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਬਣਾਇਆ।

ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ ਜਦੋਂ ਮਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਧਰੰਗ ਦਾ ਮਰੀਜ਼ ਸੀ। ਲੁਟੇ ਹੋਏ ਧਨ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਵਾਸ਼ਨਾ ਉਸਨੂੰ ਸੂਏ ਚੋਭ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੋ ਧਨ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ, ਉਸਦੀਆਂ ਮੀਲਾਂ ਵਿਚ ਢੇਰੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਿਸ-ਕਿਸ ਦਿਨ, ਕਿਸ-ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਇਹ ਧਨ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਬੰਦੇ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਇਕ wheel chair ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ, ਉਸਦਾ ਲੁਟਿਆ ਧਨ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸਦੇ ਦੁਆਲੇ ਅੰਧਕਾਰ ਛਾ ਗਿਆ, ਲੱਖਾਂ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਹਾਹਾਕਾਰ ਉਸਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੂਰਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਡਰਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਲੇਖਾ ਲੈਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਸਨ। ਉਹ ਡਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਧਕਾਰ ਦੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਿਰਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਹੋਸ਼ ਪਰਤੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਰੋਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਿ ਇਸ ਧਨ ਨੇ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਹਿਗਾ ਸਕਹੁ ਤ ਲੇਹੁ ਬਹੋਰਿ॥
ਨਾਗੇ ਪਾਵਹੁ ਤੇ ਗਏ ਜਿਨ ਕੇ ਲਾਖ ਕਰੋਰਿ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਉਸਦੀ ਹੋਸ਼ ਪਰਤੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਪਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਵਿਚ ਜਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਇਆ, ਬਹੁਤ ਰੋਇਆ, ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੰਧਨਾਮੇ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦੇਵੋ ਕਿ ਮਹਿਮੂਦ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਧਨ ਨੇ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਥਾਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਲੇਖਾ ਲੈਣ ਲਈ ਨਾਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਹੱਥ, ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਨੰਗੇ ਕਰਕੇ ਅਰਥੀ ਵਿਚ ਲਟਕਾ ਦਿਓ ਤਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਬੇ-ਵਸੀ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਜਾਂਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਐਸੀ ਗਲਤੀ ਨਾ ਕਰੇ।

ਸੋ ਧਨ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕਦੇ ਵੀ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਦਿਆ ਕਰਦੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ

ਇਸਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਛਲ ਕੇ ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਮ ਬੰਦਾ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪੈਸਾ ਹੋ ਜਾਏ, ਜਾਇਦਾਦ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮੇਰੀ ਨੌਕਰੀ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮੇਰਾ ਵਪਾਰ ਆਪਣੀ ਸੀਮਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਲੰਘ ਜਾਵੇ, ਦੇਸ਼-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਦੀ ਧਾਂਕ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸਭ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਮੈਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਪਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਬਹੁ ਰੰਗ ਮਾਇਆ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਪੇਖੀ॥

ਅੰਗ - ੧੭੯

ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੇ ਸੁਖ

ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਾਇਆ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਆਈ ਹੋਈ ਮੈਂ ਦੇਖੀ, ਵੱਡਾ ਲਿਖਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ Scientific theory, Economic ਸਿਧਾਂਤਾਂ, Political ਸੋਧਾਂ ਤੇ ਆਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਦਰਜਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ, ਵੱਡਾ ਅਫਸਰ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ, ਪਰ ਅੰਤ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੁਖ - ਜਿਸ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਈ -

ਬਹੁ ਰੰਗ ਮਾਇਆ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਪੇਖੀ॥

ਕਲਮ ਕਾਗਦ ਸਿਆਨਪ ਲੇਖੀ॥

ਮਹਰ ਮਲੂਕ ਹੋਇ ਦੇਖਿਆ ਖਾਨ॥

ਤਾ ਤੇ ਨਾਹੀ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤਾਨ॥ ਅੰਗ - ੧੭੯

ਮਨ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਘਾਟ ਹੈ। ਮਨ ਚਾਹੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਤੋਂ ਨਵੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ, ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀਆਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋਇਆ, ਨਾਟਕ, ਅਖਾੜੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਵੇਖੇ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗੀਤ ਸੁਣੇ, ਗਾਏ; ਪਰ ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਂਤੀ ਨਾ ਆ ਸਕੀ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋਇਆ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਹੋਰ-ਹੋਰ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਅੰਦਰ ਲਗੀ ਰਹੀ। ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭੋਗ ਭੋਗੇ, ਸੁੰਦਰ ਬਗੀਚਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ, ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਮੇਵੇ ਖਾਏ, ਪਰ ਮਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲਦਾ ਬਲਦਾ ਰਿਹਾ -

ਅਸੁ ਪਵਨ ਹਸਤਿ ਅਸਵਾਰੀ॥

ਚੌਆ ਚੰਦਨੁ ਸੇਜ ਸੁੰਦਰਿ ਨਾਰੀ॥

ਨਟ ਨਾਟਿਕ ਆਖਾਰੇ ਗਾਇਆ॥

ਤਾ ਮਹਿ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਨ ਪਾਇਆ॥

ਤਖਤੁ ਸਭਾ ਮੰਡਨ ਦੌਲੀਚੇ॥

ਸਗਲ ਮੇਵੇ ਸੁੰਦਰ ਬਾਗੀਚੇ॥

ਆਖੇੜ ਬਿਰਤਿ ਰਾਜਨ ਕੀ ਲੀਲਾ॥

ਮਨੁ ਨ ਸੁਹੇਲਾ ਪਰਪੰਚੁ ਹੀਲਾ॥ ਅੰਗ - ੧੭੯

ਸੋ ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਫਰਦੋ-ਬਸ਼ਰ (ਦੇਹਧਾਰੀ) ਸੁਖ ਦੇ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸਦਾ ਜਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਏਥੋਂ ਤਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਦਾ ਰਾਜਾ ਇੰਦਰ ਵੀ, ਜਿਸਦੇ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ - ਜਿਸਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਦਰੋਹ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਸਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸਦਾ ਭਰਿਆ ਰਹੇ, ਜੋ ਕਦੇ ਬੁੱਢਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੋਗੇ ਹੋਏ ਭੋਗ ਦਾ ਉਸਦੀ ਸਿਹਤ ਉਤੇ ਅਸਰ ਨਾ ਪਵੇ, ਜਿਸਦੀ ਪਰਜਾ ਉਸਨੂੰ ਰੱਬ ਵਾਂਗ ਪੂਜਦੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸਤੇ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਭਾਰੂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਫੌਜ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਅਨਾਜ, ਫਲ, ਦੁੱਧ ਆਦਿ ਖਾਦ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਕਦੇ ਬੁੜ ਨਾ ਆਵੇ; ਐਸਾ ਰਾਜਾ ਸੁਖੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਸੁਖ ਦੀ ਸਿਰਫ ਇਕ ਯੂਨਿਟ ਮੰਨ ਲਓ, ਇਸ ਤੋਂ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਸੁਖ ਗੰਧਰਭ ਲੋਕ ਵਿਚ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਸੁਖ ਦੇਵ ਗੰਧਰਭ ਲੋਕ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੇਵ ਗੰਧਰਭ ਨਾਲੋਂ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਸੁਖ ਪਿਤਰ ਲੋਕ ਵਿਚ, ਪਿੱਤਰ ਲੋਕ ਤੋਂ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਸੁਖ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਵਿਚ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਸੁਖ ਇੰਦਰ ਲੋਕ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਆਣੇ ਵਿਚਾਰਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਵਰਗ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਰਜਾਪਤ ਲੋਕ, ਕਰਮਦੇਵ ਲੋਕ, ਅਜਾਨ ਦੇਵ ਲੋਕ, ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ, ਸ਼ਿਵ ਲੋਕ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਕ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਸੀਮਾ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਹੈ। ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੁਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਦੀ ਇਕ ਬੂੰਦ ਮੰਨ ਲਓ, ਇਸਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਦੇ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਇਕ ਬੂੰਦ ਅਤੇ ਸਾਗਰ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਖ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ, ਗੁਰਮੁਖ, ਆਰਫ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਸੁਖਾਂ ਦੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹਨ। ਇੰਦਰ ਲੋਕ ਦਾ ਸੁਖ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲੋਂ ਦਸ ਅਰਬ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਕ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸੁਖਾਂ ਅਤੇ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਦਰ! ਸਵਰਗ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਭੋਗਾਂ ਦਾ ਸੁਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਸੁਖਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀ

ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਮਨ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

ਗੌਤਮੁ ਤਪਾ ਅਹਿਲਿਆ ਇਸਤ੍ਰੀ

ਤਿਸੁ ਦੇਖਿ ਇੰਦ੍ਰੁ ਲੁਭਾਇਆ॥

ਸਹਸ ਸਰੀਰ ਚਿਹਨ ਭਗ ਹੂਏ

ਤਾ ਮਨਿ ਪਛੋਤਾਇਆ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪੩

ਆਦਿ ਮਹਾਂਵਾਕਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਭੋਗਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜੇ ਲਖ ਇਸਤਰੀਆ ਭੋਗ ਕਰਹਿ

ਨਵ ਖੰਡ ਰਾਜੁ ਕਮਾਹਿ॥

ਬਿਨੁ ਸਤਗੁਰ ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਵਈ

ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ॥ ਅੰਗ - ੨੬

ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੀ ਢੂੰਢ ਕਰਕੇ ਉਸਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤਰ ਪੁੱਛ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਸੁਖ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ; ਉਸ ਸੁਖ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ, ਅਦੇਵ, ਗੰਧਰਭ, ਜੱਛ, ਕਿਨਰ, ਪਿਸਾਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਖੋਜ ਵਿਚ ਇੰਦ੍ਰ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ -

ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੂਰੇ॥

ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ ਲਾਇ ਮੌਤੀ ਹੀਰੇ॥

ਮਨ ਇਛੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੁਰੇ॥

ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ॥

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ

ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ॥ ਅੰਗ - ੭੦੭

ਸਾਰੇ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਿਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਬੰਦੇ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਸ਼ਟਾ ਦੇ ਕੀੜੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸੁਖ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸੁਖ ਦਾ ਸਬੰਧ ਮਾਇਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕਦਾਚਿਤ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਸੁਖ ਦਾ ਸਬੰਧ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸੁਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਹਾਰਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਬਸਤਾ ਤੂਟੀ ਤੁੰਪੜੀ ਚੀਰ ਸਭਿ ਛਿੰਨਾ॥

ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਨ ਆਦਰੋ ਉਦਿਆਨ ਭ੍ਰਮਿੰਨਾ॥

ਮਿਤ੍ਰੁ ਨ ਇਠ ਧਨ ਰੂਪਹੀਣ ਕਿਛੁ ਸਾਕੁ ਨ ਸਿੰਨਾ॥

ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ॥

ਤਿਸ ਕੀ ਧੁੜਿ ਮਨੁ ਉਧਰੈ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਇ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨਾ॥

ਅੰਗ - ੭੦੭

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸੁਖ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਦੁਖ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ, ਪਰ ਹਰ ਸੁਖ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਸੁਖ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਦੁਖ ਛੁਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮ ਸੁਖ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਖੋਜ-ਖੋਜ ਕੇ ਜੋ ਤੱਤ ਕੱਢਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਐਸਾ ਸੁਖ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਨਾਪ ਤੋਲ ਨਹੀਂ, ਜਿਸਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖੋਹਣ ਤੇ ਖੋਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਹੈ -

ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰਿਓ

ਦਾਸ ਗੋਵਿੰਦ ਪਰਾਇਣ॥

ਅਥਿਨਾਸੀ ਖੇਮ ਚਾਹਹਿ ਜੇ ਨਾਨਕ

ਸਦਾ ਸਿਮਰਿ ਨਾਰਾਇਣ॥ ਅੰਗ - ੭੧੪

ਫੇਰ ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਡਿਠਾ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ਸੁਖੁ ਨ ਨਾਮ ਬਿਨੁ॥

ਤਨੁ ਧਨੁ ਹੋਸੀ ਫਾਰੁ ਜਾਣੈ ਕੋਇ ਜਨੁ॥

ਅੰਗ - ੩੨੨

ਦੁਖ ਕਿਉਂ ਆਇਆ ?

ਦੁਖ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਦੁਖ ਆ ਹੀ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ (ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ) ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਫਿਰ ਜਗਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਕੋ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਆਪੇ ਹੀ ਖੇਲ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਜਿਵੇਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ॥

ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ॥

ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਤੂੰ ਤੁਸਿ ਦੇਵਹਿ ਕਰਹਿ

ਪਸਾਉ॥

ਤੂੰ ਜਾਣੋਈ ਸਭਸੇ ਦੇ ਲੈਸਹਿ ਜਿੰਦੁ ਕਵਾਉ॥

ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿਧੋ! ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ-ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਚਨਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੀਆਂ ਹਨ, ਉਸਨੇ ਇਕ ਤੱਤ, ਜਿਸਨੂੰ 'ਹਉਮੈ' ਤੱਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਅਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਣ ਲਗਿਆ - ਇਕ ਈਸ਼ਵਰ, ਦੂਜਾ ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਜੀਵ। ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਭੁ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਟੁਟਦੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਤਮ ਤਲ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪ ਹੈ ਜਾਂ ਇਉਂ ਕਹੋ ਕਿ ਆਤਮਾ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਅਖੰਡਤਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ; ਪਰ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਅਤੇ ਚੇਤਨ ਤੱਤ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਿਆ ਜੀਵ ਤੱਤ, ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਸਰ ਅਧੀਨ ਆਇਆ, ਆਪਣੀ ਸੁਰਤ ਮੂਲ ਤੱਤ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਵਿਚ ਪਰਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ -

ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੀਝਿਆ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਤੁ ਸਭੁ ਬੁਝਿਆ॥

ਜਬ ਦੇਖਉ ਤਬ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੂਲੁ॥

ਨਾਨਕ ਸੋ ਸੁਖਮੁ ਸੋਈ ਅਸਬੁਲੁ॥ ਅੰਗ - ੨੮੧

ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮ energy ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਅਨੇਕਤਾ ਦੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਆਪ ਇਕ ਨਿਮਾਣਾ, ਨਿਤਾਣਾ ਬੇ-ਵਸ, ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਾਹਿਆ ਹੋਇਆ, ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਨਾਮ ਧੁਨ ਤੋਂ ਹੀਣਾ, ਅਗਿਆਨ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਤਿੰਨੇ ਗੁਣ - ਰਜੋ ਗੁਣ, ਤਮੋ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ; ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਸੁਰਤ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫਸ ਕੇ ਮਹਾਨ ਦੁੱਖ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਲਗੀ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਤੋਂ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਜੀਵ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਨਾ ਸਹਿਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਾਹੋ-ਸਾਹ ਹੋਇਆ, ਦਰ-ਦਰ ਭਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਮਹਾਨ ਸੁੱਖ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਦੁਖ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ, ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਸਰ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ -

ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ

ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਦੁਖਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ॥

**ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ
ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ॥ ਅੰਗ - ੯੪੬**

ਇਸ ਦਾ ਤਾਤਪ੍ਰਜ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਜੀਵ ਨਾਮ ਦੇ ਗਹਿਰੇ ਤਲ (sphere) ਵਿਚੋਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ, ਅੰਦਰਲੇ ਨਾਮ ਤੱਤ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਇਕ ਜੜ੍ਹ ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਅਸਰ ਵਿਚ ਜੋ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ, ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਵਲ ਨੂੰ ਮੋੜ ਖਾ ਕੇ ਨਾਮ ਐਨਰਜੀ ਦੇ ਤਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਤਮ ਸਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਇਸਦਾ ਆਪਣਾ ਮੌਲਿਕ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਦਾ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੁਖ ਦੀ ਭਾਲ ਕਿਉਂ?

ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਅਸਲਾ ਸਤਿ, ਚਿੱਤ, ਅਨੰਦ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮਾਇਆ - ਜੋ ਸਦੀਵ ਹੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਤਵ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ, ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਰੂਪ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਵਜੂਦ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਨੂੰ, ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸਦਾ ਅਸਰ - ਇਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਨਾਮ ਤਲ ਤੋਂ ਦੂਰੀਆਂ ਤੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਲਈ ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ -

**ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ
ਪਰਿ ਗਈ ਭੂਮਿ ਬਿਕਾਰ॥
ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਇਉ ਮਾਨਈ
ਹੋਇ ਗਈ ਭਠ ਛਾਰ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੫**

**ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ
ਲੀਨੀ ਭੂਮਿ ਮਿਲਾਇ॥
ਅਨਿਕ ਸਿਆਨੇ ਪਚਿ ਗਏ ਨਾ ਨਿਰਵਾਰੀ ਜਾਇ॥
ਅੰਗ - ੧੩੭੫**

ਇਹ ਜੀਵ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਅਸਲਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਪਰਮ ਚੇਤਨ ਤੱਤ ਜੋ ਨਿਰਾ ਸਤਿ, ਚਿੱਤ, ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਅ ਹੈ, ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚੋਂ ਸੁਖ ਦੀ ਲੋਚਾ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਅਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਹੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗਾਂ, ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ, ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਦੀ ਧੁਰੀ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਸੁਖ ਵਲ ਲਾ ਕੇ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਾਣੇ ਅਣਜਾਣੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਚੇਤਨ ਤੱਤ

ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਵਲ ਨੂੰ ਝੁਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਗਿਆਨ ਵਸ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਮੋਹਿਆ ਹੋਇਆ ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਜੀਵ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

**ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਹਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ॥
ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੇ
ਨਿਤ ਦਾਝਹਿ ਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ॥ ਅੰਗ - ੬੬**
ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਕੀ ਹੈ?

ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਜਉ ਸੁਖ ਕਉ ਚਾਹੈ ਸਦਾ ਸਰਨਿ ਰਾਮ ਕੀ ਲੇਹ॥
ਅੰਗ - ੧੪੨੭**

**ਜੇ ਲੋੜਹਿ ਸਦਾ ਸੁਖ ਭਾਈ॥
ਸਾਧੂ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰਹਿ ਬਤਾਈ॥ ਅੰਗ - ੧੧੮੨**

ਅਤੇ

**ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਹਰਿ ਦਰਸੁ ਦਿਖਾਇਆ॥
ਆਤਮੁ ਚੀਨਿ ਪਰਮ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ॥**

ਅੰਗ - ੩੭੫

ਆਤਮਾ ਦਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਗੁਣ ਸਤਿ, ਚਿਤ, ਅਨੰਦ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਇਸਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਦੁਖ ਦੀ ਹੇਤੂ ਹੈ। ਜੜ੍ਹ ਅਤੇ ਚੇਤਨ ਦਾ ਅਵਿਵੇਕ ਪੂਰਨ ਸੰਜੋਗ ਹੀ ਦੁਖ ਦਾ ਵਾਸਤਵਿਕ ਰੂਪ ਹੈ। ਜੜ੍ਹ ਤੱਤਵ ਅਤੇ ਚੇਤਨ ਦਾ ਅਵਿਵੇਕ ਅਰਥਾਤ ਮਿਥਿਆ ਗਿਆਨ ਹੀ ਦੁਖ ਦਾ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਅਵਿਦਿਆ ਰੂਪੀ ਕਲੇਸ਼, ਦੁਖ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਚੇਤਨ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ, ਦੁਖ ਨਵਿਰਤੀ ਦਾ ਮੁਖ ਸਾਧਨ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਮ ਚੇਤਨ ਤੱਤਵ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ, ਸਰਬੱਗਤਾ, ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕਤਾ, ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨਤਾ ਹੈ; ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੁਖ, ਜੜ੍ਹਤਾ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਨਿਤਾਂਤ ਅਭਾਵ ਹੈ, ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦਾ ਇਸ ਲਕਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਅੰਤਮ ਧੇਅ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪੂਰਨ ਭੰਡਾਰ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਆਤਮਾ, ਜੜ੍ਹ ਚੇਤਨ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਵਿਦਿਕ ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਮਰਥ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੀ ਪ੍ਰਮ ਅਵਸ਼ਕਤਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਸਾਧਨ - ਕਰਮ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਧੇਅ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ - ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਪਈ ਜਨਮਾਂ-

ਜਨਮਾਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਰਵ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਮੁਖ ਸਾਧਨ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲਤਾਈ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ।

ਉਪਾਸ਼ਨਾ - ਮਨ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਸਭ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਰੋਕ ਕੇ ਕੇਵਲ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਤਿ, ਚਿੱਤ, ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਮ ਹੋਂਦ ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਲਕਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਨਾਮ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਅੰਤਮ ਲਕਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜਿਥੇ ਧਿਆਤਾ, ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਧੇਅ ਦੀ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਮਰਥ ਅਨੁਭਵੀ ਗੁਰੂ ਜਾਂ ਇਉਂ ਕਹੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਗੁਰਮੁਖ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼ਟੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤਰੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਬਕਤਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿਖ ਕਹਿ ਲਵੇ ਜਾਂ ਸੰਤ, ਸਾਧੂ ਦੀ ਬਿਆਧੀ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਲਵੇ; ਗੱਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗਿਆਨ - ਜਦੋਂ ਮਨ ਦਾ ਠਹਿਰਾਓ ਇਕ ਲਕਸ਼ ਉਪਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਇਸਦੇ ਪੰਜ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਜ੍ਹਦ ਨੂੰ, ਵਖਰਾ ਜਾਣਨ ਦੀ ਮਿਥਿਆ ਸੁਰਤ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਜੀਵ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਭੇਦ ਮਿਟ ਕੇ, ਇਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਹਰ ਥਾਂ ਉਤੇ ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

ਏਕ ਅਨੇਕ ਬਿਆਪਕ ਪੂਰਕ

ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਸੋਈ॥

ਮਾਇਆ ਚਿਤ੍ਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਬਿਮੋਹਿਤ

ਬਿਰਲਾ ਬੁਝੈ ਕੋਈ॥

ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ॥

ਸੁਤੁ ਏਕੁ ਮਣਿ ਸਤ ਸਹੰਸ

ਜੈਸੇ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ॥ ਅੰਗ - ੪੮੫

ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਬੰਦਾ ਇਸ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਹੋਸ਼ ਨਾਲ ਇਸ ਸੂਤਰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਾਇਆ ਦੀਆਂ ਹਥਕੜੀਆਂ, ਬੇੜੀਆਂ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਕਦਮ ਹੀ ਪੁਟ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੋਹ ਦੀਆਂ, ਹਿਤਾਂ ਦੀਆਂ, ਈਰਖਾ, ਦ੍ਰਿਸ਼, ਵੈਰ ਭਾਵ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਪੰਜ ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ, ਪੰਜ ਵਿਸ਼ਿਆਂ - ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ ਵਿਚ ਡੁੱਬਿਆ ਹੋਇਆ, ਚਾਰ ਅਗਨੀਆਂ - ਹੰਸ, ਹੇਤ, ਕੋਪ, ਲੋਭ ਵਿਚ ਜਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਪੰਜ ਠੱਗਾਂ - ਰਾਜ, ਮਾਲ,

ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਜੋਬਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਦੁਰ-ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਸਿਆ ਹੋਇਆ, ਫਾਥਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਜੀਵ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਭ ਕੁਛ ਸੁਣਦਾ ਹੋਇਆ, ਓਪਰੀ-ਓਪਰੀ ਸੁਰਤ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਜੀਵਨ ਭਰ ਵਿਚ ਇਕ ਕਦਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁਟ ਸਕਦਾ। ਇਸਦਾ ਇਲਾਜ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਸਦੇ ਬੰਨ੍ਹਣਹਾਰ ਠੱਗ, ਚੋਰ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਇਸਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ **‘ਸਾਧਸੰਗਿ ਓਇ ਦੁਸਟ ਵਸਿ ਹੋਤੇ॥’** (ਪੰਨਾ - ੧੮੨) ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਹ ਡਰਦੇ ਹੋਏ ਭੱਜ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਸੁਰਤ ਜਾਗਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹਨੇਰਾ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ॥ ਅੰਗ - ੨੦੪

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸੰਤਨ ਸਚੁ ਕਹਿਆ॥

ਸਰਬ ਸੁਖ ਇਹੁ ਆਨੰਦੁ ਲਹਿਆ॥

ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਈਐ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ॥ ਅੰਗ - ੧੭੯

ਕੀ ਦੁਖ ਸਚਮੁਚ ਹੀ ਬੁਰਾ ਹੈ?

ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦੁਖ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨਫਰਤ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਇਆ। ਸਗਮਾਂ ਦੁਖ ਨੂੰ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਜਨਮਦਾਤਾ ਕਹਿ ਕੇ ਮਾਣ ਦਿਤਾ ਹੈ -

ਦੁਖੁ ਦਾਰੂ ਸੁਖੁ ਰੋਗੁ ਭਇਆ

ਜਾ ਸੁਖੁ ਤਾਮਿ ਨ ਹੋਈ॥

ਅੰਗ - ੪੬੯

ਦੁਖ ਨੂੰ ਦਾਰੂ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਥਾਂ ਐਸਾ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਸਿਫਤੀ ਰਤਿਆ ਮਨੁ ਤਨੁ ਹਰਿਆ ਹੋਇ॥

ਦੁਖ ਕੀਆ ਅਗੀ ਮਾਰੀਅਹਿ ਭੀ ਦੁਖੁ ਦਾਰੂ ਹੋਇ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪

ਇਥੋਂ ਤਕ ਆਪਣੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਦੁਖ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਰਖਵਾਲਾ ਕ੍ਰੋਧ ਹੈ। ਆਸਾ ਤੇ ਅੰਦੇਸਾ ਦੋਇ ਪਟ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਜੀਵ ਦੁਖ ਨੂੰ ਸੁਖ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਦੁਖ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਨਹੀਂ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 39 'ਤੇ)

**ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ
ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 350ਵੇਂ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ - ਮਹਾਨ ਨਗਰ
ਕੀਰਤਨ, ਮਿਤੀ 16 ਜੂਨ 2015**

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਭੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ, ਅਦਭੁਤ ਨਜ਼ਾਰੇ, ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਭੂਹਾਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ -

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਗੌਰਵਮਈ ਤੇ ਚੂਹਾਨੀਅਤ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਚੂਹਾਨੀਅਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬਉਲੀਆਂ, ਖੂਹਾਂ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ, ਓਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਵੇਂ ਪਿੰਡ, ਬਸਬੇ ਅਤੇ ਨਗਰ ਵੀ ਆਬਾਦ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਨਗਰ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ 'ਚੱਕ ਨਾਨਕੀ' ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ 1665 ਈ. ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਆਪਣੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਰੱਖਿਆ।

ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਚੱਕ ਨਾਨਕੀ - ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੋਹੜੀ ਗੱਡਦੇ ਹੋਏ

ਮਾਖੋਵਾਲ ਦੀ ਇਹ ਧਰਤੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਮੁੱਲ ਤਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਨਗਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ 350 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਤੇ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਪੰਥ (ਮਿਤੀ 17, 18, 19 ਜੂਨ 2015 ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਜਾਹੇ-ਜਲਾਲ ਨਾਲ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਮਲ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਤੀ 16 ਜੂਨ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਗਰ-ਕੀਰਤਨ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇਣ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ - ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੰਸਾਲੀ, ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੀਵੇ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਰੂਰ, ਸੰਤ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਟਾਲਾ, ਸੰਤ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰਨ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੰਬੀਆਂ, ਸੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁ, ਪੰਨਾ ਭਗਤ ਮੋਹਾਲੀ, ਬਾਬਾ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਣਕਪੁਰ ਬਰੀਕ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਿੱਛਰਵਾਲੇ, ਬਾਬਾ ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭੰਗਾਰੀ ਕਲਾਂ, ਸੰਤ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੰਡਾ ਪਿੰਡ, ਬਾਬਾ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਕਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟਿੱਬਾ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੋਬਰ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ, ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਮਾਹਲਪੁਰ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੜੀ ਵਾਲੇ, ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਜੀ ਭੈਣੀ, ਸੰਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਈ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁ, ਭੱਟਾ ਸਾਹਿਬ, ਸੰਤ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟਿੱਬੀ ਸਾਹਿਬ ਰੋਪੜ, ਭਾਈ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਗੈਂਡ ਕੁੰਬੀ ਗੁ, ਸ੍ਰੀ ਭੱਟਾ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਈ ਜਗਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੋਪੜ, ਸੰਤ ਚਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੋਭਵਾਲ, ਭਾਈ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਪਰਾਲੀ ਦਾ ਚਾਡੀ ਜੰਬਾ, ਬੀਬੀ ਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਖਾਲਸਾ ਲੋਹੀਆਂ ਵਾਲਾ ਚਾਡੀ ਜੰਬਾ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਉਮਾਹ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੂਹ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁ, ਸ੍ਰੀ ਭੱਟਾ ਸਾਹਿਬ ਰੋਪੜ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਉਥੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜੇਗੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ 16 ਜੂਨ 2015 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤ ਜੁੜਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ 8.00 ਵਜੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਈਆਂ। ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਹੋਏ, ਬਾਬਾ ਰਚਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਉਪਰੰਤ ਨਿਮਨ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ -

ਸੋਹਿ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੀਅਨ ਕੇ ਦਾਤਾ ਸਿਸਤਰ ਸਭ ਮਲੁ ਖੋਈ ॥ ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਭਗਤਨ ਕਉ ਬਰਤਨਿ ਬਿਰਲਾ ਪਾਵੈ ਕੋਈ ॥੧॥ ਮੇਰੇ ਮਨ ਜਪਿ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲ ਪੂਰੁ ਸੋਈ ॥ ਜਾ ਕੀ ਸਰਣਿ ਪਇਆਂ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਬਾਹੁੜਿ ਦੂਖੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਵਡਭਾਗੀ ਸਾਧਸੰਗੁ ਪਰਾਪਤਿ ਤਿਨ ਭੋਟਤ ਦੁਰਮਤਿ ਖੋਈ ॥ ਤਿਨ ਕੀ ਚੁਰਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ਬਾਛੈ ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਪਰੋਈ ॥ ੨ ॥ ਅੰਗ - ੬੧੮

ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਸਦਿਆਂ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਛਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਰਤੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਅਣਖੀਲੇ ਯੋਧਿਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਹੰਢਾਇਆ ਹੈ। ਏਥੋਂ ਹੀ ਬਾਲਕ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤੋੜਿਆ। ਏਥੇ ਹੀ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਬਚਪਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ। 1699 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਤੇ 80,000 ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਹੋਈ, ਪੰਜ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਰਿਆ ਮੰਦਰ ਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਪ੍ਰਿਠਾਮ ਵਿੱਚ ਰਾਹੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਿਕਾਸ ਦੇਣਾ, ਕਿਉਂ ਉਸਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਪ੍ਰਿਠਾਮ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਨਗਰੇ ਵੱਖੋ, ਸਿੱਖ ਸੈਨਾ ਵਿਆਹ ਹੋਈ, ਭੁਭਾਰੀ ਦੇ ਨਾਨਕ-ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਹੋਇਆ। ਅੱਜ ਮਾਸੀ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਵਾਲੇ ਹਾਂ ਜੋ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ 350 ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਵਿੱਚ ਬਾਹਲ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਰਤਾਵਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਬੁਝਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਹਿਤ 7 ਮੇਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਾਮਲ ਹਨ - ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਘੋਲਾ), ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰਤੀਬ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਮੈਂਬਰ ਕਾਰਾਂ, ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਬੱਚਾਂ, ਸਜਾਵਟ ਵਾਲੀਆਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਰੂਪ ਲਈ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਰਾਹੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਰਤਾਵਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਭੱਟਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਈਆਂ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਰਚਾਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾਜਰਾ, ਸ. ਹਰਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇਸੂ ਮਾਜਰਾ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਹਰਿ ਜਸ ਗਾਇਨ ਕਰਦੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਭੱਟਾ ਸਾਹਿਬ ਪੇਸ਼ ਨੂੰ ਚਲਾਨਾ ਹੋਈ। ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤ ਦੇ ਦੋਹੀ ਪਾਸੀ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਈਆਂ, ਛਕੀਲਾਂ, ਲੰਗਰ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਪਿਆਰ ਚਲਾ-ਕੱਚ ਮਾਇਆ।

ਪ੍ਰਿਠਾਮ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਭੱਟਾ ਸਾਹਿਬ 11.30 ਤੋਂ 12.30 ਤਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਏਥੇ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ, ਭੈਣਾਂ ਵੀਰ, ਸੈਯਦਾਨ, ਬੰਬੇ-ਮੁੰਬੇ ਸਭ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਦੁਹੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਜੀ-ਆਇਆਂ ਕਵਿਣ ਲਈ ਆਖੇ ਵਿਛਾਈ ਖੰਭੂ ਸੀ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਅਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਆਈਆਂ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਨਿਛਾਲੀ ਮੰਗਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨੀਲੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਪੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਨੀਲੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਪੋੜਾਂ ਨਾਲ ਕਰਮ-ਅੰਗ ਬੰਬਦਾ ਭੱਟਾ ਨੰਬਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੋੜਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਕੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਭੱਟਾ ਸਾਹਿਬ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਜੂਝੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਤਾਵਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਾਪੁਰਖ ਸੰਤ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਮੂਹ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਤ ਸੇਵਕਾਂ, ਚਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਹਰਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੰਗੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਲੇਖੀਆਂ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਥੇ ਜੂਝੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰੀਆਂ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਲੋਭ ਅਨੁਸਾਰ ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਜਲ ਪਾਣੀ ਛਕਿਆ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਚਲਾਨਾ ਕੀਤੀ।

ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਠਾਠਾ ਮਾਰਦਾ ਸਮੁੰਦਰ, ਕੇਸਰੀ ਪੰਡਾਕਾਂ ਵਿਚ ਸਜੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ, ਨੀਲੇ ਵਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਜੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ, ਕਮਰਕਸਿਆਂ ਅਤੇ ਦੁਮਾਇਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੀਆਂ ਭਰਤਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰੰਦਰਤ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਵਿਦਾਇਗੀ ਸਮੇਂ ਘੱਟੀਆਂ ਭੇਡ ਵਾਂਗੋ ਚੋਕੀਆਂ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੇ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਰ ਭਾਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਤੂੰ ਮੈਂ ਮਾਰ ਨਿਆਈਂ। ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਇਨ ਕੈਥ ਦਾ ਧੁਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਨਿਰੰਦਰ ਭੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਧਦਾ ਅਤੇ ਅਤਰ ਫਟਕਾਉਂਦੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਥਾਂ-ਥਾਂ ਛਕੀਲਾਂ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਵੀ ਸੇਵਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਭਰਤਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ 40-50 ਮਿੰਟ ਦਾ ਪਾਠ ਆ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਲੰਗਰ ਪਾਣੀ ਛਕਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤ ਦੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਬੜੀ ਮੈਨੀ ਚਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁਜਦਿਆਂ ਰਾਤ ਸੰਤ ਵੱਜ ਚੁੱਕੇ ਸੀ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਰਗੜ੍ਹ ਤਕ ਪੁਜਦਿਆਂ ਹੀ ਬੋਝਮਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤੀ ਦੀ ਚਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਵੇਦ ਰੰਗ ਵਿਚ ਚਮਕਦੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨਿਰਮਲਤਾ, ਸਰੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲਤਾ ਦੀਆਂ ਝਲਕੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। 81 ਫੁੱਟ ਉੱਚੇ ਸਸੀਲੇ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੇ ਖਲਸਈ ਚਿੰਨ 'ਖੰਬੇ' ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨਿਹਾਲ ਹੋਈਆਂ। ਸੈਕਾਇਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੂੰਜਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਖਲਸੇ ਦੀਆਂ ਅਗੰਮੀ ਝਕੀਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਰਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬ ਜਥੇਦਾਰ ਮਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਭਰਵਾਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਕੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੀਸ ਤੇ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੋਝਮਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੀਆਂ ਰੱਬੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਨਿਸ ਸਾਧਨ ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਪੁੱਜਿਆ। ਟੀ.ਬੀ. ਰੋਗ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਹਰਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਕੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਅੰਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਬੋਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੂਝੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਆਇਆ ਲੈ ਕੇ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਲ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਰਤਾਵਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਗਤ ਫ਼ਾਤ 11.00 ਵਜੇ ਤਕ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਨਾ-ਮਿਟਣ ਵਾਲੀ ਮਿੱਠੀ ਪਿਆਰੀ ਯਾਦ ਸਾਂਝੀ ਵਾਪਸ ਪੁੱਜੀ। ਇਸ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।

ਮੇਮ-ਸੰਪਾਦਕ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਬਾਰੀ ਉਪਰਾਲੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚੰਗੇ ਚਿਕਿਤਸਕ ਸੇਵਾ
ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਆਰਥਿਕ ਸਿੱਖ,
ਡਾ. ਸ. ਪੀ. ਸਿੰਘ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ

ਨਗਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਤੇ ਨਗਰੀ ਡੀ ਮੈਂਬੇ ਸ਼ੇਕ ਦੀ ਫ਼ਸ਼ੀਲ ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਰੈਗੀਓਬਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ 17 ਜੂਨ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। 16 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰ ਠਹਿਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। 17 ਜੂਨ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਦੂਰ ਨੇੜਿਉਂ ਸੰਗਤਾਂ ਪਹੁੰਚਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। 10 ਵਜੇ ਤੱਕ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਸੁੱਚਰ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਦੀ ਸਜਾਵਟ - ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਪੰਡਾਲ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਦੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੱਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸੀ। ਨਗਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਸੁੱਚਰ ਸ਼ਾਮਿਆਨਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਯਮੁਨਾਨਗਰ ਤੋਂ ਭਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਜਾਜ ਵਲੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਲਈ ਸੋਢੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਰੂਹਦਾਦਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਚੁੱਕੀਆਂ ਅਤੇ ਚੁੱਕੀਆਂ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਾਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਪਰ ਸਜਾਵਟ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਵਿੱਚ ਮਨੋਹਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸੰਗਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਮ-ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਪੁੱਜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਬਣੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਧੰਨ ਭਾਗ ਸਮਝ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪੁਕਾਰ - ਸਤੀ 10 ਵਜੇ ਸੋਹਣੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪੁਕਾਰਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰੇ ਖਾਖੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ - 10 ਵਜੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਉੱਪਰੰਤ ਸਟੇਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਰਾਗੀ, ਵਾਦੀ, ਕਵੀਬਰੀ, ਕਥਾਵਾਚਕ, ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੀਆਪੁਰ ਵਾਲੇ ਢਾਡੀ ਜੱਥੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਵੀਬਰੀ, ਵਾਦੀ ਜੱਥਿਆਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜਸ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਭਾਈ ਭਰਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੋਹਲ ਨੇ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਖਾਲਟਾ ਕਮਾਈ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੁਮਨੇ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਸਮੂਹ ਕਾਰਜ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਠਾਠਾ ਮਾਰਦਾ ਇਕੱਠ - 12 ਵਜੇ ਤੱਕ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਗਹਿਮਾ ਗਹਿਮੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਭੁਤਕ ਸਰੀਰ ਅਲੰਪ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਨਿੱਖੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਉਮੰਡ-ਉਮੰਡ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੁਦਰਤੀ ਗਰਮੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਨਗਰਾਂ/ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਤੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ 17 ਜੂਨ ਨੂੰ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ - ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਜਿਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਲੰਗਰ ਛਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਅੰਤ ਪਦਾਰਥ ਵਰਤ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਲੇਬੀਆਂ, ਪਕੌੜੇ, ਦਾਲਾਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਚਾਵਲ, ਪੁਸ਼ਾਦੇ, ਮੋਵਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਖੀਰ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਛਕ ਕੇ ਵਿਪਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਅਨੇਕਾਂ ਸੇਵਾਦਾਰ ਲੰਗਰ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਵਰਤਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦਿਵਸ ਤੇ 17 ਜੂਨ ਸਬੰਧੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਠੰਡੇ ਮਿੱਠੇ ਜਲ ਦੀਆਂ ਛਬੀਲਾਂ - ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੂਰੇ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਠੰਢੇ ਮਿੱਠੇ ਜਲ ਦੀਆਂ ਛਬੀਲਾਂ ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਜਲ-ਸੀਰਾ, ਨਿੰਬੂ ਜਲ, ਠੰਢਾ ਮਿੱਠਾ ਜਲ ਅਤੇ ਮੈਗੇਜ਼ੋਕ ਛਕ ਕੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾ ਕੇ ਮਨ ਤਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਨਵੀਂ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਊਚੀ ਦੇ ਕੋਲ ਮੈਗੇਜ਼ੋਕ ਦੀ ਛਬੀਲ ਨਗਰ ਚੁੱਗੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਲੋਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਸਮੇਤ ਪਰਿਵਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਗਸ਼ੀਲ ਬਣਾਇਆ। ਬਾਬਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਜਲ ਜੀਏ ਅਤੇ ਨਿੰਬੂ ਜਲ ਦੀ ਛਬੀਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ - ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਫੁਰਮਾਣਿ ਸਮਾਗਮ ਭਾਵੇਂ ਕਿ 10 ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਜੱਠਿਆਂ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਫਰੀਆਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਲਤਾ ਕਮਾਈ ਤੇ ਬਾਣਤਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਕੁਰਬੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹੁਤ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਮੱਖਣ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਬਾਬਾ ਵਾਚਕ ਵਲੋਂ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਿਆਂ 'ਤਿਨ ਧੰਨੁ ਜੱਠੇਈ ਮਾਉ ਆਏ ਸਫਲ ਸੇ।' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ 62 ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਲਾਈ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਕੋਰਸ ਪੂਰੇ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਦੀਵਿਕੇਟ ਤਕਮੀਲ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ, ਕਵਾਈ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ, ਨਿਪੁੰਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਬੀਬੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੀ ਸਿਲਾਈ ਕਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਉੱਥੇ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਕੰਪੋਰਟੇ ਦੀ ਬੁਣਤੀ/ਕਵਾਈ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਕੁਸ਼ਲ ਵਿਚ ਕੋਜ਼ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੈਂਟਰ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਲਈ ਵਰਦਾਨ ਸਿੱਖ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਈ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ, ਜੋ ਕਿ 1995 ਤੋਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿਚ (ਫਿਰਾਇਨਿੰਗ) ਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਗੁਰ ਜਬ ਪੁਗਟੇ ਭੇਟਿੰ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੇਰਾਗੀ ॥ ਮਿਟਿਓ ਅੰਗੁਰੁ ਮਿਲਤੁ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੮

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਾਏ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖਤ ਬਚਨ 'ਅੱਜ ਸੋਹਕਣ ਨੂੰ ਸੋਹਕਣ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲੀ' ਸਾਬਕਕ ਸਿੱਧ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ -

ਬੁਰਮੁ ਦੀਸੈ ਸੁਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਈਐ ॥ ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪੁਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥ ਅੰਗ - ੮੪੬

ਸਭ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਈ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਹਿਪਾ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ) ਦੇ ਚਾਗੀ ਜਥੇ ਨੇ ਰਸ ਚਿੰਨੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਸ ਚਿੰਨੀ ਆਵਾਜ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ 'ਸਿਨਿ ਹਰਿ ਜਪਿਆ ਜੇ ਹਰਿ ਹੋਏ' ਗਾਇਨ ਕੀਤੇ। ਕਾਕਾ ਸਤਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਕਿਸੇ ਬਕਵਾਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚਾਅ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ ਵੀ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਵਲੋਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦਿਆਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ -

ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ ਤਿਨੁ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਹੀ ਹੈ ॥ ਅੰਗ - ੮੫੫

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦਿਵਸ ਤੇ 17 ਜੂਨ ਸਬੰਧੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਫੁੱਲ੍ਹੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਥੇ ਕਰਦਿਆਂ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰਹਿੰਦੀ-ਦੁਨੀਆਂ ਚੱਕ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਚਲਾਏ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ 1990 ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਦਸਦੀਆਂ ਕਿ ਰੋਪੜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਜਾਗ ਲਾਈ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਅੱਜ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਸਿੱਖ ਕੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਕਰੋ।

ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਥੇ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਗਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਪਰਾਲਯ ਜਾਗੀ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਜੋ ਵੀ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ, ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਚਲਾਏ, ਹੋਰ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸਮਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਰਥਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਉਚਤਾਈ ਅਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਭਰਪੂਰ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਦੇ ਭਵਿੱਖਤ ਬਚਨ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੰਸਾਲੀ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੈਰੋਮਾਜਰੇ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸੰਨ 1996 ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਬਚਨ ਅੱਜ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸਨ ਕਿ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਹਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਅਛੱਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ 97ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸੰਨ 2018 ਈ. ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਆਪਾਂ 100ਵਾਂ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਨਾਵਾਂਗੇ।

ਹੁਣ ਸਟੇਜ ਦੇ ਉੱਤੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਭਰਪੂਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਚੁੰਬੀਆਂ ਲੁਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਬੁਲਾਇਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਬੜੇ ਹੀ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਸੁਣ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭਰਪੂਰ ਮਾਹੌਲ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਝਲਕ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਸੀ।

ਰਸ ਚਿੰਨੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਮਨੀਲਾ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਗਾਇਨ ਕੀਤੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਮਾਹੌਲ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸੰਤ ਕਾ ਮਾਰਗ ਧਰਮ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕੇ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਏ । ' ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਗਾਇਨ ਮਹੁਰ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਆਪਣੀ ਚਰਮਸੀਮਾ ਵਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬਚਨ ਸਾਥੇ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ -

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮੰਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ।

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ । ਅੰਗ - ੭੪੯

ਜੀਅ ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਟੁੱਟੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਮੰਤਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਯੋਗ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਨੇਪਾਲ ਭੁਚਾਲ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਜਥਾ ਵਧਾਨਾ ਕੀਤਾ। ਉਥੇ (ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦਾਸ ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਭੁਚਾਲ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਚਾਈ ਦੇ ਉੱਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਥੇ

350 ਸਾਲਾ ਸ਼ਬਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਨੰਗਲ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਿਕ ਨਾਲ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਵਾਏ ਗਏ।

ਪਿੰਡ ਮਜਾਰਾ (ਭਲਾਣ) (ਇਲਾਕਾ ਨੰਗਲ) ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਸਮੂਹੀਅਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਭਵਾਈ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੋਖਮ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਪੁਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਖਮ ਪੈਂਡੇ ਤੋਲ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੀਤਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਖਰ ਭਰਾਉਣ ਲਈ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਟੀਕਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜਨ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਇਕ ਨਿਸਾਲ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਉੱਚੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਰੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸਿਪ ਵਧਾਉਣ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਰ-ਖਰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਹੰਢਕਾ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ।

ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਟਰੇਲਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਰਸ ਭਿੰਨ ਕੀਰਤਨ ਕਰਾ ਦੁਆਰਾ ਕੁਰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਧਾਰਨਾ ਰਸਭਿੰਨੀ ਉੱਚੀ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਗਾਇਨ ਕੀਤੀ-

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਲ ਜਪਦੇ ਤੇ ਜਪਾਉਂਦੇ ਪੜ੍ਹ ਪਿਆਰੇ ਦਾ, ਜਾਚੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਪਿਆਰੇ ਤੋਂ।
ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਇਆ ਪਿਆਰੇ ਲੀਤਾ ਕੀਠੇ ਰੰਗਾਏ ॥ ਮੇਰੇ ਕੰਠ ਨ ਭਾਵੇ ਚਲਾ ਪਿਆਰੇ ਚਿਉ ਧਨ ਸੋਜੇ ਜਾਏ ॥ ਹੋਊ ਕੁਰਬਾਨੀ ਜਾਉ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ਹੋਊ ਕੁਰਬਾਨੀ ਜਾਉ ॥ ਹੋਊ ਕੁਰਬਾਨੀ ਜਾਉ ਤਿਨਾ ਕੇ
ਲੈਨਿ ਜੇ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ॥ ਲੈਨਿ ਜੇ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਤਿਨਾ ਕੇ ਹੋਊ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨੀ ਜਾਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਾਇਆ ਰੰਗਣਿ ਜੇ ਬੀਐ ਪਿਆਰੇ ਪਾਈਐ ਨਾਉ ਮਜੀਨ ॥ ਰੰਗਣ ਵਾਲਾ ਜੇ ਰੰਗੇ ਸਾਹਿਬੁ ਐਸਾ ਰੰਗੁ ਨ ਭੀਨ ॥ ੨ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਚੇਲੇ ਰਤੋ ਪਿਆਰੇ ਕੰਠੁ ਤਿਨਾ ਕੇ ਪਾਸਿ ॥ ਚੁੜਿ ਤਿਨਾ ਕੀ ਜੇ ਮਿਲੈ ਜੀ ਕਰੁ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ੩ ॥ ਆਪੇ ਸਜੇ ਆਪੇ ਰੰਗੇ ਆਪੇ ਨਦੀਰ ਕਰੀਏ ॥
ਨਾਨਕ ਕਮਾਇ ਕੰਠੇ ਭਾਵੇ ਆਪੇ ਹੀ ਕਾਵੈਏ ॥
ਅੰਗ - ੭੨੭

ਸਾਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬੁਧਾਨੀਅਤ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨਾਲ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਖਰ-ਖਰ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਇਕ ਅਦਭੁੱਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਧਾਰਨਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ -

ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਮਸਤਕ ਲਾਵਾਂ, ਧੂੜੀ ਤੇਰੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।
ਨਾਲ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ -
ਧਾਰਨਾ - ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ, ਪੰਨ-ਪੰਨ ਹੋ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ।
ਦਿਲੁ ਮੁਹਬਤਿ ਜਿਨੁ ਸੋਈ ਸਚਿਆ ॥ ਜਿਨੁ ਮਨਿ ਹੋਰੁ ਮੁਖਿ ਹੋਰੁ ਸਿ ਕਾਢੇ ਕਚਿਆ ॥ ੧ ॥ ਰਤੇ ਇਸਕ ਖੁਦਾਇ ਰੰਗਿ ਦੀਦਾਰ ਕੇ ॥
ਵਿਸਰਿਆ ਜਿਨੁ ਨਾਮੁ ਤੇ ਭੁਇ ਤਾਰੁ ਬੀਏ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਆਪਿ ਲੀਏ ਲੁਭਿ ਲਾਇ ਦਰਿ ਦਰਹੋਸ ਜੇ ॥ ਤਿਨ ਧੰਨੁ ਜਦੋਈ ਮਾਉ ਆਏ ਸਦਲੁ ਜੇ ॥ ੨ ॥ ਪੁਕਾਰਦਗਾਰ ਅਪਾਰ ਅਗਮ ਬੋਝੰਤ ਝੁ ॥ ਜਿਨਾ ਪਛਾਤਾ ਸਚੁ ਪ੍ਰੇਮਾ ਪ੍ਰੇਮ ਮੂੰ ॥ ੩ ॥ ਤੇਰੀ ਪਨਹ ਖੁਦਾਇ ਝੁ ਬਖਸੈਦਗੀ ॥
ਸੋਖ ਫਰੀਏ ਬੇਰੁ ਦੀਸੈ ਬੋਦਗੀ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੮

ਸ਼ਬਦ ਰਸ ਭਿੰਨੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਸਾਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਆਨੰਦਮਈ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ - 'ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰੈ ਜੀਉ ॥ ਭੈਰੋਨ ਦਾ ਵਿਚੁ ਯੋਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥ ਆਪੇ ਜੀਆਂ ਵਲੋਂ 16 ਭਰੀਕ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਇਕ-ਦੂਜੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਤਿਨਾਮ ਨੇ ਆਪ ਸੇਵਾਦਾਰੀ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਕੇ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਭਰੇ

ਪਿੰਡ ਮਜਾਰਾ (ਭਲਾਣ) (ਇਲਾਕਾ ਨੰਗਲ) ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਸਮੂਹੀਅਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।

ਬੋਲਾ ਰਾਮਗੜ੍ਹ (ਨੇੜੇ ਨੰਗਲ) ਵਿਖੇ ਜੁਝੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਨਗਰ ਮੋਜੇਵਾਲ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼।

350 ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਨੰਗਲ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਤਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਬੰਗ ਨਾਲ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਵਾਏ ਗਏ।

ਪਿੰਡ ਮਜਰਾ (ਭਲਾਣ) (ਇਲਾਕਾ ਨੰਗਲ) ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਸਮੂਹੀਕਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।

ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚਿਨ ਗੁਰੂ ਇਕ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਝਲਾ ਝਲੀ ਸੇਵਾ ਨਿਰਾਈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਵਿਚ ਲੰਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਕੇਪ ਵੀ ਲਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੋਠਿੰਦ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹੋਸਟਲ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਅੱਜ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜੇ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨਗੇ ਸਾਰੇ ਅੱਧੀ ਭੋਟਾ ਤੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਆਪ ਜੀਆ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਅਤੇ ਪਿਆਰੇ ਬੀਜੀ ਜੀਆਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਚਾਨਣ ਪਾਇਆ।

ਨਗਰ ਭੱਟੋਂ (ਇਲਾਕਾ ਨੰਗਲ) ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਜੁਤੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ।

ਦਰੁਸਟ ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਵਿਚਿਕਾਰ ਆਦਿ, ਵਧੀ ਹਮਦਾਨਕ ਵਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸਿਕਲਾਈ ਜੇਟਰ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ, ਸਕੂਲਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਭਾਵ ਸਮੁੱਚੇ ਆਦਿਵਿਆਂ ਦੀ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹੋਰ ਉੱਚੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਉਪਕਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਉਚਤਾਈਆਂ ਦੇ ਤੁਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਦਾ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਭਾਵਿਨ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਬੇਦ ਕਰੋੜ ਨਾ ਜਾਵੇ ਮਹਿਮਾ ਸੰਗਤ' ਦੀ। 'ਸਾਹ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਭੇਦ ਨਾ ਜਾਗਹਿ' ਗੁਣ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਇਤਨੀ ਉੱਚੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਾ ਨਗਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਮਨਿ ਸਦਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚੁ ਸੋਇ ॥ ਅਵਰੁ ਨ ਪਪੈ ਏਕੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਨਛਣ ਬੁਧਮੁ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੨
ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਕਰਵਾਤਾ ॥
ਤਿਸ ਕੇ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੂਲਾ ਜਿਨਿ ਸਭਲੇ ਬੁਧਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੧੦

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਬਲਕਾਰਾ ਹੀ ਨਗਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੀਤੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਸੱਚੀ-ਮੁੱਚੀ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿੱਖਤ ਕਰਵਾਈਆਂ ਨਾਮ ਭਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੁਨਹਿਰੀ ਅਨੁਲਾਂ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਵਿੱਚਿਆਂ - ਧਰਮ ਦੀ ਸਿੱਖਤ ਕਰਨਾ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਅਤੇ ਵੰਡ ਛਕਣਾ - ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਚਿੰਦਾਈ ਦਾ ਨਾਮ ਬਣਾਇਆ।

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਭੋਖ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਏ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਜਿ ਨ ਵਿਸੀ ਹਰਿ ਨਾਮੈ ਮਨਿ ਸੰਤੁ ॥ ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥
ਅੰਗ - ੩੧੯
ਆਪ ਪਰਚ ਪੁਰ ਬਸਹਿ ਹਜੂਰੇ ॥ ਕਰੁ ਨਾਨਕ ਸੇਈ ਜਨ ਪੂਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੬

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀਵਨ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ -
ਤਿੰਨੀ ਰੈਨਤੀਐ ਚਮਕਨਿ ਤਾਰੇ ॥ ਜਾਗਹਿ ਸੰਤ ਜਨਾ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥
ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ਸਦਾ ਜਾਗਹਿ ਨਾਮੁ ਜਿਮਕਹਿ ਅਨੰਦਿਨੇ ॥
ਚਰਣ ਕਲ ਧਿਆਨੁ ਹਿਰਦੈ ਪੁਰ ਬਿਸਰੁ ਨਾਹੀ ਇਹੁ ਚਿਨੇ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੯

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਬਚਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉੱਚੀ ਸੀ ਭਾਵ ਬਚਨ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਣ

ਨਗਰ ਭਲਮ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਲੀਨ।

**ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੌਰਾਨ ਨੰਗਲ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ।
ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਛਬੀਲ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ।**

ਦੀ ਦਿੱਤੂ ਲਗਨ ਸੀ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਂ ਕਕਾਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਤੇ ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਕਾਰਜ ਅੱਜ ਵੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜੀਆਂ ਲਈ ਸੁਖਦਾਈ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਵਲੋਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੁਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਰੁਹਾਨੀ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਰੁਕੇ ਜਗਿਆਸੂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅੱਗੇ ਰੁਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਰਬ ਸਾਂਚੇ ਬਚਨ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਰਲ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਰੁਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੀ ਇਹੀ ਹੈ। 'ਖੜ੍ਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੁਦ ਵੈਸ ਉਪਦੇਸੁ ਚਰੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਥਾ' ॥ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕੀਤੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ 8 ਅਠਸਤ ਨੂੰ ਆ ਕਰੇ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਵੀ ਸੁਮ-ਦਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 30-31 ਅਕਤੂਬਰ, 1-2 ਨਵੰਬਰ ਦੱਸੀ ਗਈ। ਜੋ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਸੁਮੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਬਾਣੇ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਡਾ ਲੋਕ ਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿਭਾਈ, ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੁਕਮਨਾਮਾ-

ਸੋਹਨਿ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੀਅਨ ਕੇ ਦਾਤਾ ਸਿਮਰਤ ਸਭ ਮਲੁ ਖੋਈ ॥ ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਭਗਤਨ ਕਉ ਬਰਤਨਿ ਬਿਚਲਾ ਪਵੈ ਕੋਈ ॥੧॥ ਮੇਰੇ ਮਨ ਜਪਿ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲ ਪੁਕੁ ਸੋਈ ॥ ਜਾ ਕੀ ਸਰਣਿ ਪਇਆਂ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਬਾਹੁਤਿ ਦੂਖੁ ਨ ਹੋਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਵਡਭਾਗੀ ਸਾਧਸੰਗੁ ਪਰਾਪਤਿ ਤਿਨ ਭੋਟਤ ਦੁਰਮਤਿ ਖੋਈ ॥ ਤਿਨ ਕੀ ਧੂਹਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ਬਾਛੈ ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਚਿਦੇ ਪਵੋਈ ॥੨॥ ਅੰਗ - ੬੧੮

ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕ ਕੇ, ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੀਆਂ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤੀਆਂ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਸੇਵਾ- ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਸ. ਸੀਤਲ ਸਿੰਘ ਮੋਹਾਲੀ ਅਤੇ ਸ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸੌ-ਸੌ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਅੱਧੀ ਭੋਟਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ। ਤਾਂ ਜੋ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਹਰ ਇਕ ਘਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਦੇਗ ਵਰਤਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਅਤੇ ਸ. ਹਰਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇਸੂ ਮਾਜਰਾ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਓਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇਂਪ - ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਤੱਖਰ ਪਰਿਵਾਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਮਾਇਕ ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਟਰੱਸਟ ਵਲੋਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਓਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇਂਪ ਡਾ. ਜੇ.ਪੀ ਸਿੰਘ ਮੋਹਾਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਲਾਏ ਗਏ। ਜਿਸ ਵਿਚ 200 ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਚੈਕਅੱਪ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 55 ਮਰੀਜ਼ ਓਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਯੋਗ ਪਾਏ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣ ਕੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਰਹਿਤ-ਬਹਿਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਪੱਕ ਰਹਿ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਜੁੜੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਗਮਨ ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਸੰਪੰਨ ਹੋਇਆ।

ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੋਨੇਜੰਗ ਐਡੀਟਰ

350 ਸਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਬਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਟਾਲ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ।

ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪਰਮ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਨਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

**ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬੇ ਪਾਯਾ ਬਖਸ਼ ਦਰ,
ਪਿੱਛੋਂ ਦੇ ਫਿਰ ਘਾਲ ਕਮਾਈ।**

**ਰੇਤ ਅੱਕ ਆਹਾਰ ਕਰਿ,
ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਗੁਰ ਕਰੀ ਵਿਛਾਈ।**

**ਭਾਰੀ ਕਰੀ ਤਪਸਿਆ,
ਬਡੇ ਭਾਗ ਹਰਿ ਸਿਉ ਬਣਿ ਆਈ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੪

ਦੁਖ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦੇ ਵਿਛੜਨ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਕੇ ਸਖਤ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹੋ ਦੁਖ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਜੋ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੰਕੇਤ ਹੈ -

ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ॥

ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ

ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ॥ ਅੰਗ - ੬੩੩

ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੁਖ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਸੁਖ ਦੀ minimum ਹੇਠਲੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਖ ਹੀ ਦੁਖ ਰੂਪ ਬਦਲ ਕੇ ਦੁਖ ਕਹਾਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾਮ ਜਪਦਿਆਂ, ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ, ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਤੱਤ ਨਾਲ ਛੋਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਦੁਖ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਦੁਖੁ ਨਾਹੀ ਸਭੁ ਸੁਖੁ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਏਕੇ ਏਕੀ ਨੇਤੈ॥

ਬੁਰੁ ਨਹੀ ਸਭੁ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ ਰੇ

ਹਾਰੁ ਨਹੀ ਸਭੁ ਜੇਤੈ॥ ਅੰਗ - ੧੩੦੨

ਦੁਖ ਝੱਲ ਕੇ ਹੀ ਪਰਮ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕੱਟਣ ਦੀ ਜਦੋਂ ਤਿਆਗੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਜਲਾਦ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ, ਬਾਵਜੂਦ ਅੰਤਮ ਸਮਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋਣ ਤੇ ਭੀ ਰੋਣਕ ਤੇ ਪਰਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਿਉਂ ਹਨ? ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਜਲਾਦ! ਅਸਾਡੇ ਬੁਲਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਨਾਮ ਪਿਆਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਛੋਹ ਬਖਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਮ ਦਾ ਹੁਲਾਰਾ, ਉਸ ਨਾਮ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ, ਉਸ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੀਰ ਵਿਚ

ਐਨਾ ਗਹਿਰਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਦੁਖ ਤੇ ਸੁਖ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹਿਚਾਣ ਖਤਮ ਹੋ ਕੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਦਾ ਅਨੰਦ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ, ਖੁਮਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਝੂੰਮਣੀਆਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਤਰੀਵੀ ਮਹਾਨ ਨਸ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਰੰਗ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭੀ ਨਾ ਲਾਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਮੈਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

ਪੋਸਤ ਮਦੁ ਅਫੀਮ ਭੰਗ ਉਤਰ ਜਾਏ ਪਰਭਾਤਿ॥

ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਚੜੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤ॥

(ਜਨਮਸਾਖੀ)

ਸਤਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਧ ਅਤਿ ਗੂੜੀ

ਜਿਉ ਰੰਗੁ ਮਜੀਠ ਬਹੁ ਲਾਗਾ॥

ਕਾਇਆ ਕਾਪਰੁ ਚੀਰ ਬਹੁ ਫਾਰੇ

ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਸਭਾਗਾ॥ ਅੰਗ - ੯੯੫

ਨਾ ਮੈਲਾ ਨਾ ਹੁੰਧਲਾ ਨਾ ਭਗਵਾ ਨਾ ਕਚੁ॥

ਨਾਨਕ ਲਾਲੋ ਲਾਲੁ ਹੈ ਸਚੈ ਰਤਾ ਸਚੁ॥

ਅੰਗ - ੧੦੮੯

ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ, ਹਉਮੈ ਦੇ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕਟਵਾ ਕੇ, ਖੋਪਰੀਆਂ ਲੁਹਾ ਕੇ, ਚਰਖੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ, ਅੱਗਾਂ ਨਾਲ ਜਿਉਂਦੇ ਸਾੜੇ ਜਾਣ ਤੇ, ਦੁਖ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਅਨੰਦ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਇਕ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ -

ਸਗਲੇ ਦੁਖੁ ਪਾਣੀ ਕਰਿ ਪੀਵਾ

ਧਰਤੀ ਹਾਕ ਚਲਾਈ॥ ਅੰਗ - ੧੪੭

ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਸ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਧ ਅਗਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਪਤ ਹੋਏ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ, ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ, ਮਾਇਆਧਾਰੀਆਂ, ਰਾਜਨੀਤਗਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮੂਹ ਸੁਖ ਦੇ ਤਰੱਦਦ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਅ ਲੈਣ ਤਾਂ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ, ਐਟਮਬੰਬਾਂ, ਡੱਬਕਣੀਆਂ, ਗੈਸਾਂ ਤੇ chemical ਸਸ਼ਤਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਲਗੀ ਹੋਈ ਵਪਾਰਿਕ ਅਤੇ ਨਿੱਜ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਾਹੋ-ਸਾਹ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਤੱਵ ਕਰਦਿਆਂ ਕਦੇ ਵੀ ਸੁਖ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਇਆ ਜਾ

ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਸੋਮਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਉਹ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਆਦਿ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਉਸ ਥਾਂ ਉਪਰ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਆਤਮਕ ਧੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕ ਵਾਜੇ ਅਖੰਡ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਜ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਕਹਿ ਵਿਸਮਾਦ ਦੀਆਂ ਝੁੰਮਣੀਆਂ ਮਹਾਨ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਸਦੀ ਖੋਜ ਆਪਣੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ-

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਵਾਮੁ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ॥

ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਦਿਖਾਏ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਸੋਝੀ ਪਾਏ॥ਅੰਗ - ੨੯੩

ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾ ਦੇਵੇ। ਜਦੋਂ ਸੁਰਤ ਜਾਗ ਗਈ, ਬੁੱਧੀ ਬਦਲ ਕੇ ਸਿਧ ਅਤੇ ਸੁਧ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਈ ਤੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਦਿਬ ਅੱਖੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਫਿਰ ਇਹੋ ਸੰਸਾਰ ਇਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਅਖੰਡ ਜੋਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਭਾਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਭੀ ਦੂਜਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਹੈ -

ਸੌ ਅੰਤਰਿ ਸੌ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ॥

ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ॥

ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ॥

ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ॥

ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ॥

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ॥

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩-੯੪

ਸੁਖ ਤੇ ਦੁਖ ਦੋ ਕਪੜੇ ਹਨ, ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਪਹਿਨਣੇ ਹੀ ਹਨ ਪਰ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਤੇ ਦੁਖ ਤੇ ਸੁਖ ਸਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੌ ਇਹ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ।

ਸਿਧਾਂਤ - 1. ਦੁਖ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨ ਜੜ੍ਹ ਤੱਤਵ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁਭਾਵ ਹੈ। ਮਾਇਆਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਦੁਖ ਦਾ ਨਿਤਾਂਤ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ਨਾਮ ਅਤੇ ਰੂਪ ਮਾਇਆ ਦੇ ਦੋ ਅੰਗ ਹਨ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ, ਅਛੋਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਦੀਵ ਅਨੰਦਤ ਹੈ।

2. ਚੇਤਨ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਸਤਿ, ਚਿੱਤ, ਅਨੰਦ ਹੈ।

3. ਦੁਖ ਵਿਚ ਫਸਣਾ - ਚਾਰੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣਾਂ, ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧ, ਅਹੰਭਾਵ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤਥਾ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ - ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ ਵਿਚ ਮਮਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣਾ ਹੀ ਦੁਖ ਵਿਚ ਫਸਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੀਕਰ ਹੰਗਤਾ ਮਮਤਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੀਵ ਦੁਖੀ ਹੀ ਰਹੇਗਾ।

ਦੁੱਖ ਦਾ ਖਾਤਮਾ - ਦੁਖ ਦੇ ਨਿਤਾਂਤ ਅਭਾਵ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਸਥਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਰਥਾਤ ਜੜ੍ਹ ਤੱਤ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰਵਦਾ ਭਿੰਨ ਕਰਕੇ ਨਿਰਵਿਕਲਪ, ਨਿਰਲੇਪ, ਸੁਧ; ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਉਪਾਅ - ਦੁਖ ਦੇ ਨਿਤਾਂਤ ਅਭਾਵ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਸਰੂਪ ਸਥਿਤੀ ਅਰਥਾਤ ਜੜ੍ਹ ਤਤ੍ਵ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰਬ ਥਾਂ ਭਿੰਨ ਕਰਕੇ, ਨਿਰਵਿਕਾਰ, ਨਿਰਲੇਪ, ਸੁਧ, ਸਤਿ, ਚਿੱਤ, ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਕਰਮ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਕਰਕੇ, ਆਤਮ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰਕੇ ਆਪਾ ਭਾਵ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਟਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼ਟੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਬਕਤਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤਰੀ, ਸਚ ਆਚਾਰ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਸ਼ੁਭ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਜੀਅ ਦਾਨ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲੀ ਆਤਮਕ ਮਿਹਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸੁਖ ਦੁਖ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਣੀਅਹਿ

ਸਬਦਿ ਭੇਟਿ ਸੁਖੁ ਹੋਇ॥

ਅੰਗ - ੫੭

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਪੱਕ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਦੁਖ ਦਾ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਭਾਵ ਹੋ ਕੇ, ਜੀਵ ਆਪਣਾ ਜੀਵ ਭਾਵ ਖਤਮ ਕਰਕੇ, ਬ੍ਰਹਮ ਆਨੰਦ ਦੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਖੁਮਾਰੀ ਭਰੀਆਂ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ

ਪ੍ਰਵਚਨ - ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਸੰਪਾਦਕ - ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੂਨ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-54)

ਯੂਨਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਜੋ ਮਕਦੂਨੀਆਂ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਭਰ ਜਵਾਨੀ ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਯੂਰਪ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਰੁਖ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਈਰਾਨ ਆਦਿ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ, ਉਹ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਡੱਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਬਿਆਸ ਤੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੇ ਰਾਜਾ ਪੋਰਸ ਨੇ ਐਸੇ ਦੰਦ ਖੱਟੇ ਕੀਤੇ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਫੌਜੀ ਭਾਰਤੀ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇਖ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਨ ਲਈ ਸੋਚਣ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਵਾਪਸ ਜਾਂਦਿਆਂ ਬਾਵਨਕੁੰਟੀ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਾਰਨ ਇਸਨੂੰ ਗਰਮ ਸਰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਅਧਰੰਗ ਨਾਲ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਿਮਾਰੀ ਵਧਦੀ ਗਈ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਅੰਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਆਵੇਗਾ? ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਨਾਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਧਰਤੀ ਲੋਹੇ ਦੀ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨ ਸੋਨੇ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣਾ ਸਫਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਤੇ ਗਸ਼ ਪਈ ਜਿਥੇ ਰੇਤਲੀ ਧਰਤੀ ਸੀ ਤੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਰੁੱਖ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੰਗ ਰੱਖਿਅਕਾਂ ਨੇ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਲੋਹੇ ਦੇ ਜ਼ਰਾ ਬਸਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ, ਹੇਠਾਂ ਵਿਛਾ ਕੇ ਲਿਟਾ ਦਿਤਾ। ਸੂਰਜ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਚਿਹਰਾ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਸੋਨੇ ਜੜੀ ਢਾਲ ਬਰਛੇ ਤੇ ਟੰਗ ਕੇ ਮੁੱਖ ਤੇ ਛਾਂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਦ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਹੌਸ਼ ਆਈ, ਹੇਠਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਲੋਹਾ ਵਿਛਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਪਰ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਅਸਮਾਨ ਸੋਨੇ ਦਾ ਦਿਸਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਝੱਟ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਮੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਮੇਰੇ ਹੇਠਾਂ ਹੁਣ ਲੋਹੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨ ਵੀ ਸੁਨਿਹਰੀ ਰੰਗ ਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਿਕੰਦਰ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰ ਸੀ ਪਰ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਦੇਖ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਹਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸੀ ਦਵਾਈ ਦਿਓ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੜਿਆਂ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਗਲਵਕੜੀ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਮਿੰਨਤ

ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮੇਰੀ ਆਖਰੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਅਹਿਸਾਨ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਾਂਗਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਮਾਲਾ-ਮਾਲ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ ਤੇ ਜੇ ਇਹ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰਾਜ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਭ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵੱਡਾ ਹਕੀਮ ਸੀ, ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਐ ਰਾਜਨ! ਕਿ ਧਰਤੀ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਛੱਡੋ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਵੀ ਦੇ ਦੇਵੋ ਤਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਸੁਆਸ ਨਹੀਂ ਦਿਵਾ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੀ ਨਾਭੀ 'ਚੋਂ ਸੁਆਸਾਂ ਦੀ ਗੰਢ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਗਿਣਵੇਂ ਸਾਹ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ, ਹੁਣ ਜੇ ਕਹਿਣਾਂ ਚਾਹੇਂ ਬੋਲ ਲੈ ਕਿਉਂਕਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਤੇਰਾ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿਕੰਦਰ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋਇਆ ਤੇ ਪਛਤਾਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, "ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਬੇਖਬਰ ਰਿਹਾ, ਐਨੀ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਸੁਆਸਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਾ ਪਾ ਸਕਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਦੇਣਾ ਕਿ ਸੁਆਸਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਿੰਨੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਰਥਾ ਨਾ ਗਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਅਰਥੀ ਜਾਵੇ ਮੇਰੇ ਦੈਵੇਂ ਹੱਥ ਕਫਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਣੇ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਕ ਦੇਖ ਲੈਣ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਜੇਤੂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਇਤਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਲੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਧਨ ਮਾਲ, ਫੌਜੀ ਤਾਕਤ, ਰਾਜ ਤਖਤ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਜੇਤੂ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਸੀ, ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਦਿਆਂ ਸਾਰ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਣਜਾਣ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਵਾਸ ਵਿਅਰਥ ਗਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਤੰਦਰੁਸਤ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ 24 ਘੰਟੇ ਵਿਚ 24000 ਸੁਆਸ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਮਰ ਉਹਾ ਵਿਚ ਲੇਖੇ ਦੇ

ਜੋ ਯਾਦ ਸਾਂਈ ਵਿਚ ਗੁਜਰੇ ਪੈਂਦੀ ਮੁਜਰੇ।

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਨੀਲੇ ਹੁਜਰੇ

ਸੰਝ ਤੇ ਫਜਰੇ। ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਦੁਨੀਆਂ ਮ੍ਰਿਤੂ ਮੰਡਲ ਹੈ, ਇਥੇ ਜੋ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਲ ਦੀ ਗਰਾਹੀ ਬਣਨਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਰਪਨ ਹੈ, ਕਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ -

ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਸਮ ਕਰਿ ਮਾਰੈ ਐਸੇ ਕਾਲੁ ਬਡਾਨੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੫

ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰੇ ਤੇ ਅੱਜ ਦਾ ਕੰਮ ਕੱਲ ਤੇ

ਨਾ ਪਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ 720000 ਸਵਾਸਾਂ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹਨ -

ਕਬੀਰ ਕਾਲਿ ਕਰੰਤਾ ਅਬਹਿ ਕਰੁ ਅਬ ਕਰਤਾ ਸੁਇ ਤਾਲ ॥
ਪਾਛੈ ਕਛੁ ਨ ਹੋਇਗਾ ਜਉ ਸਿਰ ਪਰਿ ਆਵੈ ਕਾਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੧

ਦੁਨੀਆ ਕੈਸਿ ਮੁਕਾਮੇ ॥

ਕਰਿ ਸਿਦਕੁ ਕਰਣੀ ਖਰਚੁ ਬਾਧਹੁ ਲਾਗਿ ਰਹੁ ਨਾਮੇ ॥

ਅੰਗ - ੬੪

ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਤੁਧੁ ਵਰਤਣਾ ਤਿਸ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੩

ਮਨੁੱਖ ਇਥੇ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਇਥੋਂ ਕੂਚ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਦਾ ਘਰ-ਬਾਰ, ਮਹਿਲ ਮਾੜੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪਵੇਗਾ ਉਥੋਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਸਫਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸੂਝਵਾਨ ਪਾਂਧੀ ਖਰਚ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ, ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦੰਡ ਆਦਿ ਦੀ ਖੁਆਰੀ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਅਗੇ ਦੇ ਜੇ ਚੇਤੀਐ ਤਾਂ ਕਾਇਤੁ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੧੭

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜਾ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਅੱਗਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਵਾਰ ਲਵੇ ਉਹ ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਚਾਉ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਸੀ ਕਿ ਉਥੋਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਦਸ ਸਾਲ ਵਾਸਤੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਦਸ ਸਾਲ ਬੀਤਣ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸਤੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਇਕ ਸੁੰਨਸਾਨ ਨਿਰਜਨ ਟਾਪੂ ਤੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਕੱਲਪੁਣੇ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜੰਗਲੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਸਹਿਮ ਕੇ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਰਾਜ ਭਾਗ ਖੁਸ਼ਣ ਦਾ ਗਮ ਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਭੈਅ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕਿਸਤੀ ਤੇ ਲਿਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਬੜਾ ਦੁੱਖੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਦਾ ਸੀ, ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਨਾ ਕਿਤੇ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਸੁੱਖ-ਭੋਗ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਹਰ ਕੋਈ ਇਹੋ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸ ਸਾਲ ਹਕੂਮਤ ਤਾਂ ਕਰੀਏ ਜਦ ਸਮਾਂ ਆਉ ਦੇਖੀ ਜਾਊ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਿਆਂ ਦਸ ਸਾਲ ਤਾਂ ਕੀ, ਸੌ ਸਾਲ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਅੰਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇੰਜ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣੇ

ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕਈ ਰਾਜੇ ਬਣੇ, ਹਰ ਕੋਈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਤ ਦੀ ਭੇਟਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਥਿਤੀ ਐਸੀ ਬਣ ਗਈ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਖਰਕਾਰ ਇਕ ਹੋਣਹਾਰ ਤੇ ਸੂਝਵਾਨ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਤਖਤ ਉੱਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦ ਕੇ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹ ਨਿਰਜਿੰਦ ਟਾਪੂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਦਸ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਲਦੀ ਬੇੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਚੱਲਣਗੇ, ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਹੋ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜੰਗਲ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਸਰਵੇ ਕਰੋ ਅਤੇ ਢੁਕਵੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਚੁਣ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਮਹਿਲ, ਬਾਗ-ਬਗੀਚੇ, ਸੜਕਾਂ, ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ, ਹੋਟਲ, ਬਾਜ਼ਾਰ, ਝੀਲਾਂ ਤੇ ਪਾਰਕ ਆਦਿ ਬਣਵਾ ਦਿਓ। ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਕਾਰੀਗਰ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਕੰਮ ਤੇ ਲੱਗ ਗਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਡੇਢ ਦੋ ਸਾਲ ਵਿਚ ਨਿਰਜਨ ਟਾਪੂ ਨੂੰ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਥੇ ਜਾਣ ਆਉਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਤੇ ਰਹਿਣ ਵੱਸਣ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਥੇ ਵਸੋਂ ਹੋ ਗਈ, ਚਹਿਲ-ਪਹਿਲ ਹੋ ਗਈ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕਾਰ ਦੇ ਅਦਾਰੇ ਖੋਲ੍ਹ ਲਏ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਪਦ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਕਾਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਟਾਪੂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵਸਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੌ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਉਤਰਾਅਧਿਕਾਰੀ ਚੁਣ ਲਵੋ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਛੱਟੀ ਦੇਵੋ। ਸਾਰੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਟਾਪੂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਵਰਗ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਉਥੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਤਕ ਰਾਜ ਕਰੋ ਤੇ ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਔਲਾਦ ਵੀ ਰਾਜ ਭੋਗਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਜਿਥੇ ਜਾਣਾ ਸੀ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਰ ਲਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੌਤ ਦਾ, ਜਮਦੂਤਾਂ ਵਰਗੇ ਦਰਿੰਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਭੈਅ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸਦਾ ਦਾ ਰਾਜ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਸਾਈ ਜਾਇ ਸਮਾਲਿ ਜਿਥੈ ਹੀ ਤਉ ਵੰਦਣਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੧

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਅੱਗਾ ਸੰਭਾਲ ਕੇ

ਪ੍ਰਬਸੂਰਤ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓ ਤੁਸੀਂ ਅਵੇਸਲੇ ਨਾ ਬਣੋ, ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੋ। ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਢਾਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਨੇੜੇ, ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਜਾਪੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵਾਂਗੇ ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਵਲੋਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਦੇਰੀ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤਾਂ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਕਦੋਂ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਆਵੇ ਤੇ ਮੈਂ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਵਾਂ ਇਹ ਉਸਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ -

ਜੋ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ
ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੫੪੪

ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰੁ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ।

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ੧੧੧/੧੨

ਹੁਣ ਅਜਾਈਂ ਸਮਾਂ ਨਾ ਗਵਾਈਏ, ਸੰਭਲ ਜਾਈਏ, ਹੰਭਲਾ ਮਾਰੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵਾਰੀ ਖੁਝਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਸਦਕਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸੇਵਾ, ਸਿਮਰਨ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ-ਸੁਣਨ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੀਵ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵਨ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੈ। ਜਿਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਉਹੀ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਰੈਣਿ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਕਾਰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਿੱਖ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਅਧੂਰੇ ਹਨ, ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਪਰਾਲਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਕਲਿ ਮਹਿ ਏਹੇ ਪੁੰਨੁ ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦ ਗਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੯੬੨

ਧਨੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਜਿਤੁ ਦਰਸਨੁ ਕਰਣਾ ॥
ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੫੬੨

ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਜੀਵਾ ਗੁਰ ਤੇਰਾ ॥
ਪੂਰਨ ਕਰਮੁ ਹੋਇ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੪੨

ਇਸ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਧੁਰ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਜੋਦੜੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਦਸਦੇ ਹਨ -

ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮ੍ਹਰੇ ਲੇਖੇ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ
ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥ ਅੰਗ - ੬੯੪

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਮੈਂ ਤੈਥੋਂ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਦੁੱਖ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰ,

ਤੇਰਾ ਦੀਦਾਰ ਕੀਤਿਆਂ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਜਿਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਚਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਦਾ ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋਵੇ -

ਵਿਸਰੁ ਨਾਹੀ ਦਾਤਾਰ ਆਪਣਾ ਨਾਮੁ ਦੇਹੁ ॥
ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਨਾਨਕ ਚਾਉ ਏਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੨

2. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼

ਉਹ ਵਡਭਾਗੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖੀਏ ਕਿ ਕਿਤੇ ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਅਸੀਂ ਭੁੱਲੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਨਾ ਹੁੰਦੇ, ਥਾਂ-ਥਾਂ ਰੁਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਡੇ ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਦਸ਼ਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੀ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੁੱਖਾਂ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜੋ ਹਮਰੀ ਬਿਧਿ ਹੋਤੀ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾ
ਸਾ ਬਿਧਿ ਤੁਮ ਹਰਿ ਜਾਣਹੁ ਆਪੇ ॥
ਹਮ ਰੁਲਤੇ ਫਿਰਤੇ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨ ਪੂਛਤਾ
ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗਿ ਕੀਰੇ ਹਮ ਥਾਪੇ ॥
ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੇਰਾ
ਜਿਤੁ ਮਿਲਿਐ ਚੁਕੇ ਸਭਿ ਸੋਗ ਸੰਤਾਪੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੬੨

ਭਾਵੇਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਜੀਵ ਆਪਣਾ ਆਤਮਿਕ ਸਫਰ ਕਦੀ ਵੀ ਤਹਿ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਪਰ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਪਹਿਲੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ, ਦੂਜੀ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ, ਤੀਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੀਵ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਦੁਰਲੱਭ ਤੇ ਉਤਮ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜੀਵ 83 ਲੱਖ 99 ਹਜ਼ਾਰ 9 ਸੌ 99 ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਅਰਬਾਂ ਸਾਲ ਭਟਕਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤ੍ਰਿਗਦ ਜੂਨੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਜੀਬ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਦੀ ਘ੍ਰਿਣਾ ਤੇ ਘਬਰਾਹਟ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਜੀਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੂਨਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਰ ਨਰਾਇਣੀ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਮਾਣਸ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜੀਵ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੋਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥

੧ ॥ ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥

ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਸੈਲ ਗਿਰਿ ਕਰਿਆ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਰਭ ਹਿਰਿ ਖਰਿਆ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਸਾਖ ਕਰਿ ਉਪਾਇਆ ॥

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੬

ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ ਕੇਤੇ ਪਸੂ ਉਪਾਏ ॥

ਕੇਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੰਖ ਉਡਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੧੫੬

ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਰੀਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਕਈ ਜਨਮ ਕੀੜੇ, ਪਤੰਗੇ, ਹਾਥੀ, ਹਿਰਨ, ਪੰਛੀ, ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੱਪ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ, ਬੈਲ ਬਣ ਕੇ ਗੱਡੇ-ਹੱਲ-ਹਰਹਟ ਅੱਗੇ ਜੋਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਰੁੱਖ ਆਦਿ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਜੀਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਭਟਕਦਾ ਰਿਹਾ, ਕਦੀ ਜਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ, ਕਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ, ਕਦੀ ਪੇਟ ਭਾਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਡਣ ਵਾਲੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਭੋਗਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਰਬਾਂ ਸਾਲ ਪੱਥਰਾਂ ਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਿਆ। ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਕਿਤਨੀਆਂ ਕੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਿਣਤੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਉਤਭੁਜ ਖਾਣੀ ਸੇਤਜਾਂਹ ॥

ਸੇ ਮਿਤਿ ਜਾਣੈ ਨਾਨਕਾ ਸਰਾਂ ਮੇਰਾਂ ਜੰਤਾਹ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੭

ਤੁਮਾਰਾ ਲਖਾ ਨ ਜਾਇ ਪਸਾਰਾ ॥

ਕਿਹ ਬਿਧਿ ਸਜਾ ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਾਰਾ ॥

ਏਕੈ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਸਰੂਪਾ ॥

ਰੰਕ ਭਯੋ ਰਾਵ ਕਹੀ ਭੂਪਾ ॥

ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਸੇਤਜ ਕੀਨੀ ॥

ਉਤਭੁਜ ਖਾਨਿ ਬਹੁਰ ਰਚਿ ਦੀਨੀ ॥

(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)

ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਜੀਵ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ। ਘੋੜੇ ਦੀਆਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੱਪਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਲੱਗਭੱਗ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਖੋਜ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਖੋਜ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਦੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ-ਇਕ ਜੂਨ ਦੀਆਂ ਅੱਗੇ ਕਈ-ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ ਕੇਤੇ ਪਾਤ ਨਰਿੰਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੭

ਪੰਜ ਤੱਤ ਪਰਵਾਣੁ ਕਰਿ ਖਾਣੀ ਚਾਰੇ ਜਗਤ ਉਪਾਯਾ ॥

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀ ਜੂਨਿ ਵਿਚ ਆਵਾਗਵਣ ਚਲਤੁ ਵਰਤਾਯਾ ॥

ਇਕਸ ਇਕਸ ਜੂਨਿ ਵਿਚ ਜੀਅ ਜੰਤ ਅਣਗਣਤ ਵਧਾਵਾ ॥

ਲੇਖੈ ਅੰਦਰ ਸਭ ਕੇ ਸਭਨਾਂ ਮਸਤਕਿ ਲੇਖੁ ਲਿਖਾਯਾ ॥

ਲੇਖੈ ਸਾਸ ਗਿਰਾਸ ਦੇ ਲੇਖ ਲਿਖਾਰੀ ਅੰਤ ਨ ਪਾਯਾਯਾ ॥

ਆਪਿ ਅਲੇਖ ਨ ਨ ਅਲਖ ਲਖਾਯਾ ॥

ਵਾਰ ਭਾਰੀ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ੧੮/੧੪

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ (ਧਰਤੀ, ਪਾਣੀ, ਅੱਗ, ਹਵਾ, ਅਕਾਸ਼) ਅਤੇ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ (ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ, ਉਤਭੁਜ) ਦੁਆਰਾ ਜਗਤ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦਾ ਕੌਤਕ ਵਰਤਾ ਦਿਤਾ। ਇਕ-ਇਕ ਜੂਨ ਵਿਚ ਅਣਗਿਣਤ ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਜੰਤੂਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਪਸਾਰੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਸਭ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਲੇਖ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। ਲੇਖੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸਵਾਸ, ਗਿਰਾਸ ਤੇ ਗਰਾਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਲੇਖਾ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। ਲੇਖੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸਵਾਸ, ਗਿਰਾਸ ਤੇ ਗਰਾਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਲੇਖਾ ਇਤਨਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਲੇਖੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਅਲਖ ਦਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨੇ ਭੇਤ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਜੀਵ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਅਰਬਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਭਟਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਜੇਕਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਚਾਰ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਲਜੁਗ ਦੀ 4 ਲੱਖ 32 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ, ਦੁਆਪਰ ਦੀ 8 ਲੱਖ 64 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ, ਤ੍ਰੇਤੇ ਦੀ 12 ਲੱਖ 96 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤੇ ਸਤਿਜੁਗ ਦੀ 17 ਲੱਖ 28 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚਾਰੇ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਆਯੂ 43 ਲੱਖ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ।

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਗੀ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਇਸ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ, ਚਾਰ ਜੁਗਾਂ ਦੀ, ਸੱ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਜਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤੇ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਥੇ ਬਹੁਬਚਨ ਹੈ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਭਟਕਦੇ ਹੋਏ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਜੁਗ ਬੀਤ ਗਏ, ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੁੱਖ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਦੀ ਇਕ ਘੜੀ ਵੀ ਸਾਲ ਵਰਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ ਜਾਂ ਪਰਵਾਰਿਕ ਕਸ਼ਟ ਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਰਾਤ ਕੱਟਣੀ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਰਾਤ ਵੀ ਸਾਲ ਵਰਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪਲ-ਪਲ ਵੀ ਲੰਮਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇਕਰ ਸੁੱਖ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਝੱਟ-ਪੱਟ ਬਤੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ-ਇਕ ਜੂਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਦੁੱਖ ਭੋਗੇ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਸਮਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਤੀਤ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਅਸਮਰਥ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਗੋਚਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਾਰਤਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ।

ਬਾਰਹ ਵਰ੍ਹੇ ਗਰਭਾਸ ਵੱਸ ਜੰਮਦੇ ਹੀ ਸੁਕ ਲਈ ਉਦਾਸੀ।

ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ੨੫/੧੦

ਸੁਖਦੇਵ ਮੁਨੀ ਦਾ ਇਕ ਜਨਮ ਤੋਤੇ ਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਪਾਰਬਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਬਰਫਾਨੀ ਗੁਫਾ ਅੰਦਰ ਅਮਰ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਉਥੇ ਹੀ ਲੁਕਿਆ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਪਾਰਬਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਇਹ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਸਰਵਣ ਕਰ ਲਈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੇ ਵਿਆਸ ਰਿਸ਼ੀ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਬੇਟਾ ਬਣ ਕੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇ, ਮੈਂ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਇਕਾਂਤ ਵਾਸ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਵਿਆਸ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੇਟਾ ਹਾਲੇ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਛੋਟੀ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਫੇਰ ਭਗਤੀ ਕਰ ਲਵੀਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮਾਣਸ ਜਨਮ ਕਿੰਨਾ ਕੀਮਤੀ ਤੇ ਦੁਰਲੱਭ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਕੇਵਲ ਇਹੋ ਅਵਸਰ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਫੇਰ ਟੇਵੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਚੁਰਾਸੀ ਦਾ ਚੱਕਰ ਕੱਟਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਮਾਇਆ ਸੰਕੋਚ ਲਈ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿੰਨੇ ਬੱਚੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ 101 ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀ ਹੈ।

ਜੈਸੇ ਸੁਕਦੇਵ ਕੇ ਜਨਮ ਸਮੈ ਜਾ ਕੇ ਜਾ ਕੇ

ਜਨਮੁ ਭਇਓ ਤੇ ਸਕਲ ਸਿਧਿ ਜਾਨੀਐ।

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ-੩੬੧

ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ 101 ਜਨਮਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਪਿਛਲਿਆਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਭੁੱਬਾਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਾਸਤੇ ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਸੁਣ ਕੇ, ਫੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੋ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਾਂ। ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦਸਦਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮੇਰਾ ਇਕ ਜਨਮ ਗਧੇ ਦਾ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਮਾਲਕ ਬਹੁਤ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇੱਟਾਂ, ਬਜਰੀ, ਮਿੱਟੀ ਆਦਿ ਢੋਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾਲਕ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ, ਉਹ ਰੂੜੀਆਂ ਤੇ ਚਰ ਕੇ ਗੋਰੇ ਨਾਲ ਲਿਬੜੇ ਹੋਏ ਪੱਠੇ ਘਾਹ-ਫੂਸ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹਾਲੇ ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਵੀ ਘਾਹ-ਫੂਸ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹਾਲੇ ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਵੀ ਮਣਾਂ ਮੂੰਹੀਂ ਭਾਰ ਲੱਦਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਕਮਰ ਕਮਾਨ ਵਾਂਗੂੰ ਝੁਕ ਗਈ ਅਤੇ ਪਿੱਠ ਤੇ ਲਾਗਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਮਾਲਕ ਮੈਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਨਾ ਤੁਰਨ ਤੇ ਡੰਡੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਭਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੱਕਰਾਂ ਨਾਲ ਢੁਆਈ ਵਧੇਰੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਰੂੜੀਆਂ ਦੇ ਚਾਰੇ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਅਤੇ ਪੇਟੋਂ ਭੁੱਖਾ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਵੀ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰੀ ਬਹੁਤ ਰੋਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਸ਼ੂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੁਬਾਨੋਂ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਦੰਮ ਘੁਟਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਕਿਧਰੇ ਨੱਠ ਕੇ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਭੁੱਖ ਤੇ ਕੰਮ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਬਿਲਕੁਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਧੋਬੀ ਪਾਸ ਵੇਚ ਦਿਤਾ। ਧੋਬੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਭੱਠੀ ਵਿਚੋਂ ਗਿੱਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਧੋਣ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਪੰਡ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਲੱਦ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਮੇਰੇ ਲਈ ਅਸਹਿ ਸੀ। ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਤਲਾਅ ਸੀ, ਉਥੇ ਪੰਡ ਲਾਹ ਕੇ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਪੈਖੜ ਲਾ ਕੇ ਡੰਡੇ ਮਾਰ ਕੇ ਦੂਰ ਭਜਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਮੂੰਹ ਮਾਰਦਾ ਤਾਂ ਵਾੜਾਂ ਦੇ ਕੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਤੇ ਨੱਕ ਲਹੂ ਲਹਾਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਜੀ! ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹੋਵੇ ਉਹੀ ਪੀੜਾ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਿਨ ਮੰਗਿਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਦੇ ਹੋਣ, ਉਹ ਇਸ ਦੁੱਖ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕੀ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਲਗਾਤਾਰ ਕੰਡੇ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਮੂੰਹ ਪੱਕ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਪੇਟ ਦੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਭੁੱਖੇ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 60 'ਤੇ)

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ

ਸਨਹੋਜ਼ੇ (21-12-2014) ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਖੇ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥
ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥
ਸਿਮਰਉ ਜਾਸੁ ਬਿਸੁੰਭਰ ਏਕੈ ॥
ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਅਗਨਤ ਅਨੇਕੈ ॥
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਧਾਖਰ ॥
ਕੀਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਇਕ ਆਖਰ ॥
ਕਿਨਕਾ ਏਕ ਜਿਸੁ ਜੀਅ ਬਸਾਵੈ ॥
ਤਾ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਗਨੀ ਨ ਆਵੈ ॥
ਕਾਂਖੀ ਏਕੈ ਦਰਸ ਤੁਹਾਰੋ ॥
ਨਾਨਕ ਉਨ ਸੰਗਿ ਮੋਹਿ ਉਧਾਰੋ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੨

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਉ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ, ਸੰਧਿਆਂ ਵੇਲੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਨਹੋਜ਼ੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਪ ਜੀ ਹੁਣੇ ਹੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਹੇ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸਾ ਮੰਤ੍ਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵੇਲੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਐਸਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੁਖਾਂ ਦਾ, ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ-

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੪

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਜੋ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਸਲ ਮਨੋਰਥ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਨੂੰ ਤਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੧੨

ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਜੁੜਨਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪਰਮ ਮਨੋਰਥ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਐਸੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰੁਝ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਤੋਂ ਭਟਕ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਸੀ?

ਆਹ ਮਹੀਨਾਂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਹੋਈਆਂ। 6 ਅਤੇ 7 ਪੋਹ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਰਾਤ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ, ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਛੱਡਿਆ। ਉਸੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਹਿਰ ਦੀ ਰਾਤ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਠੰਢ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਾ ਤਾਂ ਐਸੇ ਸਾਧਨ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾਈਂ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਉਹ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਸਨ। ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ

ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾਕਾ॥
ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੁ ਮਹਿ ਸਾਕਾ॥

ਇਸ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ ਕਿ ਆਪ ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਬਲਿਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ ਸਿਰਫ ਨੌਂ ਸਾਲ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਿਵੇਂ 500 ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸ਼ਨ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤ ਬੇਨਤੀ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਕਿ ਅੱਜ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਰਾਜ, ਜ਼ੋਰ ਜੁਲਮ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ। ਸਵਾ ਮਣ ਜਨੇਉ ਰੋਜ਼ ਉਤਾਰ ਕੇ ਹੀ ਉਹ ਉਹ ਜਲ ਪਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਜੁਲਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਜ ਬਲੀਦਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ, ਆਪਣਾ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਵੇ ਤਾਂ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਉਸ ਸਮੇਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤਾਂਹੀ ਜਿਹੜਾ ਬੁੱਲੇਸ਼ਾਹ ਫਕੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਜਬ ਬਾਰਿਕ ਥੇ ਤਬ ਪਾਲਕ ਦੀਏ।
ਜਬ ਪਾਲਕ ਥੇ ਤਬ ਬਾਰਿਕ ਦੀਏ।

ਆਪ ਉਹ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ, ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਲ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿਤੀ। ਸੋ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਘੇਰਾ ਪੈ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ।

ਅੰਦਰ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਜਾਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਔਖੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੇ। ਕਿੰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ਉਹ ਸਮਾਂ ਯਾਦ ਕਰੀਏ। ਉਥੇ ਐਸਾ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਸਲ ਜਿਹੜਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਅਪਨਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ। ਸੇਵਾ ਵੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਿਮਰਨ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਜੰਗ-ਯੁੱਧ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਓ, ਕਿੰਨੇ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਜਿੱਥੇ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੇ ਓ, ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਓ, ਕਿੰਨੇ ਸੋਹਣੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਹੇ ਓ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੨
ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ -

ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੨
ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਅੱਜ ਬੜਾ ਰੌਲਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਕਿੱਥੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਿੱਥੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ -

ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੩੬
ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘਰ ਹੈ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ।

ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਨਾਮ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ।

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ ॥
ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥
ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੩

ਕੋਈ ਵੀ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ-

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬
ਪਰ ਅਸੀਂ ਸੁਖਾਲਾ ਭਾਲਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਹਰੋਂ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ -
ਬਾਹਰਿ ਫੁਢਨ ਤੇ ਛੂਟਿ ਪਰੇ
ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਥਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੦੨
ਇਸ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਉਸ ਘਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਦੱਸੀ ਹੈ -

ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੬

ਉਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਹੈ ਪਰ ਉਹਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਹੁਣ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਇਕ ਰੋਪੜ ਦਾ ਪਠਾਣ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਕਰੀ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਵਾਂਗਾ ਜਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਕੇ ਆਵਾਂਗਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਵਾਂਗਾ। ਐਸਾ ਉਸ ਨੇ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿੰਨੀ ਘਟੀਆ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਤਾਂ - **ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।**

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨਿਰਵੈਰ ਹਨ, ਨਿਰਾਲੇ ਹਨ, ਐਸਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਰਵੈਰ ਹਨ, ਨਿਰਾਲੇ ਹਨ। ਜੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਜੰਗ-ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ritual (ਰਸਮੀ) ਗੱਲਾਂ ਹਨ, ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਹਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਨੇਊ ਕੀ ਹੈ -

ਚਉਕੜਿ ਮੁਲਿ ਅਣਾਇਆ ਬਹਿ ਚਉਕੈ ਪਾਇਆ ॥
ਸਿਖਾ ਕੰਨਿ ਚੜਾਈਆ ਗੁਰੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਬਿਆ ॥
ਓਹੁ ਮੁਆ ਓਹੁ ਝੜਿ ਪਇਆ ਵੇਤਗਾ ਗਇਆ ॥ ੧ ॥
ਮਃ ੧ ॥ ਲਖ ਚੋਰੀਆ ਲਖ ਜਾਰੀਆ
ਲਖ ਕੂੜੀਆ ਲਖ ਗਾਲਿ ॥
ਲਖ ਠਗੀਆ ਪਹਿਨਾਮੀਆ ਰਾਤਿ ਦਿਨਸੁ ਜੀਅ ਨਾਲਿ ॥
ਤਗੁ ਕਪਾਹਹੁ ਕਤੀਐ ਬਾਮਣੁ ਵਟੇ ਆਇ ॥
ਕੁਹਿ ਬਕਰਾ ਰਿੰਨਿ ਖਾਇਆ ਸਭੁ ਕੇ ਆਖੈ ਪਾਇ ॥
ਹੋਇ ਪੁਰਾਣਾ ਸੁਟੀਐ ਭੀ ਫਿਰਿ ਪਾਈਐ ਹੋਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਤਗ ਨ ਤੁਟਈ ਜੇ ਤਗਿ ਹੋਵੈ ਜੋਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੧

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜਨੇਊ ਚਾਰ ਕੌਡੀਆਂ ਦਾ ਧਾਗਾ ਮੁੱਲ ਲਿਆਂਦਾ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ। 'ਸਿਖਾ ਕੰਨਿ ਚੜਾਈਆ' ਕੰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਮੰਤਰ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਇਹ ਧਾਗਾ ਤਾਂ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੇਲ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼

ਹੈ-

ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥
ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ ॥
ਨਾ ਏਹੁ ਤੁਟੈ ਨ ਮਲੁ ਲਗੈ ਨਾ ਏਹੁ ਜਲੈ ਨ ਜਾਇ ॥
ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਣਸ ਨਾਨਕਾ ਜੋ ਗਲਿ ਚਲੇ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੧

ਅਸਲ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਹੈ ਪਰ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਤਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਓਹੀ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਬਣ ਕੇ ਕੀਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾਈਂ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੱਕ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਉਹਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਰਲਾ ਕੇ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਰੋਪੜ ਦਾ ਜਰਨੈਲ ਮੁਗਲ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਕੇ ਆਵਾਂਗਾ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤਾਂ ਨਿਰਵੈਰ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।
ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।
ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧

ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨਿਰਵੈਰ ਹਨ, ਨਿਰਾਲੇ ਹਨ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਐਸਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ ਇਸ ਯੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ ਉਹ ਪਾਣੀ ਮਸ਼ਕ ਲੈ ਕੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਮੂੰਹ 'ਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਪੁਕਾਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, 'ਜਲ'। ਉਸੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਇਹ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੈਸੀ ਇਹ ਨਿਰਾਲੀ ਚਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿ ਇਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਫੌਜ ਹੈ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮਨ 'ਚੋਂ ਵਿਸਾਰ ਹੀ ਦਿਤੀ -

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥
ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੯

ਇਹ ਕਦੋਂ ਵਿਸਰਦੀ ਹੈ, ਗੱਲ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ, ਬੇਗਾਨੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਜੇ ਆਪਣੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮੋਹ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਦੌੜੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥

ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੬

ਸੁਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ, ਦਾਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸੜੀ ਨੂੰ, ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ -

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ਜਰਾ ਜਨਾਵੈ ॥

ਤਬ ਤੇਰੀ ਓਕ ਕੋਈ ਪਾਨੀਓ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ੨ ॥

ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਕੋਈ ਨਹੀ ਤੇਰਾ ॥

ਹਿਰਦੈ ਰਾਮੁ ਕੀ ਨ ਜਪਹਿ ਸਵੇਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੬

ਬਾਣੀ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਠੀਕ ਹੈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਹਨ, ਨਿਭਾਓ ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅਸਲ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣੋ -

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੋਟਿਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ ॥ ਅੰਗ- ੫੨੨

ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਹਨ ਤੇ ਜੁਗਤ ਵੀ ਪੂਰੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜੁਗਤ ਮਿਲ ਗਈ -

ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ

ਖਾਵੰਦਿਆ ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੨

ਫੇਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੁੱਖ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਦੁੱਖ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ -

ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੫

ਐਸਿਆਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਨ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਜੀ। ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਲਾਗ ਰਹੀ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥

ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ

ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੯

ਇਹ ਕਦੋਂ ਬਣ ਆਈ - 'ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ'। ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਹ ਜੁਗਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਫਾਰਮੂਲਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਫਾਰਮੂਲਾ ਅਪਣਾਇਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਹਿਸਾਬ (ਅਲਜਬਰੇ) ਦੇ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਰਜ਼ੀ calculation ਕਰਦੇ ਜਾਈਏ, ਨੈੱਟ ਰਿਜ਼ਲਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਸਤਿਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਜੁਗਤੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨਾਮ ਦੇ ਅਸਥਿਤ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ -

ਅਕਲੀ ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵੀਐ ਅਕਲੀ ਪਾਈਐ ਮਾਨੁ ॥
ਅਕਲੀ ਪੜਿ ਕੈ ਬੁਝੀਐ ਅਕਲੀ ਕੀਚੈ ਦਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪੫

ਜੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਵਧਾਨ ਨਾ ਹੋਈਏ ਤਾਂ -

ਮਤਿ ਥੋੜੀ ਸੇਵ ਗਵਾਈਐ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੮

ਕਿਉਂਕਿ ਜੁਗਤੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪਾਂ ਕਦੇ ਆ ਗਏ, ਕਦੇ ਨਾ ਆਏ। ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨੇਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਅੰਤਰੰਗ ਸਤਿਸੰਗ, ਨਿਧਿਆਸਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੰਤਰ ਜਾਣਨਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਸਟਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਪਰਖ ਕਰੋ, ਅੰਦਰ ਨਿਧਿਆਸਣ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਇਆ ਕੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਅਮਲੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਥਿਊਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿੱਧ ਨਾ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ।

ਹੁਣ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਕਿ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ - '**.....ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥**' ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਕਿਉਂਕਿ -

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੋਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥
ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

'ਅੰਜਨੁ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਰਮਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਗ੍ਰਾ ਵਧਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਥੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਭੁੱਲ ਪਈ ਹੈ, ਉਹ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਐਸਾ ਚਾਨਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਮਿਤੋਜ ਕਹਿਜੈ।

ਉਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜਿਹੜਾ ਬਾਹਰਲਾ ਚਾਨਣ ਹੈ -

ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰੀਣ ਸਾਹਿ ਸਾਹਾਣਿ ਗਣਿਜੈ ॥ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਉਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ । ਦੀਵਾ ਬਲੇ ਅੰਧੋਰਾ ਜਾਇ। ਪਰ ਉਹ ਇਕ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸੇਧ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਦੇ ਵੀ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਦਾ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਦੇਹਧਾਰੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਸਰੀਰ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਆਈ, ਭਗਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਈ, ਬਾਣੀ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਸਦਾ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਚੱਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ -

ਰਾਤੀਂ ਜਾਇ ਸੁਣੈ ਗੁਰਬਾਣੀ।

ਤਾਰਾ ਰਾਣੀ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬਾਣੀ ਸੁਣਦੀ ਸੀ। ਸੋ ਸਦਾ ਤੋਂ ਹੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ.....॥ਅੰਗ - ੧੩੦੯

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਬਚਨ ਹਨ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਕਮਾਉਣਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਜੋ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਦੁਖੀ ਦੀ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ, ਯੁੱਧ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੇਗਾਨਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ 'ਸਗਲ' ਅੱਖਰ ਇਕ ਐਸਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ - 'ਜੈਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵੈਸੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ' ਜੇ ਤਾਂ ਰਾਗ-ਦ੍ਰੈਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਹਾਂ ਤਾਂ ਰਾਗ-ਦ੍ਰੈਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਬੇਗਾਨੇ ਵੀ ਦਿਸਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਰਾਗ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਸਦੇ ਨੇ। ਦ੍ਰੈਸ਼ ਹੈ ਬੇਗਾਨੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੰਜ ਕਲੇਸ਼ ਸਾਡੇ ਗਲ ਪੈ ਚੁੱਕੇ ਨੇ - ਰਾਗ, ਦ੍ਰੈਸ਼ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਇੱਕ ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼ ਹੈ, ਇਕ ਅਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਅਸਿਮਿਤਾ ਹੈ। ਅਵਿਦਿਆ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਅਸਿਮਿਤਾ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈ, ਸਮ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ। ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼ ਵਿਚ ਦਿਸਦਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ, ਹੁੰਦਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕੇ।

ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੇ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਾਂ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ -

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ,
ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ।

ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਭਲਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ।
ਕਿਉਂਕਿ -

ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਤਿਚਰੁ ਆਖਦਾ ਜਿਚਰੁ ਹੈ ਦੁਹੁ ਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੭੫੭

ਜਦੋਂ ਰਾਗ ਤੇ ਦ੍ਰੈਸ਼ ਵਿਚ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਬੁਰੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਭਲੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ -

ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ ॥

ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੂਲਾ ਜਿਨਿ ਸਗਲੇ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੦

ਇਥੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੮੪੬

'ਚਲਦਾ.....।'

ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ - ਜੀਵਨ ਤੇ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ

(ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ 23 ਜੁਲਾਈ 2015)

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ-ਜੀਵਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਭਾਵੇਂ ਉਮਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਤੇ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਗੁਰੂ-ਸਿੰਘਾਸਣ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ-ਕਰਤੱਵ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਜੀਵਨ ਉਤੇ 'ਪਥਭਾਵ' ਬੜਾ ਡੂੰਘਾ ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਗੁਰੂ-ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਸਮਾਂ 1656 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1664 ਈ. ਤਕ ਦਾ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। 1661 ਈ. ਤੋਂ 1664 ਈ. ਤਕ, ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘਾਸਣ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਚਿਆਰ, ਨਿਰਭਉ ਤੇ ਵੈਰ-ਮੁਕਤ ਬਿਰਤੀ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ-ਕਰਤੱਵ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਇੰਨਾ ਸਾਰਥਿਕ, ਸਰਬ ਸੁੱਖ ਤੇ ਸਰਬਤੋਂ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਵੱਡੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਪਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਉਹ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ ਵੱਡੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਉਮਰ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਗੁਰੂ-ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਸੱਚ, ਸੰਤੋਖ, ਨਾਮ, ਸਿਮਰਨ ਸਹਿਜ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦਾ ਪਾਸਾਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਮਰ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਨਾ ਪਰਵਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁਹਤਾਜਗੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਭਾਵੇਂ ਛੋਟੀ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ-ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜਾ ਸੱਚ, ਸੰਤੋਖ, ਨਾਮ, ਸਿਮਰਨ, ਸਹਿਜ ਤੇ ਅਨੰਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦੁਖ, ਕਲੇਸ਼ ਤੋਂ ਸੰਕਟ ਨਵਿਰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਦੀ ਮੁਹਤਾਜਗੀ ਹੈ। ਬਾਲ-ਉਮਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਜੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਜਾਗਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਨੂੰ ਸਚਿਆਰ, ਨਿਰਭਉ, ਵੈਰ-ਮੁਕਤ ਤੇ ਸਮਰੱਥ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ-ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਜਨਮ ਤੋਂ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤਕ ਭਾਵੇਂ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦਾ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਿਰਭਉ ਤੇ ਵੈਰ-ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ-ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੇ 'ਸਚ' ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨਾਮ, ਸਿਮਰਨ, ਸਹਿਜ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਰਸ-ਰੰਗ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਆਦਮੀ ਬੇ-ਪਰਵਾਹ ਤੇ

ਬੇ-ਮੁਹਤਾਜ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਬੜੀ ਬਲਬੀਰ ਤੇ ਸਿਰੜੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਦੇ ਸੁਆਮੀ ਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਬਾਲ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਨਿਤਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਣੀ-ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਵੀ ਗੁਰੂ-ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਬਾਣੀ-ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਵੀ ਤੇ ਸੁਣਦੇ ਵੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੁਧਿ ਤੇ ਸੁਧਿ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਘੜਨ ਦੀ। ਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਤੇ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਤੇ ਪਾਠ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਦੀਦਾਰ ਸਦਕਾ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚ-ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ 'ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ' ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰਿਆ ਤੇ ਸੰਵਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਭਾਵੇਂ ਪਿਤਾ-ਪੁਰਖਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ ਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਥਮ ਪਸੰਦ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰੀ ਤੇ ਸੰਵਾਰੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਦੀ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਲ, ਵਰਨ, ਜਾਤਿ, ਰੂਪ ਤੇ ਕਿਰਤ ਦੀ ਵਿਤਕਰਾ-ਵੰਡ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਦੀ ਪਸੰਦ ਤੇ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਬਾਲ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਬਿਬੇਕ ਗਿਆਨ ਵਲ ਰੁਚਿਤ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਬਿਬੇਕ ਗਿਆਨ ਵਲ ਰੁਚਿਤ ਹੋਵੇ, ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸਾਂਝ ਹੋਵੇ, ਨਿਆਂ ਤੇ ਧੀਰਜ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ-ਸਿੰਗਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਸਤੇ ਰਾਮਰਾਇ ਤੇ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੋਵੇਂ ਸਪੁੱਤਰ ਸਨ, ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ-ਸਿਰਜਨਾ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜਾ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਸੀ ਕਿ ਰਾਮ ਰਾਇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਲ ਰੁਚਿਤ ਸੀ ਤੇ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੈਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਰੰਗ-ਰਸ ਵਿਚ ਭਿੰਨੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਧੀਨ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਸੱਦ ਬੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੂੰ, ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਆਦਰਸ਼ ਸਮਝਾ ਬੁਝਾ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਰਾਮਰਾਇ ਚੁੰਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਗੁਰੂ-ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਸ਼ਾਹੀ ਸੁਖ ਸੰਪਤੀ ਵਿਚ ਵਿਹਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਜੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ, ਤਾਂ ਰਾਮ ਰਾਇ

ਨੇ ਇਕ ਨਹੀਂ, 72 ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦਿਖਾਈਆਂ, ਜੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸਾਰਿਥਕਤਾ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਵੰਗਾਰਿਆ ਤਾਂ ਰਾਮ ਰਾਏ ਨੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸਾਰਿਥਕਤਾ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਕੀ, ਸਾਰੀ ਤੁਕ ਬਦਲ ਕੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅਰਥ ਹੀਣ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਪਰੰਪਰਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਹਰ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਵੀ ਸੱਚ, ਪ੍ਰੇਮ, ਅਣਖ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਦਾ ਪਾਲਿਆ ਤੇ ਸੰਭਾਲਿਆ ਗਿਆ, ਲਾਲਚ, ਡਰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਧੀਨਤਾ ਨੂੰ ਦੁਰਕਾਰਿਆ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਸਨਮਖ ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੇ ਜਿਸ ਆਚਾਰ ਤੇ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਇੰਨਾ ਨੀਵਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਧੀਨਤਾ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਾਮਰਾਇ ਦੀ ਇਸ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਰਾਮ ਰਾਇ ਪ੍ਰਤੀ ਰੋਸ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਵੀ ਸੀ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ 'ਬਾਣੀ' ਦੀ ਤੁਕ ਬਦਲਣ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਪੁੱਤਰ ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਵੀ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਅਖੀਰ ਇਥੋਂ ਤਕ ਵੀ ਆਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕੀਰਤਪੁਰ ਵਾਪਿਸ ਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਂ ਜਿੱਧਰ ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰੇ ਚਲਾ ਜਾ। ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤਿਆਂ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜੇ ਕਿ ਰਾਮਰਾਇ ਦੀ ਇਸ ਕਰਤੂਤਿ ਸਦਕਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਖ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਏ। ਰਾਮ ਰਾਇ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਣਾ ਲੈਣਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਤੇ ਹੱਥ ਠੋਕਾ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇ, ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੌਲਿਕ ਸੁਤੰਤਰ ਤੇ ਸਿਰਜਨਾਤਮਿਕ ਸੋਚਣੀ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਹਾਲਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਬਿਰਧ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰੀ, ਸੇਵਾ ਭਾਵੀ ਤੇ ਸੁਹਜਾਤਮਿਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਹੋਈ ਕਿ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੇ ਰਾਮ ਰਾਇ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪ ਹੀ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਦੁਖ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਸਭ ਮਿਟ ਜਾਣਗੇ। ਪਿਤਾ-ਗੁਰੂ ਦੇ ਇਸ ਵਾਕ ਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਗਿਆ। ਸੇਵਾ ਭਾਵੀ ਤੇ ਦੈਵੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੋਤਿ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘਾਸਣ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਗੁਰੂ

ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬੜੀ ਨਿਡਰਤਾ ਤੇ ਬੀਰਤਾ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਪਹਿਰਾ ਵੀ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਵਾਂਗ ਕੀਰਤਪੁਰ ਦੀ ਕਰਤਾਰੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੋਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਬਣਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚਾ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਉਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪਾਠ, ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਦੀਦਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਹਰ ਪਾਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬਲ-ਬੀਰਤਾ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਖੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ-ਗੱਦੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਰਬ ਸੁਖ ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਕੀਰਤਪੁਰ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ 'ਦਵਾਖਾਨਾ' ਵੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਦੁਖ-ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਉਥੇ ਦੁਆ ਦਾਰੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਸਿਹਤਮੰਦ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚੋਂ 'ਉਧਾਰ' ਵਾਸਤੇ ਸਤੁ, ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਰਮ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਣ ਵਾਸਤੇ ਦਾਰੂ ਵਰਦਾਨ ਵੀ ਮਿਲੇ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਬੜੀ ਬਲਵਾਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਬੜੀ ਬਲਵਾਨ ਸੀ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਲ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਵਧ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਮੁਗਲ ਕਾਲ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਾਲਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਮੰਦ ਸੂਫੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਵਰਗੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ ਇਸਲਾਮੀ ਤੁਅੱਸਬ ਅਧੀਨ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜ਼ੁਲਮ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਜ਼ੁਲਮ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਥੱਲੇ ਧੋਖੇ, ਫਰੇਬ ਤੇ ਠੱਗੀ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਮਾਨਸਿਕ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕੋਲ, ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼ਾਹੀ ਏਲਚੀ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਜਵਾਬ ਹੈ, ਕਿ ਤੁਅੱਸਬੀ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਦਰਬਾਰ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ

ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਧੀਨ ਦਿੱਲੀ ਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸੱਦੇ ਭੇਜੇ, ਫਿਰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਆਪ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਜਵਾਬ ਇਕੋ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। 'ਗੁਰੂ' ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਤੇ ਉਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸਮਰਪਿਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਪੈਦਲ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਜਿੱਧਰ ਵੀ ਉਹ ਜਾਂਦੇ, ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਅੰਬਾਲੇ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਪੰਜੋਖਰੇ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਇਕ ਲਾਲ ਚੰਦ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਾਲ ਗੁਰੂ ਹੋਣ ਉਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਨਾਮ' ਤਾਂ 'ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ' ਹੈ, ਪਰ ਸੁਭਾ ਤੇ ਬੁੱਧ, ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਵਾਂਗ ਇਕ ਨਿਰ ਅੱਖਰ ਘਾਹੀ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਛੋਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰ ਕੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਿਰਜਿਆ ਤਾਂ ਲਾਲ ਚੰਦ ਕੀ, ਅਨੇਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਆਤਮ ਸ਼ਰਧਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਕੀਰਤਪੁਰ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤਕ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਿੱਲੀ ਆ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਠਹਿਰੇ, ਪਰ ਇਥੇ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਵਰਗਾ ਹੀ ਕਰਤਾਰੀ ਤੇ ਸੇਵਾ ਭਾਵੀ ਮੰਡਲ ਸਿਰਜ ਲਿਆ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਲਈ ਜੁੜਦੀਆਂ, ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ, ਦੁਖ, ਕਲੇਸ਼ ਤੇ ਸੰਕਟ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਦਵਾ ਦਾਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਵਰਦਾਨ ਵੀ ਮੰਗਦੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਰੱਜ-ਰੱਜ ਕੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਟਰਾਣੀ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਾਣਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਾਸਤੇ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਮਨਾ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਇਕ ਮੌਕਾ ਐਸਾ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ, ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਲਈ, ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਖ ਦੁਆਰ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਹ ਅੱਧੀ ਘੜੀ ਦਰਸ਼ਨ ਜਾਂ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ ਸਿਕਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਿਲਣੋਂ ਸਾਫ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਿਮਰਨ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਜੁੜ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਾਪਿਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ।

ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਤੇ ਗਿਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਚੁੱਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬੇ-ਪਰਵਾਹ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਡਰ ਤੇ ਲਾਲਚ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣਾ ਸਬੰਧ ਜੋੜੀ ਰਖਿਆ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਿਲਾ, ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਾ, ਸੁਤੰਤਰ ਤੇ ਸਿਰਜਨਾਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। (ਗੁਰੂ) ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਿੱਲੀ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਆ ਕੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਠਹਿਰੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸੇਵਾ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜਦੇ ਰਹੇ। (ਗੁਰੂ) ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਤਾਂ ਵਾਪਿਸ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਚਲੇ ਗਏ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਰੋਗੀਆਂ ਦੇ ਰੋਗ ਖੰਡਨ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ। ਅਗੰਮੀ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁੜਦੇ ਇਕ ਸਵੇਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ 'ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ' ਕਹਿ ਕੇ 'ਸਤਿਗੁਰਤਾ' ਨੂੰ ਫਿਰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜੋੜ ਲਿਆ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਵਨ ਸਥਾਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹਨ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਦੁਖ ਰੋਗ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਵੀ ਮੁਕ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਸਮਰੱਥਾਵਾਨ ਹੈ - ਸਭ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ -

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਧਿਆਈਐ
ਜਿਸ ਡਿਠੈ ਸਭਿ ਦੁਖ ਜਾਇ।

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ - ਸਾਧਨਾ ਪੱਖ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਗੋਬਿੰਦ-ਮਿਲਾਪ ਹੈ ਅਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸਰਵੋਤਮ ਮਾਰਗ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਹੈ। ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਵਿਅਰਥ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਭਾਵ ਵਿਅਕਤ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਮਨ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੧੨

ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਪਾਇ ਪਦ ਹਰਿ ਭਜੁ ਨਾਨਕ ਬਾਤ ਬਤਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੨

2. ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੁਖ, ਰੋਗ, ਸੰਤਾਪ ਇਤਿਆਦਿ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਵਿਘਨਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਗਾਸ-ਮਈ, ਅਨੰਦ-ਮਈ ਅਤੇ ਸਹਿਜ-ਮਈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਵਿਚ ਏਥੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਕੇਵਲ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥

ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਲਾਥੇ ਪ੍ਰਭੁ ਸਰਣਾ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭਲੇ ਸੰਜੋਗਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੧੧

3. ਐਸਾ ਨਾਮ, ਜਿਸ ਦੀ ਏਨੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਇਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਸਾਧਨਾ ਪੱਖ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਦਰਸਾਏ ਹਨ। ਸਾਧਨਾ ਪੱਖ ਦੀ ਹਰੇਕ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਬ ਵਲੋਂ ਹੀ ਐਸੀ ਜੁਗਤਿ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਆ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਵਿਚਿ ਆਪੁ ਰਖਿਓਨੁ

ਕਰਿ ਪਰਗਟੁ ਆਖਿ ਸੁਣਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੬

ਸਤਿਗੁਰ ਜੇਵਡੁ ਦਾਤਾ ਕੇ ਨਹੀ

ਸਭਿ ਸੁਣਿਅਹੁ ਲੋਕੁ ਸਬਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੫

ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ

ਨਾਨਕੁ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਸੋਈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - ੫੯੯

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰੇਕ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਇਸ ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਜੋਤਿ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਜੋਤਿ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਵਿਨਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਅਗਲੀ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੁਰ-ਜੋਤਿ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ? ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ, ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ -

ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ ॥

ਤਿਸ ਦੈ ਚਾਨਣਿ ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ ॥

ਗੁਰ ਸਾਖੀ ਜੋਤਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੫

ਗੁਰ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਭਟਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ। ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਸੁੱਚਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸੱਚ ਦੇ ਨਿਕਟ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਾਧਨਾ ਪੱਖ ਹੈ 'ਸ਼ਬਦ' ਜਿਸ ਦੀ ਕਮਾਈ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕਤੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ -

ਕਿਆ ਭਵੀਐ ਸਚਿ ਸੂਚਾ ਹੋਇ ॥

ਸਾਚ ਸਬਦ ਬਿਨੁ ਮੁਕਤਿ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੮

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਾਂਗ 'ਸ਼ਬਦ' ਦੇ ਵੀ ਦੋ ਰੂਪ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਨਿਰਾਕਾਰ, ਨਾਮ ਰੂਪ ਜੋ ਘਟਿ-ਘਟਿ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਰੂਪ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਬਾਣੀ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੀ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਸਚੁ ਸਬਦੁ ਕਮਾਵਹੁ ॥

ਬਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਪਾਵਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੩੮੬

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਗਹਿਰ-ਗੰਭੀਰ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਹੈ ਜੋ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਸਭ ਆਲਮ ਨੂੰ ਅਨੰਤ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ -

ਸਬਦ ਗੁਰ ਪੀਰਾ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰਾ
ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਜਗੁ ਬਉਰਾਨੰ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੫

ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਬਾਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੀ ਸਾਖ ਵਜੋਂ ਉਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ -

ਪਰਮੇਸਰ ਕੈ ਦੁਆਰੈ ਜਿ ਹੋਇ ਬਿਤੀਤੈ
ਸੁ ਨਾਨਕੁ ਆਖਿ ਸੁਣਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੭੩

ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੱਚ ਦਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਪਰਦਾਤਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਉਤਪੱਤ ਹਨ - 'ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ।' ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ।

ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਨਾਮ-ਜਾਪ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਜਾਂ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਇਕ ਰਸਮੀ ਜਾਪ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਧਨਾ ਪੱਖ ਦੀ ਇਹ ਅਗਲੀ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ।

ਨਾਮ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ 'ਹਉਮੈ' ਹੈ। ਹਉਮੈ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਮੈਂ+ਮੈਂ ਅਰਥਾਤ ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਵੱਖਰੀ ਹੋਂਦ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹਸਤੀ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਘਰ ਬਾਰ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਇਤਿਆਦਿ। 'ਹਉਮੈ' ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਤਿ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੇ ਉਤਮ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ-ਮਾਰਗ ਲਈ ਮਨ-ਮਤਿ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਸਕਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ 'ਹਉਮੈ' ਤੇ 'ਨਾਮ' ਨੂੰ ਦੋ ਵਿਪਰੀਤ ਸੰਕਲਪ ਮੰਨਦੇ ਹਨ -

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੫੬੦

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਇਕ ਪੂਰਾ ਸ਼ਬਦ 'ਹਉਮੈ' ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚਲੀ ਸਾਰੀ ਖੇਡ ਲੈਣ ਦੇਣ, ਲਾਗਾ ਹਾਣ, ਸੱਚ ਝੂਠ, ਪਾਪ ਪੁੰਨ, ਨਰਕ ਸੁਰਗ, ਮੂਰਖਤਾ ਸਿਆਣਪ, ਸਭ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਦੀ ਖੇਡ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾ ਇਹ ਦਿਤਾ ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਬੁਝੈ ਤਾ ਦਰੁ ਸੁਝੈ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੬
ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਦੀਰਘ ਰੋਗ'

ਕਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸਨੂੰ ਵੱਡਾ ਰੋਗ, ਬਿਖ, ਅਨੁੇਰਾ, ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ, ਮਨੁੱਖੀ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ, ਸਾਰੇ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਅਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਕੰਡਾ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਵਿਰਸਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਦੀਨਾ ॥
ਕਾਮ ਰੋਗਿ ਮੈਗਲੁ ਬਸਿ ਲੀਨਾ ॥
ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਰੋਗਿ ਪਚਿ ਮੁਏ ਪਤੰਗਾ ॥
ਨਾਦ ਰੋਗਿ ਖਪਿ ਗਏ ਕੁਰੰਗਾ ॥ ੧ ॥
ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ ॥
ਰੋਗੁ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੪੦

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂ ਭਿਆਨਕ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਗੁਸਤ ਮਨੁੱਖ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਕਿਵੇਂ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਰੋਗ ਨੂੰ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨ ਦੀ, ਇਸਨੂੰ ਜਲਾਵਣ ਅਤੇ ਬੁਝਾਵਣ ਦੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮਿਟ ਜਾਣ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਅਰੋਗ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ -

ਖੁਦੀ ਮਿਟੀ ਤਬ ਸੁਖ ਭਏ ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗ ॥
ਅੰਗ - ੨੬੦

ਕੇਵਲ ਅਰੋਗ ਮਨ ਹੀ ਨਾਮ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹਉਮੈ ਬਹੁਤੇ ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। 'ਹੰਕਾਰ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। 'ਹੰਕਾਰ' ਦਾ ਭਾਵ-ਗੁਮਾਨ, ਗਰੁਰ, ਮਦ ਭਰਿਆ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ। 'ਹਉਮੈ' ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜਨ ਵਾਲੀ ਨਿਜ ਦੀ ਦਵੰਦਾਤਮਕ ਸੋਚਣੀ ਹੈ। 'ਹਉ' ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਨਿਜ ਦੇ ਘੇਰੇ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਜ ਨਾਲ ਹਿਤ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਨੂੰ ਪਰਾਇਆ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀ ਰੁਚੀ ਸਭ ਵਿਖੇਵਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜਿਥੇ ਇਸਨੂੰ 'ਦੀਰਘ ਰੋਗ' ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਵੀ ਦਸ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ 'ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਘਾਲ।'

ਹਉਮੈ ਆਸਰੇ ਬਣਾਈ ਸੋਚ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਗੁਰੂ-ਪਰਾਇਣ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲੈਣ ਨਾਲ ਹੀ 'ਹਉਮੈ' ਨਵਿਰਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅਮਲ ਵੀ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਹਉਮੈ ਦੀ ਪਰਵਿਰਤੀ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਮਾਇਆ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਜਠਰ ਅਗਨੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਾਇਆ

ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਹੀ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਏ ਅਤੇ ਮਾਇਆ - ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੁਝ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਚਿੱਤਰ ਨੂੰ 'ਅਨੰਦ' ਦੀ ਪਉੜੀ ਦਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜੈਸੀ ਅਗਨਿ ਉਦਰ ਮਹਿ ਤੈਸੀ ਬਾਹਰਿ ਮਾਇਆ ॥ ਮਾਇਆ
ਅਗਨਿ ਸਭ ਇਕੋ ਜੇਹੀ ਕਰਤੈ ਖੇਲੁ ਰਚਾਇਆ ॥ ਜਾ ਤਿਸੁ
ਭਾਣਾ ਤਾ ਜੰਮਿਆ ਪਰਵਾਰਿ ਭਲਾ ਭਾਇਆ ॥ ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ
ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ ॥ ਏਹ ਮਾਇਆ
ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ
ਮੋਹੁ ਉਪਜੈ ਭਾਉ ਦੁਜਾ ਲਾਇਆ ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਜਿਨਾ ਲਿਵ ਲਾਗੀ
ਤਿਨੀ ਵਿਚੇ ਮਾਇਆ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੯੨੧

ਮਾਇਆ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਵੀ ਅੰਤਲੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿਚ ਦਸ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਲਿਵ ਜੋੜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਮਨ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਹੈ। ਜਦ ਤਕ ਮਨ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। 'ਮਾਇਆ' ਅਤੇ 'ਹਉਮੈ' ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਨ ਕਬੂਲਦਾ ਹੈ। ਅਨੰਦ ਬਾਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਨਾਮ-ਪੱਖੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਮਨ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ-

ਏ ਮਨ ਮੇਰਿਆ ਤੂ ਸਦਾ ਰਹੁ ਹਰਿ ਨਾਲੇ ॥ ਅੰਗ - ੯੧੭
ਏ ਮਨ ਚੰਚਲਾ ਚਤੁਰਾਈ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੦
ਏ ਮਨ ਪਿਆਰਿਆ ਤੂ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਮਾਲੇ ॥ ਅੰਗ - ੯੧੮

ਪਉੜੀ 10 ਵਿਚ ਤਾਂ ਮਨ ਦੀ ਕਪਟਤਾ, ਚੰਚਲਤਾ, ਚਤੁਰਾਈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮਨ ਉਪਰ ਪਏ ਤੀਖਣ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਠਗਬੂਟੀ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੀ ਕਿਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਅਜਿਹੀ ਸੁੰਦਰੀ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਹਰ ਕੋਈ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੋਂ ਗਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਏ ਮਨ ਚੰਚਲਾ ਚਤੁਰਾਈ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਆ ॥
ਚਤੁਰਾਈ ਨ ਪਾਇਆ ਕਿਨੈ ਤੂ ਸੁਣਿ ਮੰਨ ਮੇਰਿਆ ॥
ਏਹ ਮਾਇਆ ਮੋਹਣੀ ਜਿਨਿ ਏਤੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥
ਮਾਇਆ ਤ ਮੋਹਣੀ ਤਿਨੈ ਕੀਤੀ ਜਿਨਿ ਠਗਉਲੀ ਪਾਈਆ ॥
ਕੁਰਬਾਣੁ ਕੀਤਾ ਤਿਸੈ ਵਿਟਹੁ ਜਿਨਿ ਮੋਹੁ ਮੀਠਾ ਲਾਇਆ ॥

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਮਨ ਚੰਚਲ ਚਤੁਰਾਈ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਆ ॥ ੧

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਸੱਚ ਅਤੇ ਕੂੜ ਦਾ ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਹੀ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਕੱਟਣੀ ਹੈ। ਮੈਲੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਾ ਵਾਸਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਮਨ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਬਿਰਥਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।

ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਉ ਹਰਿ ਜਸੁ ਮਨਿ ਨਹੀ ਆਵੈ ॥
ਅਹਿਨਿਸਿ ਮਗਨੁ ਰਹੈ ਮਾਇਆ ਮੈ ਕਹੁ ਕੈਸੇ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥ ੧
॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪ੍ਰਤ ਮੀਤ ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਸਿਉ ਇਹ ਬਿਧਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੯

ਸੁਖ ਕੈ ਗੋਤਿ ਬਹੁਤੁ ਦੁਖੁ ਪਾਵਤੁ ਸੇਵ ਕਰਤੁ ਜਨ ਜਨ ਕੀ ॥
ਦੁਆਰਹਿ ਦੁਆਰਿ ਸੁਆਨ ਜਿਉ ਡੋਲਤੁ
ਨਹ ਸੁਖ ਰਾਮ ਭਜਨ ਕੀ ॥ ੧ ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਅਕਾਰਥ ਖੋਵਤੁ ਲਾਜ ਨ ਲੋਕ ਹਸਨ ਕੀ ॥
ਨਾਨਕੁ ਹਰਿ ਜਸੁ ਕਿਉ ਨਹੀ ਗਾਵਤੁ
ਕੁਮਤਿ ਬਿਨਾਸੈ ਤਨ ਕੀ ॥ ੨ ॥ ੧ ॥ ੨੩੩ ॥

ਅੰਗ- ੪੧੧

ਜਦ ਤਕ ਮਨ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ, ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ, ਢਾਊ ਰੁਚੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੈ, ਮਨ ਅਭਿਮਾਨ ਨਾਲ ਵੇੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਲਾਲਚ, ਠੱਗੀ, ਧੋਖਾ, ਵੱਢੀ, ਬੁਠ ਅਤੇ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਬੇਚੈਨ, ਚਿੰਤਾਗ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਤਣਾਉ ਵਿਚ ਹੈ ਮਨ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦਾ ਵੈਰ-ਨਿਰਵੈਰਤਾ ਵਿਚ, ਉਸ ਦਾ ਭਉ ਨਿਰਭੈਤਾ ਵਿਚ, ਉਸ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਧੀਰਜ ਵਿਚ, ਉਸ ਦੀ ਈਰਖਾ, ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਅੰਦਰ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਨਿਮਰਤਾ ਵਿਦਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਲਾਲਚ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਉਦਾਰ ਚਿੱਤ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ੀਲ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਇਆ, ਖਿਮਾ, ਪ੍ਰੇਮ, ਸੱਚ, ਸੇਵਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧੇ ਹੋਏ ਮਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਅਨੰਦ, ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਨੂੰ ਮਾਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਹਰਖ ਅਨੰਤੁ ਸੋਗ ਨਹੀ ਬੀਆ ॥

ਸੋ ਘਰੁ ਗੁਰਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਦੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੯

ਸਟੀਕ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੂਨ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 56)

ਪਉੜੀ ਅੱਠੀਤੀਵੀਂ

ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਘਾੜਤ ਘੜਨ ਲਈ ਜਤੁ=ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਮਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਾਹਾਰਾ=ਭੱਠੀ ਭਾਵ ਦੁਕਾਨ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਧੀਰਜ ਹੀ ਸੁਨਿਆਰਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਸੋਨੇ ਦੀ ਘੜਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਸੁਨਿਆਰ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੱਠੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਵੇਂ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀ ਵਾ: ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣਾ ਘੜਨ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰ ਸਿੱਖਿਆ ਪਾ ਕੇ ਇੰਦ੍ਰੀ ਜਿੱਤ ਹੋਣਾ ਤੇ ਧੀਰਜ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਰੱਕਤਾਂ ਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂ ਦੇਨਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏਕਾ ਨਾਰੀ (ਪਤਨੀ) ਵਾਲਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਜਤੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਆਪਣੀ ਵਿਆਹੁਤਾ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵੱਲ ਬੁਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਵੀ ਜਤੀ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਏਕਾ ਨਾਰੀ ਜਤੀ ਹੋਇ ਪਰਨਾਰੀ ਧੀ ਭੈਣ ਵਖਾਣੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੬, ਪਉੜੀ ੮

ਦੇਖਿ ਪਰਾਈਆ ਚੰਗੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾ ਧੀਆਂ ਜਾਣੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੯, ਪਉੜੀ ੧੧

ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਜੋ ਨਿਗ੍ਰਹੁ ਕਰੈ॥

ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਭੀਖਿਆ ਕਰੈ॥

ਅੰਗ - ੯੫੨

ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣੇ ਘੜਨ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜਾ ਜਤ=ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਹੀ ਪਾਹਾਰਾ=ਭੱਠੀ ਭਾਵ ਦੁਕਾਨ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਦੁਕਾਨ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸੁਨਿਆਰਾ ਬੈਠੇਗਾ ਕਿਥੇ? ਸੋ ਜਿਸ ਨੇ ਜਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ, ਉਹ ਕਮਾਈ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਗਾ? ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਤੀ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁੱਖ, ਸੁੱਖ, ਹਰਖ, ਸੋਗ ਜਾਂ ਬਿਪਤਾ ਆਦਿ ਹਾਲਾਤ ਸਮੇਂ ਵੀ ਆਪਣਾ ਧੀਰਜ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧੀਰਜ ਬਿਹੀਨ ਵਿਅਕਤੀ ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਧੀਰਜ ਭਗਤੀ ਦਾ ਇਕ ਅਟੁੱਟ ਅੰਗ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸੰਪੈ ਦੇਖਿ ਨ ਹਰਖੀਐ ਬਿਪਤਿ ਦੇਖਿ ਨ ਰੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੩੩੭

ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ; ਵੇਦੁ ਹਥੀਆਰੁ ॥

ਅਚੱਲ ਮਤਿ=ਬੁੱਧੀ ਅਹਿਰਣ (ਲੋਹੇ ਦਾ ਭਾਰੀ ਢੇਲਾ ਜਿਸ ਉਪਰ ਰੱਖ ਕੇ ਸੁਨਿਆਰਾ ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਕੁੱਟਦਾ ਹੈ) ਹੋਵੇ

ਅਤੇ ਵੇਦੁ=ਵੇਦ ਵਾਕ ਦਾ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਹਥੀਆਰੁ=ਹਥੌੜਾ ਹੋਵੇ ਵਾ: ਜਗਿਆਸੂ ਵਾ: ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਨਿਆਰੇ ਦੀ ਅਹਿਰਣ ਵਾਂਗੂੰ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਅਚੱਲ ਰੱਖੇ ਜਿਵੇਂ ਅਹਿਰਣ ਇਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅਡੋਲ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸੁਨਿਆਰਾ ਉਸ ਉਤੇ ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਰੱਖ ਕੇ ਹਥੌੜੇ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨਾਲ ਗਹਿਣੇ ਦੀ ਘਾੜਤ ਘੜਦਾ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਵੇਦ ਵਾਕਾਂ ਵਾ: ਗੁਰਬਾਣੀ (ਗਿਆਨ) ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਮੁਖ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣੇ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣੇ ਦੀ ਘਾੜਤ ਕਰੇ। ਵੇਦ ਵਾਕਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਗਿਆਨਦਾਯਕ ਮਹਾਂਵਾਕਯ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਰਮਕਾਂਡ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਗੱਲਾਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਅਚੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਗੁਰਮਤਿ ਮਤਿ ਅਚਲੁ ਹੈ ਚਲਾਇ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥

ਅੰਗ- ੫੪੮

ਭਾਵ ਵੇਦ ਦੇ ਹਥੌੜੇ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਤੋਂ ਡੁਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਾਕ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਅਹਿਰਣ ਵਾਂਗ ਅਡੋਲ ਰੱਖੋ। ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਅਹਿਰਣ (ਅਚੱਲ) ਕਰਕੇ ਵੇਦੁ=ਗਿਆਨ (ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ) ਦੇ ਹਥੀਆਰੁ=ਹਥੌੜਿਆਂ ਨਾਲ ਆਤਮਿਕ ਰੂਪ ਦੀ ਘਾੜਤ ਘੜਨੀ ਹੈ।

ਭਉ ਖਲਾ; ਅਗਨਿ ਤਪ ਤਾਉ ॥

ਆਤਮਿਕ ਸਰੂਪ ਦੀ ਘਾੜਤ ਘੜਨ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਉ=ਡਰ (ਭੈ) ਨੂੰ ਖਲਾ=ਖੱਲਾ (ਜੋ ਅੱਗ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਹਵਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸਾਧਨ, ਖੱਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਫੁਕਣਾ ਜਾਂ ਪੌਂਕਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ) ਬਣਾਉਣਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵਾ: ਸਾਧਨਾ ਰੂਪੀ ਤਪ ਨੂੰ ਅਗਨਿ=ਅਗਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਤਾਉ=ਤਾਅ ਦੇਣਾ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤਪਾਂ ਸਿਰਿ ਤਪੁ ਸਾਰੇ॥

ਅੰਗ - ੪੨੩

ਅਥਵਾ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਉ=ਡਰ ਧਾਰਨਾ ਹੀ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਤਪ ਤਾਉ=ਤਪਾਉਣ ਵਾ: ਚਮਕਾਉਣ ਲਈ ਖਲਾ=ਖੱਲਾ (ਫੁਕਣਾ ਜਾਂ ਪੌਂਕਣੀ) ਕਰਨਾ ਕਰੋ। ਅਗਨਿ ਤਪ ਤਾਉ=ਤਪ ਰੂਪ ਅਗਨੀ ਹੈ -

ਤਪ ਨਾਮ ਚਿਤ ਕੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਕੋ ਜਾਨੀਏ।
(ਭਰਥਰੀ ਜੀ)

ਸੋ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਰੂਪ ਅਗਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਭੈ ਦੀ ਖੱਲ ਨਾਲ ਸੱਤ ਅਸੱਤ ਦਾ ਨਿਰਣਾ

ਰੂਪ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਰੂਪ ਹਵਾ ਦੇ ਕੇ ਤਾਉਣਾ ਹੈ ਭਾਵ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਰੂਪ ਇਸ ਦਾ ਤਾਉਣਾ ਹੈ।

ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ; ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਭਾਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜੋ ਭਾਉ=ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਂਡਾ=ਕੁਠਾਲੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹੰਕਾਰ ਨਾ ਕਰੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਨਿਮਰਤਾ, ਸ਼ਰਧਾ ਸਹਿਤ ਰਹੇ। ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਭਾਂਡਾ ਬਣਾਉਣਾ ਕਰੇ। ਤਿਤੁ=ਤਿਸ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ=ਅਮਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਾ: ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸੋਨਾ ਢਾਲਿ=ਢਾਲੇ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ।

ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ; ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ॥

ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ 'ਟਕਸਾਲ' ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ (ਟਕ=ਟਕੇ) ਸਾਲ=ਘਰ) ਜਿਥੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਰੰਸੀ ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। 1. ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਪੈਸੇ 2. ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਰੁਪਏ, 3. ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ। ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਸੰਸਾਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਭੀ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘੜੇ ਟਕੇ ਵੀ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਸਤਿਸੰਗਤ ਸੱਚੀ ਟਕਸਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ 1 ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈ, 2. ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤੀ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਰੁਪਇਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈ, 3. ਸਰੂਪ ਦੀ ਲੱਖਤਾ ਰੂਪ ਗਿਆਤ, ਸ਼ੁੱਧ ਗਿਆਨ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਘੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਚਾਰ ਨਿਯਮ ਪੱਕੇ ਕਰਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਹਿਣੀ, ਸਹਿਣੀ, ਬਹਿਣੀ ਤੇ ਰਹਿਣੀ।

1. ਕਹਿਣੀ - ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੁਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ। ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਵਚਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬਹੁਵਚਨ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਣਾ। ਸਦਾ ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ, ਝੂਠ ਅਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਨਾਲ ਰਸਨਾ ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਇਹ ਸੱਚੀ ਕਹਿਣੀ ਸਿਖਣੀ ਹੈ।

2. ਸਹਿਣੀ - ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਬੋਲੇ ਹੋਏ ਕੌੜੇ ਅਤੇ ਫਿੱਕੇ ਦੁਖਦਾਇਕ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਨਾ, ਅੱਗੋਂ ਭਲਾ ਜੀ, ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਜੀ, ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿਉ ਜੀ, ਬਚਨ ਕਹਿਣੇ, ਇਹ ਸਹਿਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ।

3. ਬਹਿਣੀ - ਸਾਧ ਸੰਗਤ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਬੈਠਣਾ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪੈਰਾਂ ਭਾਰ ਬੈਠਣਾ ਜਾਂ ਗੋਡੇ ਮੂਧੇ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਪੱਟ 'ਤੇ ਲੱਤ ਰੱਖ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਆਸਣ ਹੈ। ਗੋਡਿਆਂ 'ਚ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਮਕਾਣ 'ਚ ਬੀਬੀਆਂ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ

ਜਿਹਾ ਭਾਰ ਦੇ ਕੇ ਚੌਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਣਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹਿਣੀ ਸਿੱਖਣੀ ਹੈ।

4. ਰਹਿਣੀ - ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ -

ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਨ ਕਬਹੂੰ ਤਿਆਗੇ॥

ਲਖ ਲਖ ਸਮ ਬਿਖਿਆਨ ਤੇ ਭਾਗੈ॥

ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਕਦੇ ਢਿਲਿਆਈ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਣੀ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਕੇਸਾਂ ਉਪਰ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾ ਕੇ ਰੱਖਣੀ। ਨੰਗੇ ਕੇਸ ਕੋਈ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਜੂਠਾ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸੁੱਚ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਰੱਖਣੀ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਵਣਾ ਖਾਵਣਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬੋਲਨੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ 27/94

ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਟਕਸਾਲ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕਹਿਣੀ, ਸਹਿਣੀ, ਬਹਿਣੀ, ਰਹਿਣੀ ਆਦਿ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਰੂਪੀ ਸਿੱਕਿਆਂ ਦੀ ਘਾੜਤ ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਤਿਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਟਕਸਾਲ ਵਿਚ ਸਬਦੁ=ਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ੁਧਤਾ ਨੂੰ ਘੜੀਐ=ਘੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਗੁਰਮੁਖ ਸੇਵਾ ਘਾਲਿ ਜਿਨ ਘਾਲੀ॥

ਤਿਸੁ ਘੜੀਐ ਸਬਦ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲੀ॥ ਅੰਗ - 9938

ਅਥਵਾ ਸਤਿਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਟਕਸਾਲ ਵਿਚ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹੀ ਸਬਦੁ=ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਘੜੀਐ=ਘੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਤਿਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਟਕਸਾਲ ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਬਦੁ=ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਘੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਬਦੁ=ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਸੱਚੀ ਟਕਸਾਲ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਤਿਸੰਗਤ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਰੂਪੀ ਭੂਖਣ ਵਾ: ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਭੂਖਣ ਦਾ ਵਾ: ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪੀ ਭੂਖਣ ਘੜੀਐ= ਘੜੀਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਤਿਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਟਕਸਾਲ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਜੋ ਸਬਦੁ=ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਾਖਿਆਤਤਾ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣੇ ਦੀ ਘਾੜਤ ਘੜੀਐ=ਘੜੀਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਜੀਵ ਈਸ਼ ਦੀ ਅਭੇਦਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ॥

ਅੰਗ - ੯੩

ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੂਰਿ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਤੂੰਹੈ॥

ਅੰਗ - ੩੫੪

ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ; ਤਿਨ ਕਾਰ॥

ਜਿਨ ਕਉ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਦਰਿ=ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਮੁ=ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਾਵ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮੁ=ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣੇ ਘੜਨ ਦੀ ਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ

ਅਥਵਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਮੁ=ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਦਰਿ=ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸੁਭ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਦੀ ਕਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣਾ ਘੜੀਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ; ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸੀ ਉਪਰੋਕਤ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਨਦਰੀ=ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਨਦਰਿ=ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਾ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਐਸੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋਰਨਾਂ ਉਤੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਨਦਰਿ=ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਾ ਕੇ ਨਦਰੀ=ਨਜ਼ਰ (ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਨਦਰੀ=ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਨਦਰਿ=ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਾ ਕੇ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣਾ ਘੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ=ਨਿਹਾਰ (ਦੇਖ) ਲਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਾਖਿਆਤਤਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਦਰੀ=ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਦਰਿ=ਰਹਿਮਤ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਭਰ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤੱਕ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ, ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ; ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ॥

ਗੁਰੂ=ਚੇਤਨ ਵਾ: ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਬਦ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਗੁਣ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਗਿਆ, ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਗੁਣ ਪਉਣ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਇਸ ਲਈ ਆਦਿ ਕਾਲ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਸਾਰੇ ਤੇ ਪਵਨਾ ਭਇਆ ਪਵਨੈ ਤੇ ਜਲੁ ਹੋਇ॥ ਅੰਗ - ੧੯

ਉਸ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਪਾ ਕੇ ਪਉਣ ਸਾਰੇ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ=ਪਰਧਾਨ ਭਾਵ ਪੂਜਨੀਕ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਮੱਤਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪਵਣ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ -

ਪਉਣੁ ਗੁਰੁ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੁ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਇਆ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੬/੫

ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ=ਜਗਤ ਦਾ ਪਿਤਾ ਪਾਣੀ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਜਗਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਪਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਤਾ ਦੀ ਰਕਤ ਤੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਵੀਰਜ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਦੋਵੇਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਮਾ ਕੀ ਰਕਤੁ ਪਿਤਾ ਬਿਦੁ ਧਾਰਾ॥

ਮੂਰਤਿ ਸੂਰਤਿ ਕਰਿ ਅਪਾਰਾ॥

ਅੰਗ - ੧੦੨੨

ਭਾਵ ਪਾਣੀ ਤੱਤ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਪਿਤਾ ਸਮਾਨ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਜਗਤ ਦਾ ਪਿਤਾ ਪਾਣੀ ਹੈ।

ਪਉਣੁ ਗੁਰੁ ਪਾਣੀ ਪਿਤ ਜਾਤਾ॥ ਅੰਗ - ੧੦੨੧

ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਜਗਤ ਕਾ ਫਿਰਿ ਪਾਣੀ ਸਭੁ ਖਾਇ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪੦

ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਜੀਉ ਹੈ ਜਿਤੁ ਹਰਿਆ ਸਭੁ ਕੋਇ॥

ਅੰਗ - ੪੨੨

ਤੋਇਅਹੁ ਅੰਨੁ ਕਮਾਦੁ ਕਪਹਾਂ.....॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੦

ਜਲ ਤੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ ਸਾਜਿਆ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਸਮੋਇ॥

ਅੰਗ- ੧੯

ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ ਧਰਤੀ ਮਹਤੁ=ਵੱਡੀ ਮਾਤਾ=ਮਾਂ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਵੱਡੀ ਮਾਤਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਜੀਵ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੌਤ ਤੱਕ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੁਰਕਾਰਦੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜਨਨੀ (ਮਾਤਾ) ਜੋ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਵਾਨੀ ਆਉਣ 'ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਦੀ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਜੀਵ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿਸ਼ਟਾ, ਮੂਤਰ ਆਦਿ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮਾਤਾ ਕਦੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਮਨਾਉਂਦੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਵਾਨ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜਨਨੀ (ਮਾਂ) ਬੱਚੇ ਦਾ ਮਲਮੂਤਰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਉਪਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਜੇ ਕਦੇ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਡਾਂਟਦੀ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਸਭਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੋਦ 'ਚ ਸੰਭਾਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਅਖੀਰ ਮੌਤ ਆ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਇਹ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਆਂਚਲ 'ਚ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਮੇਟ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਨਨੀ ਮਾਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਮਾਤਾ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜਨਨੀ ਮਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਾਲ ਕੇ ਇਹ ਆਸ ਵੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸੰਭਾਲੇਗਾ ਪਰ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਕੋਈ ਆਸ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ।

ਜਿਉ ਜਨਨੀ ਗਰਭੁ ਪਾਲਤੀ ਸੁਤ ਕੀ ਕਰਿ ਆਸਾ ॥

ਵਡਾ ਹੋਇ ਧਨੁ ਖਾਟਿ ਦੇਇ ਕਰਿ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੬੫

ਸਭ ਕੁਝ ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਦਰ ਸੰਜੋਗੀ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ॥

ਅੰਗ - ੧੦੨੧

ਇਸ ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ ਮਹਤੁ=ਵੱਡੀ ਮਾਤਾ ਹੈ।

ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ, ਦਾਈ ਦਾਇਆ;

ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ ॥

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਦਿਵਸੁ=ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦੋਵੇਂ ਦਾਈ ਅਤੇ ਦਾਇਆ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਖਿਡਾਵਾ ਖਿਡਾਵੀ ਹਨ ਭਾਵ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ 'ਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਨ ਭਰ ਦਾਇਆ=(ਦਾਈ ਦਾ ਪਤੀ, ਖਿਡਾਵਾ) ਖਿਡਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਧਰ ਉਧਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਾਈ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਦਾਇਆ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਇਧਰ ਉਧਰ ਤੋਰੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਤ ਥੱਕੇ ਟੁੱਟੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦਾਈ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੀਂਦ 'ਚ ਸੁਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਹੀ ਬਾਲਕ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਧੰਧੇ ਰੂਪ ਖੇਲੁ ਖੇਲੁ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਜਗੁ ਖੇਲੈ ਖੇਲਾਈ ਹੇ॥ ਅੰਗ - ੧੦੨੧

ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਰਾਤਿ ਦਿਹੁ ਬਾਲ ਸੁਭਾਇ
ਜਗਤੁ ਖਿਲਾਇਆ॥ (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੬/੫)
ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਰਾਤਿ ਦਿਹੁ ਵਰਤੈ ਵਰਤਾਰਾ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨/੧੯

ਜਗਤੁ=ਜ=ਉਤਪਤ ਗਤੁ=ਨਾਸ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਕਹੀਏ ਜਗਤ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਜੋ ਜਨਮੈ ਸੋ ਜਾਨਹੁ ਮੁਆ॥ ਅੰਗ - ੩੭੫
ਸੰਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ ਜਨਮ ਮਰਣ ਵਿਚਿ ਦੁਖ ਸਬਾਇਆ॥
ਅੰਗ - ਵਾਰ ੧/੧

ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ;

ਵਾਚੈ ਧਰਮੁ ਹਦੁਰਿ ॥

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਅਤੇ ਰਾਤਾਂ ਜੀਵ ਜੋ ਵੀ ਚੰਗਿਆਈਆ=ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਜੋ ਦਿਨੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਬੁਰਿਆਈਆ=ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਜੋ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਦੁਇ ਸਦੇ ਪਏ॥ ਅੰਗ - ੧੧੭੭

ਇਹ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਸਭ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਉਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਧਰਮੁ=ਧਰਮ ਰਾਜ ਦੀ ਹਦੁਰਿ=ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਵਾਚੈ=ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸ ਜੀਵ ਨੇ ਕੀ-ਕੀ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ? ਵਾ: ਵਾਚੈ=ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਜੀਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੰਗਿਆਈਆ=ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਅਤੇ ਬੁਰਿਆਈਆ=ਬੁਰੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮੁ=ਧਰਮ ਰਾਜ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹਦੁਰਿ=ਹਜ਼ੂਰ ਵਿਚ ਵਾਚੈ=ਵਾਚਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਵੀਚਾਰਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

.....ਲਿਖਿ ਨਾਵੈ ਧਰਮੁ ਬਹਾਲਿਆ॥ ਅੰਗ - ੪੬੩

ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ; ਕੇ ਨੇੜੇ ਕੇ ਦੂਰਿ ॥

ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕਰਮੀ=ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇ=ਕਈ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਵਾ: ਧਰਮ ਰਾਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੇ=ਕਈ ਮਨਮੁਖ ਦੂਰਿ=ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਧਰਮ ਰਾਜ ਦੇ ਦਫਤਰ 'ਚ ਨੇੜੇ ਕਰਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਨਿ ਸਾਜਨਾ ਜਨਮ ਪਦਾਰਥ ਜੀਤਿ॥
ਨਾਨਕ ਧਰਮ ਐਸੇ ਚਵਹਿ ਕੀਤੇ ਭਵਨੁ ਪੁਨੀਤਿ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੫

ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਮਨਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਦੰਡਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਪੀਆ ਨੋ ਨ ਦੇਈ ਬਿਰੁ ਰਹਿਣ
ਚੁਣਿ ਨਰਕ ਘੋਰਿ ਚਾਲਿਅਨੁ॥

ਅੰਗ - ੯੧

ਕੇ=ਕਈ ਆਪਣੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਰਾਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੁਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇ=ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੇਕ ਕਰਮਾਂ ਕਾਰਨ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ, ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਲੇਖਾ ਹੀ ਪਾੜ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਸੱਚਖੰਡ ਵਾ: ਬੈਰੁੰਠ ਭੇਜ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਜਹ ਲਾਲਚ ਜਾਗਾਤੀ ਘਾਟ ॥

ਦੂਰਿ ਰਹੀ ਉਹ ਜਨ ਤੇ ਬਾਟ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੩

ਨਰਕ ਨ ਡੀਠਿਐ ਸਿਮਰਤ ਨਾਰਾਇਣ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੦

ਕੇ=ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨੇੜੇ=ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੇ=ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਦੂਰਿ=ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ;

ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ ॥

ਨੋਟ : ਪਾਠ 'ਮਸੱਕਤਿ' ਅੱਧਕ ਦੇ ਸਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ 'ਮਸੱਕਤ' ਹੀ ਹੈ।

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਜਿਨੀ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨੂੰ ਧਿਆਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਸੇਵਾ ਆਦਿ ਦੀ ਮਸਕਤਿ=ਮਿਹਨਤ ਨੂੰ ਘਾਲਿ=ਕਮਾ ਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਅਪਣਾ ਨਾਮੁ ਦੇਹਿ ਜਪਿ ਜੀਵਾ ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਦਾਸ ਕੀ ਘਾਲਿ॥

ਅੰਗ - ੬੮੩

ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ; ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ=ਮੂੰਹ

ਉਜਲੇ=ਪਵਿੱਤਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਕੋਈ=ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਛੁਟੀ=ਛੁਟ ਗਈ ਹੈ। ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਗਈ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਜਿਉ ਸਿਮਰਨਿ ਦਰਗਹ ਮੁਖ ਉਜਲ
ਸਦਾ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ॥ ਅੰਗ - ੬੨੯
ਮੁਖ ਉਜਲ ਸਾਚੇ ਦਰਬਾਰੇ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪੦
ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੩
ਹਰਿ ਜਨੁ ਪਰਵਾਰੁ ਸਧਾਰੁ ਹੈ

ਇਕੀਹ ਕੁਲੀ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਛਡਾਵੈ॥ ਅੰਗ - ੧੬੬
ਆਪਿ ਤਰੈ ਜਨੁ ਪਿਤਰਾ ਤਾਰੇ॥ ਅੰਗ - ੧੦੨੬

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਰਿਚੈ ਨਿਤ ਧਿਆਈ॥ ਅੰਗ - ੩੯੪
ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ ਸਗਲ ਤਰਾਈ॥

ਸਲੋਕ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ - ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਬਾਲਕ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਖੇਡ ਵਿਚ ਖਿਡਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੌਣ ਵਾਂਗ ਨਿਰਲੇਪ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਚਿੱਤ, ਪਿਤਾ-ਮਾਤਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ, ਧਰਤੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਖਿਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਦਾਈ ਤੇ ਦਾਏ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਰੂਪ ਖੇਲ, ਖੇਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਹੋਣ ਤੇ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਕਰਨ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਅਤੇ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਬੇਮੁਖ, ਨਾਸਤਕ, ਪਾਪੀ, ਹਤਿਆਰੇ ਦੂਰ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਨ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤੀ ਦੀਆਂ ਮਿਹਨਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਲੋਕ ਵਿਚ ਉਜਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੇ ਸੰਸਾਰੁ॥ ਅੰਗ - ੨੯੫

ਪਤਿਤ, ਪਾਵਨ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ, ਤੱਤ ਬੋਤਿਆਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਸਾਡਾ ਦਾਸ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਗੀਣਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਕਰੇ ਜੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ। ਯਥਾ -

ਜੋ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ
ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ॥ ਅੰਗ - ੫੪੪

ਐਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਤੁਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਘਰ ਜਾਣ ਦੀ ਜਲਦੀ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਰਸਤੇ ਰਾਹੀਂ ਲੈ ਗਿਆ ਜਿਥੋਂ ਚਿੱਕੜ ਤੇ ਦਲਦਲ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣ ਲੱਗਿਆ ਥਾਂ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਲਾਵਾਂ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਹੇਠਾਂ ਵਲ ਨੂੰ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਧਸਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਮਾਲਕ ਬੜਾ ਕਠੋਰ ਦਿਲ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਭਾਂਪ ਲਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਨਿਕਲਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਪੰਡ ਉਤਾਰ ਲਈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਫਸੇ-ਫਸਾਏ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਹਾਲ ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਪਿਤਾ ਜੀ! ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕੋਈ ਤਰਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਨੂੰ ਤੜਫ-ਤੜਫ ਕੇ ਮਰਨ ਵਾਸਤੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਫਸਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਹੁਣ ਇਧਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਾਹੀਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਤਾਂ ਕੀ ਸੀ ਸਗੋਂ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਉੱਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖ ਕੇ ਲੰਘਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਮੈਂ ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਧੱਸਦਾ ਗਿਆ। ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਲਾਗਾ ਲੱਗਣ ਕਰਕੇ ਕਾਵਾਂ ਨੇ ਚੁੰਜਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਐਸਾ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਧੱਸ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਕੇਵਲ ਮੂੰਹ ਉਪਰ ਚੁੱਕੀ ਰੱਖਿਆ। ਕਾਵਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਹਿਲਜੁਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਜਿਉਂਦੇ ਦੀਆਂ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਕੱਢ ਲਈਆਂ। ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਨੱਕ ਵਿਚ ਗਾਰਾ ਫਸ ਗਿਆ, ਮੇਰਾ ਸਾਹ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤੜਫ-ਤੜਫ ਕੇ ਮੈਂ ਜਾਨ ਦਿਤੀ, ਮੇਰੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਕਦੇਵ ਮੁਨੀ ਬਹੁਤ ਰੋਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਇਕ-ਇਕ ਜਨਮ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਖੀ ਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਰਥਾ ਨਹੀਂ ਗਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇਵੋ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਤੇ ਧਰੂ ਭਗਤ ਵਾਂਗੂੰ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਪਰਮ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਵੇਦ ਵਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਭਗਤੀ ਵਾਸਤੇ ਤੌਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਜਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰੂ ਦੀਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਹੁਣ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਕੇ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਸਹੀ ਵੇਲਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਪਿਆਰਿਓ! ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਗਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਮਿਲੇ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ (ਭਾਗ - 2) (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. II

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੂਨ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-60)

ਅਧਿਆਇ ਬਾਰੂਵਾਂ ਪਰਿਣਾਮ

ਜੇ ਹੁਣ ਤਕ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਭਾਵ ਸਮੁੱਚੇ ਤੋਂ (ਸੰਪੂਰਨ ਤੋਂ) ਸੂਖਮ ਤੱਕ, ਕੇਵਲ ਆਪੇ ਤੋਂ ਉਤਮ ਸੰਪੂਰਨ ਆਤਮਾ ਤਕ। ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਉਚੇਰੀ ਸੰਪੂਰਨ ਆਤਮਾ ਤਕ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਹਰ ਇਕ ਪੜਾਅ ਤੇ ਚੱਲੋ, ਅੰਤਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਚੱਲੋ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਸਫਰ ਦਾ ਗੋਲ ਹੈ, ਅਭਿਆਸ ਸਿੱਖਣਾ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅੰਦਰ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਦੀ ਉਤੇਜਨਾ ਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਰਨਾ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਕਰਨਾ, ਖਜ਼ਾਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਆਵਾਗਾਉਣ ਦਾ ਚੱਕਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਬੰਧਨ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਹੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਜੀਵਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ, ਗੋਲ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਦਾ ਚਾਨਣ, ਸਤਿ ਦਾ ਚਾਨਣ, ਜਾਣ ਲੈਣ ਦਾ ਚਾਨਣ ਤੇ ਪਿਆਰ। ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਕਾਇਆ ਕਲਪ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਭਾਵ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਿਖਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਮੈਂ ਏਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਇਹ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਂ ਨਾਲ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਖੇਦ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧਕ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਆਕਾਂਖਿਆ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ। ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ੌਂਕ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਸੰਤੁਲਿਤ ਜੀਵਨ ਜੀਣ। ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪੂਰਨਤਾ ਲੱਭਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਅੰਦਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਿਕਤਾ, ਅੰਦਰ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਾਰੇ ਅਣਜਾਣ ਹਨ। ਕੋਈ ਇਕਸੁਰਤਾ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਸੁਮੇਲ ਨਹੀਂ ਇਹੋ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਅੱਜ ਦਾ ਸਮਾਜ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖੋਜ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਣਜਾਣਪੁਣੇ ਤੋਂ, ਸੁਸਤੀ ਤੋਂ, ਸਿਥਲਤਾ ਤੋਂ, ਆਲਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਅਣਜਾਣਪੁਣੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਜਾਣ ਲਓ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਭਰਪੂਰ ਖਜ਼ਾਨਾ

ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਖੋਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਅਸਚਰਜਤਾ ਮਿਲੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਓਗੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਹ ਕੋਈ ਅਣਹੋਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਿਕਤਾ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਅਚੇਤ ਮਨ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀਆਂ ਦੱਬੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ।

ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਸੀਂ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਉਲੀਕਿਆ ਹੈ ਉਹ ਤੁਹਾਡਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ, ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋਗੇ ਭਾਵ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਰਹੋਗੇ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਉੱਨਤ ਕਰ ਲਓਗੇ ਭਾਵ ਐਨਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਲਓਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਅੰਦਰ ਉਨਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਵੇਗੀ ਹੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਗਿਆਨ, ਸਮਰੱਥਾ ਅੱਗੇ ਲਿਆਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਰਤ ਇਕ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰੋ।

ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਮਰੱਥਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਠ ਪੁਆਇੰਟ ਪੂਰੇ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ ਬਿਨਾਂ ਨਾਗਾ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਦੂਸਰਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਸਿੱਖਣੀ ਪਵੇਗੀ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਤੀਸਰਾ ਤੁਹਾਡਾ ਬੈਠਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸਥਿਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਧਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਆਸ ਵਿਚ ਗੜਬੜ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ, ਨਾ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਚੌਥਾ ਲੋੜ ਹੈ ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਰੱਖਣ ਦੀ, ਕੋਮਲ ਰੱਖਣ ਦੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪੰਜਵਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਕਲਪ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਮੈਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਰਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਛੇਵਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਸਕੋ,

ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਧਿਆਨ ਖਿਚਦੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣਾ ਸਿੱਖੋ। ਸੱਤਵਾਂ ਲੋੜ ਹੈ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋਣ ਦੀ, ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ, ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣ ਦੀ, ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਕਿਹੜੇ ਵਿਚਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਠਵਾਂ ਲੋੜ ਹੈ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇਖਣ ਦੀ, ਘੋਖਣ ਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਕੇਵਲ ਦੇਖਣਾ ਤੇ ਘੋਖਣਾ ਹੀ ਹੈ।

ਇਹ ਇਕ ਪੂਰਨ ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਅੰਤਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਤਰ ਲਈ ਅਤਿ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਤਸੱਲੀ ਤੇ ਹੌਂਸਲਾ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰੋਂ ਲੱਭਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੈ, ਲੋੜ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਦੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਚਾਨਣ, ਸਾਗਰ ਦੀ ਇਕ ਬੂੰਦ ਹੈ, ਮਿਹਰ ਦੀ ਸਾਗਰ ਦੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਸਾਗਰ ਦੀ, ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਉਸ ਅਨੰਤ ਦੀ ਇਹ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ, ਏਸੇ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ, ਆਪਣੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪਰੰਪਰਾ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੀ ਇਹ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਐਨਾ ਸਮਾਂ ਦਿਤਾ ਜਾਏ, ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੀ ਹੈ? ਮੌਤ ਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕੀ ਜੀਵਨ ਹੈ? ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਵੋ ਕਿ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸੋਹਲ ਰਮਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕੋ। ਅਸ਼ਾਂਤ ਨਾ ਰਹਿਣ, ਨਸ਼ਟ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸੇ ਰਹਿਣ, ਇਹ ਹੀ ਨਾ ਸੋਚਦੇ ਰਹਿਣ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਸੁਖਮਈ ਹੈ, ਏਥੋਂ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅੱਜ ਦੇ ਲੇਖਕ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਰਹੱਸਮਈ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੇਖਕ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਹੀ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਸਭ ਕੁਝ ਔਖਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੌਖਾ ਕੀ ਹੈ? 'ਔਖਾ' ਹੈ, ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਬੇਅੰਤ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ, ਜਾਨਣ ਦੀ, ਢੂੰਡਣ ਦੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਤਰ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ, ਮਨ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ, ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਲੋੜ ਹੈ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਮਾ ਬਿਤਾਉਣ ਦੀ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਧਾਰਨਾ ਵਰਤਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਈਸਾਈ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ, ਇਸਲਾਮ ਮਤ ਦੀ

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ, ਹਿੰਦੀ ਮਤ ਦੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਉਹ ਯਾਤਰਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰਨ ਚੇਤਨਤਾ ਤੋਂ ਸੂਖਮ ਚੇਤਨਾ ਤਕ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਯੁਕਤ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਲੋੜ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਧਣ ਦੀ, ਸਮਝਣ ਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿ ਸਕੋ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਜਣ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲ ਖਿੱਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਅੰਤਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਰਾਹ ਤੇ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿਜੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦੀ, ਕਿਸੇ ਮਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਲਿੰਗ ਦੀ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਕਾਂਖਿਆ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚਾ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਭਰੋਸਾ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਚਲਦੇ ਹਾਂ, ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਬਿੰਦੂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਮ੍ਰਿਤੁ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮੌਤ ਇਕ ਵਿਕਾਸ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਮੌਤ ਇਕ ਵਿਛੋੜਾ ਹੈ ਪਰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਗਠਜੋੜ ਹੈ, ਵਿਆਹ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਕ ਵਿਛੋੜਾ-ਵਿਛੋੜਾ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਆਸ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਅਗਲਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਸਿਆਣੇ ਲੋਕ ਅਫਸੋਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਨਾ ਹੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਭੈ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਮੌਤ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਆਉਣਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਥੋਂ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਧਨਾ ਦੇ ਦੋ ਭਾਵ ਹਨ ਇਕ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ। ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਸੱਚੇ ਹੋ ਕੇ ਨਿਸ਼ਕਪਟ ਹੋ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ, ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਕਰਨਾ, ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ, ਤਰੀਕੇ ਦੇਖਣੇ, ਆਪਣਾ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇਖਣਾ। ਕਰਮ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲੇਗਾ ਹੀ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਯੋਗ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਚਰਨ ਕਮਲ ਨਾਥ ਸਪੁੱਤਰ ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਜੀ ਸਿੱਧ, ਪੂਰੀ
ਫੋਨ ਨੰ. 98153-04390, 98156-07803

ਅੰਬ ਅਤੇ ਜਾਮਣ

ਅੰਬ ਦੇ ਗੁਣ : ਅੰਬ ਖਾਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਸੱਤੇ ਧਾਤੂਆ (ਰਸ, ਰਕਤ, ਮਾਸ, ਚਰਬੀ, ਅਸਥੀ, ਮੱਜਾ ਅਤੇ ਵੀਰਯ ਧਾਤੂ) ਬਣ ਕੇ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੱਕਾ ਅੰਬ ਬੱਚੇ, ਬਿਰਧ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਰੀਰ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਚੂਪਣ ਵਾਲਾ ਅੰਬ ਅੰਤੜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਲਵਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਮਾਦਾ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ। ਪੱਕਾ ਅੰਬ ਵੀਰਯ ਧਾਤੂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੱਕਾ ਅੰਬ ਖਾਣ ਨਾਲ ਆਲਸ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਿਸ਼ਾਬ ਸਾਫ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਪਦਿਕ ਰੋਗ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਦੇ ਅਤੇ ਬਸਤੀ (ਮੂਤਰ ਪੁਣਾਲੀ) ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਅੰਬ ਦਾ ਛਿੱਲਕਾ ਪਤਲਾ, ਗੁਠਲੀ ਛੋਟੀ, ਰੇਸ਼ੇ ਰਹਿਤ ਗੁੱਦਾ ਅਤੇ ਰਸ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ ਅਜਿਹਾ ਅੰਬ ਉੱਤਮ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਹੈ।

ਬੁਢੇਪੇ ਵਿੱਚ ਅੰਬ ਇੱਕ ਵਰਦਾਨ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਬਿਧ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਵੇਰੇ ਖਾਲੀ ਪੇਟ 250 ਗ੍ਰਾਮ ਅੰਬ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ 50 ਗ੍ਰਾਮ ਸ਼ਹਿਦ ਅਤੇ 10 ਗ੍ਰਾਮ ਅਦਰਕ ਦਾ ਰਸ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੀਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ 2 ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਗਿਲਾਸ ਫਿੱਕਾ ਦੁੱਧ ਪੀਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 4 ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਹੋਰ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤਿਅੰਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।

ਅੰਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਵਧਾਨੀਆ : ਅੰਬ ਅਤੇ ਦਹੀਂ, ਖੱਟੀ ਲੱਸੀ (ਕਾਂਜੀ) ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਪੀਣਾ ਆਯੁਰਵੇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ (ਹਾਨੀਕਾਰਨ ਹੈ) ਜੋ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਚਮੜੀ ਦੇ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਾਮਣ ਦੇ ਗੁਣ : ਵਰਖਾ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਜਾਮਣ ਦਾ ਸੇਵਨ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪਾਚਣ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਰਖਾ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਸਤੰਭਕ (ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਸ਼ਾਬ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ) ਅਤੇ ਪੇਟ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਉਪਯੋਗੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਲੋਹ ਤੱਤ (ਆਇਰਨ) ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪੀਲੀਆ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸੇਵਨ ਨਾਲ ਯਕ੍ਰਿਤ (ਲੀਵਰ) ਤੀਲੀ ਅਤੇ ਖੂਨ ਦੀ ਖਰਾਬੀ ਠੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਖੂਨ ਸਾਫ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਧੁਮੇਹ (ਸ਼ੂਗਰ), ਪਥਰੀ, ਦਸਤ, ਮਰੋੜ, ਸੰਗ੍ਰਹਿਣੀ ਅਤੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਧੁਮੇਹ ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਮਣ ਖਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਛੇ ਪੱਕੇ ਜਾਮੁਨ ਸੁੱਕਾ ਕੇ ਬਰੀਕ ਬਣਾਇਆ ਚੂਰਨ ਵੀ ਖਾਣਾ ਅਤਿਅੰਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।

ਜਾਮਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ : ਜਾਮਣ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਭੋਜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਖਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭੁੱਖੇ ਪੇਟ ਜਾਮਣ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਾਮਣ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਰੰਤ ਦੁੱਧ ਪੀਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਾਮਣ ਵਾਯੂ ਦੇਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਫਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਾਯੂ ਦੇ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਸੇਵਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜਿਸ ਨੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਉਪਵਾਸ (ਵਰਤ) ਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸੂਤਕਾ (ਜਣੇਪੇ ਵਾਲੀ) ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਮਣ ਦਾ ਸੇਵਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇਕਰ ਜਾਮਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਾਧੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰਿੜਕੀ ਹੋਈ ਲੱਸੀ ਵਿੱਚ ਨਮਕ ਪਾ ਕੇ ਪੀਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਆਯੁਰਵੇਦਾ ਰਿਸਰਚ ਸੈਂਟਰ ਵੱਲੋਂ ਵੱਧ ਰਹੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਸੁੱਧ ਕਰਨ ਲਈ, ਛੂਤ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ, ਘਰ ਦੀ ਸੁੱਧੀ ਲਈ, ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ (ਹਰਬਲ) ਧੂਫ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਖੰਡ : ਚੀਨੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਸਟੀਵੀਆ ਤੋਂ ਪਾਉਡਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਚੀਨੀ ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਨੀਰਹਿਤ ਹੈ। ਚਾਹ ਦੇ ਮਾੜੇ ਅਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਜੜੀ ਬੂਟੀਆ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਮੇਘ ਹਰਬਲ ਚਾਹ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 100% ਸੁੱਧ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਹੈ।

ਮੇਘ ਹਰਬਲ ਚਾਹ : ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ ਸੁਗੰਧਿਤ, ਚੁਸਤੀ ਫੁਰਤੀ ਦਾਇਕ, ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ, ਜੁਕਾਮ, ਨਜ਼ਲਾ, ਪੇਟ ਗੈਸ, ਜਲਣ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਸ਼ੂਗਰ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਲਈ ਅਤਿਅੰਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਰੋਗ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧਕ ਵਧਾਵੇ। ਹਰ ਉਮਰ ਹਰ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਸੇਵਨ ਕਰੋ। ਸਿਹਤ ਗਿਆਨ ਲਈ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਗਿਆਨ ਭੰਡਾਰ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹੋ। (ਲੇਖਕ ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੱਧ ਜੀ)

ਵਿਗੜੇ ਜਟਿਲ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਇਲਾਜ ਮਸ਼ਵਰੇ ਲਈ ਜਾਂ ਮੇਘ ਹਰਬਲ ਚਾਹ ਆਦਿ ਰਿਸਰਚ ਸੈਂਟਰ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਫੋਨ ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਪਤੇ ਤੇ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਰਾਮਗੜੀਆ ਭਵਨ, ਫੇਜ਼ 3 ਬੀ-1, ਮੋਹਾਲੀ, ਹਰ ਬੁੱਧਵਾਰ ਸ਼ਾਮ 4 ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ, ਡਕੌਲੀ (ਨਜ਼ਦੀਕ ਜੀਰਕਪੁਰ) ਵੀਰਵਾਰ, ਪੂਰੀ, ਹਰ ਸੋਮਵਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ -

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust (Atam Marg Magazine)

S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861000000001

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	Annual		Life
			U.S.A.	U.K.	Euro
1 Year	Rs. 300/320		60 US\$	40 £	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770				400 £
5 Year	Rs. 1200/1220				500 •
Life	Rs 3000/3020				

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ)

ਫੋਨ ਨੰ: 098148-01860, Email : swscharitablehospital@gmail.com

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ	ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ	ਸੋਮਵਾਰ
3. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਲਈ	ਮੰਗਲਵਾਰ
4. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ (ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ.)	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ. ਕਟਾਰੀਆ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਸਰਜਨ, ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਨ.ਬੀ., ਡੀ.ਓ.ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਮ.ਆਰ.ਈ, ਫੈਲੋ ਇੰਡੀਅਨ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀਜ਼)	ਬੁੱਧਵਾਰ
6. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਬੁੱਧਵਾਰ
7. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਬੁੱਧਵਾਰ
8. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਵੀਰਵਾਰ	ਵੀਰਵਾਰ
9. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
10. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
11. ਡਾ. ਐਨ. ਕੇ. ਭਾਟੀਆ	ਹਾਰਟ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਸ਼ਨੀਵਾਰ

* ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ 31 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਫੀਜ਼ੀਓਥੈਰੇਪੀ ਸੈਂਟਰ ਚਾਲੂ ਹੈ। ਡਾ. ਸਵੇਤਾ ਫੀਜ਼ੀਓਥੈਰੇਪਿਸਟ ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

* ਹੋਮਿਓਪੈਥਿਕ ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਸੰਧੂ, ਹੋਮਿਓਪੈਥਿਕ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਸੈ: 26, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਹਰ ਬੁੱਧਵਾਰ ਸਮਾਂ - 10 ਤੋਂ 12 ਵਜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ।

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ, 3. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 4. ਬਾਇਰੈਡ ਟੈਸਟ, 5. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 6. ਐਕਸਰੇ, 7. ਈ.ਐਨ.ਟੀ., 8. ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ, 9. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ, 10. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ 11. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ (ਫਰੀ) ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਤਵਾਰ ਬਲੌਂਗੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

ਸਮਾਂ - 12.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 16 ਜੁਲਾਈ, ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ

(ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 7.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 31 ਜੁਲਾਈ, ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ

(ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਤ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ (ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ)

(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 12.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ :- ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ - 17 ਜੂਨ, ਦਿਨ ਬੁੱਧਵਾਰ

* ਫਾਸਟ ਵੇਅ, ਚੈਨਲ ਨੰ: 129, ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ - 6.30 ਤੋਂ 7.00 ਵਜੇ ਤੱਕ, ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-		150/-	29. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ		
2. ਕਿਵ ਕੁਵੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ		35/-	70/-	30. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ		100/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ - ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ		235/-	270/-	31. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....!		50/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 1		35/-	80/-	32. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ		
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 2	60/-	65/-	80/-	33. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ		25/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 3		100/-	110/-	ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ		50/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-		34. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ		35/-
8. ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	70/-	35. ਰਿਸ਼ੀਆ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ		135/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-		36. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ		35/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-		37. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ		200/-
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	10/-	38. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ		35/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-		39. 'ਸੋਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ		250/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-		40. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'		
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-		41. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ'		
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	20/-	42. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ'		
16. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-			43. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ		60/-
17. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-		44. ਮਾਰਗ ਚੋਣ		50/-
18. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-			45. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ		
19. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-					
20. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-					
21. ਵੈਸਾਖੀ	10/-					
22. ਰਾਜ ਯੋਗ	10/-					
23. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-					
24. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-					
25. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-					
26. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ - 1	60/-					
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ - 2	60/-					
28. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-					

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ, ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 95922009106 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust (Atam Marg Magazine)
 Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003 Branch Code - C1286
 RTGS/IFSC Code - PSIB0021286
 Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib,
 (Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
 Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali) 140901, Pb. India

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 79, issue June, 2015)

**ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥**

Guru Sahib says - 'What has to be given for it?'

'Renounce self-conceit, weigh Lord's Name within thy mind.' P. 283

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ ॥

Guru Sahib says - 'Discard the pride that is within your mind. This is not pleasing to the Guru (Holy Preceptor). It alienates you from the Guru.'

Once a rich man, a big farmer came to a holy man and submitted, "Sir, I listen to your holy discourse daily. Please, be kind to me and include me among your servants or attendants. Make me your disciple. One thing more I would to tell you - all your attendants are poor and humble; they have come to you for food only. Do you know that I am the *Chaudhri* (prominent person) of this region? I am the head man of 30 to 40 villages. Holy man, if I become your disciple, devotees will flock to you and in a short time, you will become famous." The holy man said to him, "Dear devotee, you better stay at home." But he insisted on staying at the hermitage. The holy man reasoned, "You have to do the same thing both at home and at the hermitage." But he was adamant. The holy man said to himself, "It is better to find a cure for him right now, otherwise, some day, he will be a source of

trouble for me."

The holy man said to him, "Dear devotee! bring that piece of iron rod." A nine-inch piece of iron bar was lying there. He brought the piece of iron. The holy man took out the philosopher's stone from his pocket, and said, "Look! this stone is called philosopher's stone. It transmutes iron into gold when touched." He touched the iron bar with it. Instantly, it was changed into gold. He said, "Take it to the city and find out whether it is gold or not." He went to the city and on return informed the holy man that it was pure gold. The holy man then said, "Bring an iron pitcher." He brought the pitcher and the philosopher's stone was placed in it. Then he said, "Put it in a box and lock the box." He did so. He started rendering service at the hermitage. While rendering service, he kept telling the other attendants, "You have no affiliation with this place. You came here because you were starving. Look! what a prominent person I am! Still I have come here and wash utensils. Does it become of me to scrub utensils? Still I do this work. Ever since I have come here, more and more devotees have started visiting the holy man." He did not give up his pride. Seven to eight years passed while living with the holy man. One day he came to the holy man and said, "Revered holy man, you preach that by meditating on God's Name

one gains supreme peace. All torment is removed and the heart is filled with Divine joy and relish. But I have experienced nothing of this kind. My heart is dry and unmoved as before. And it appears to me that you are a fake and false holy man." The holy man saw that he would reprove him and so, he should find a way of getting rid of him. He said, "Do like this. Bring that iron pitcher. You must be remembering that we had placed the philosopher's stone in it. It must have been transmuted into gold by now." Taking the keys, he quickly opened the lock and from there shouted - "Holy man, it has not changed into gold. Both you and your philosopher's stone are spurious. Neither the pitcher nor I have been affected." The holy man was a very patient person, and said, "Dear devotee! bring the pitcher to me. There must be some flaw? The philosopher's stone is lying in the pitcher. Nothing has happened to the pitcher during eight years." The holy man said, "Bring the pitcher to me." When the pitcher was brought to him, he said, "See if the philosopher's stone is covered with something." When the stone was scraped, it was found that a thin paper covered it. The holy man asked him to remove the paper. He removed all the paper. The holy man said, "Now touch the pitcher with it." When he did so, the pitcher changed into gold. He said, "Revered saint! the philosopher's stone is genuine but you are false." The holy man observed, "I am not false. It is your mind that is covered with the veil of pride that you are a big land owner, 'chaudhri' (Head man or prominent person) of the area. You did not allow any disciple to live and serve in peace at the hermitage. My dear, if you want to obtain something,

you have to give up your pride -

*Refrain: Accept death,
Give up the hope of life,
Give up the hope of live,
Accept thou death first,
Abandon the hope of life,*

**ਧਾਰਨਾ - ਮਰਨਾ ਕਬੂਲ ਲੈ
ਜੀਵਨ ਦੀ ਛੱਡਦੇ ਆਸਾ -2, 2,
ਜੀਵਨ ਦੀ ਛੱਡਦੇ ਆਸਾ -2, 2.**

'Be the dust of the feet of all, then alone come thou to me.' P. 1102

**ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛੱਡਿ ਆਸਾ॥
ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ॥**

'If thou yearnest to play the game of love, step on to my path, with thy head placed on the palm of thy hand and once thou settest thy feet on this path, then lay down thy head and mind not public opinion.' P. 1412

**ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੋਲਣ ਕਾ ਚਾਉ॥
ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ॥
ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ॥
ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ॥**

My dear, both ego and attachment have to be overcome and destroyed. 'I am a fiefholder (land owner). I am a *chaudhri* (Head man). I am a scholar.' All these boastful claims and notions have to be given up.' Then, dear -

'Be the dust of the feet of all, then alone come thou to me.' P. 1102

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ॥

My dear, believe and profess sincerely and really -

'Kabir, I am the worst of all; except me, everyone else is good.

Whoever realizes this, he alone is my friend.' P. 1364

**ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੋ ਸਭੁ ਕੋਇ॥
ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ॥**

My dear, come and stand in the line of our friends. I am also standing here. Whoever has pride or ego in him becomes alienated from the Guru (Holy Preceptor).

Bhai Joga Singh left after taking two

'lavaans' [circumambulations round the holy Guru Granth Sahib as a part of Sikh marriage ceremony called 'Anand Karaj']. He did a very big thing. But when he reached Hoshiarpur, he entertained a feeling of pride within him - 'There is no Sikh like me for I gave up a beautiful bride and left the marriage ceremony in the midst.' He thought - 'Who else can be a Sikh like me?' The sense of ego came into him. Thus he became alienated from the Guru and fell for a prostitute. He went to her door again and again, but it was the Guru in the form of the guard who out of grace saved him. Holy congregation! the Guru saves the fallen and drowning Sikh, but the latter leaves no stone unturned to fall and drown. This is what is ego or pride - 'I am knowledgeable. The world listens to me. None can speak and talk like me. I perform excellent 'kirtan' (singing of Gurbani). The world holds me in high esteem.' Holy congregation! all these are empty and meaningless things. Nowhere will they be of any value and account. Stop taking pride in them. We should live humbly. The humble are saved or liberated but not the proud. So this pride or ego has to be given up. Only then does the Name Divine become lodged and start working in you; otherwise not. Those who are keen to practise Divine Name meditation should note carefully - 'Just as water stays in low-lying places but not on high places, similarly, the Name Divine becomes lodged in the hearts of the humble and lowly -

*Refrain: Those who are proud of their eminence,
Empty-handed shall leave the world.*

ਧਾਰਨਾ - ਗਰਬ ਜਿਨਾਂ ਵਡਿਆਈਆਂ,

ਖਾਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉਤੋਂ ਜਾਣਗੇ -2, 2.

Bharthari and Gopi Chand have been exalted holy men. They had received spiritual instruction from Guru Nanak Dev Ji. Once they used to practise Divine Name meditation in the Punjab and engaged in very many penances and austerities. Here in the Punjab they happened to become highly reputed and lauded. One day, Bharthari said to Gopi Chand, "We gave up our kingdoms to avoid being praised and honoured by the people. But we are again getting back into the same situation. Due to the spread of our name and fame, people have started coming to us in large numbers. These are all flies buzzing around us. One says - 'I am ill'. Another says - 'My such and such task has got stuck up.' One says one thing, while another says something else." They discussed the matter with each other that due to attending to the devotees, their Divine Name meditation and God's devotional worship would suffer. So, the two left that place and after a long travel, finally, they reached the South. There they sat under a tree. A very intelligent and understanding woman came to them and said, "Holy men! I have a very big house. Why are you sitting in the open? Come and stay there." They said, "Good woman! we will stay at your house all right but on one condition. We practise austerities. We go into six-month long trances. But we wish to keep it a secret from the people. If you do not disclose this to anybody, only then shall we stay with you. But if you reveal it we will leave." Time passed. The neighbours noticed the holy men. They asked her about them, and she told them about the holy men. She said, "They are exalted holy men. They remain in deep

meditation for a number of days at a stretch. Last time they went into trance, they did not open the door of their room for a whole month. I have been blessed by having a glimpse of them daily." The news of their spiritual exaltation travelled from one man to the other and spread in the whole city. Finally, it reached the king of that place. The king said, "Then, we must see such holy men." The king told the *vizier* (Minister), the latter to his subordinates, and thus all got ready to have a glimpse of the holy men. A band was requisitioned, and the king and his queens and all the officials headed towards the house where Gopi Chand and Bharthari were staying. On that day, they had just opened their '*smadhi*' (trance), and the two were sitting together. Bharthari said, "Gopi Chand, what is this noise outside?" They thought that it must be the doing of the woman. So they asked her, "Mother! who are these people who are coming?" She replied, "Revered sir! I am very happy that you are such great holy men that today, the king is coming to see you." They said, "You must have disclosed about us." She said, "Why shouldn't have I talked about you? You are so great and exalted. You ought to be revealed. You should not remain hidden and unknown. I had talked only to the neighbours. They must have talked about it to others." Both thought that the woman had created a problem for them. They talked between themselves: "The king who is coming is a virtual wasp. His needs and demands will never end. So he will never leave us alone and pester us continually." They discussed how to get rid of him. On the other hand, the band was playing and the king alongwith his wives was coming with trays

full of pearls as offerings for the holy men. When the king came near, as they had planned, one of the holy men put his bag for alms on his shoulder as if he was going to leave for begging alms. The other said to him, "Sir, where are you going?" He said, "Let me go to the city to beg alms in the name of God." The first one said, "Today, I shall go, for yesterday, you had gone." The king started listening to their conversation. The second said, "Why do you want to go today?" The first one said, "Day before yesterday, you had stealthily partaken of milk and rice pudding. But I came to know of it because it was sticking to your beard, and you hadn't brought it for me. You had eaten the whole of it on the way." He replied, "I was justified in doing so because on the earlier occasion, you too had eaten '*lados*' (a sweet) and its particles, I had noticed sticking to your beard." The two started grappling with each other on the question of going to the city for begging alms. The king observed them fighting and thought, "What kind of holy men are they who have not yet risen above eating and drinking. They are still hungry of pudding and sweets. So, why make any offering to them?" Saying this, the king turned back and concurring with him, so did the officials. Bharthari and Gopi Chand thanked their stars that they had been saved from a virtual wasp, otherwise they would have been undone. This is called true greatness and excellence. Rare indeed are such persons as can digest greatness, and have really imbibed the *Gurbani* teaching -

'I am not good and no one is bad.' P. 728
ਹਮ ਨਹੀ ਚੰਗੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਕੋਇ ॥

Such a person alone is able to digest greatness, while another, on attaining

greatness or excellence, forgets even God and paves for himself the way to hell. So, these tendencies have to be given up – slandering, backbiting, deceit, the five thieves of lust, wrath, avarice, attachment and pride, five indulgences of word, touch, beauty, relish, and scent. Then we have to give up jealousy and sensual desires with which we are bound. Why does the mind not gain rest and peace? On the first day, I had told you that the mind does not gain rest and peace because it is full of many sensual desires, and they are never gratified. If some get satisfied, other desires are born, and this process is endless. Guru Sahib says –

'Man amasses millions' P. 213
ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ॥

When he has amassed ten millions, he says that it is still a lesser amount. When he continues amassing still further –

'... millions upon millions.' P. 213
..... ਲਾਖ ਕੋਰੇ ॥

that is, he hoards a 'kharab' (a hundred thousand million), even then, Guru Sahib says, he does not stop –

*'... he restrains not his mind.
He longs for more and more.'* P. 213
..... ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ ॥
ਪਰੇ ਪਰੇ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ ॥

He seeks more and more. He turns not his mind away from it.

These desires continue to remain in man throughout life. After death, man gets the new life or existence according to his desires.

*'As is the final desire, so is the existence.
Bound by desires man comes and goes.'*
ਅੰਤ ਮਤੇ ਸੋ ਗਤੇ ॥
ਵਾਸਨਾ ਬਧਾ ਆਵੈ ਜਾਵੈ ॥

Man goes through the round of birth

and death due to his desires. Nawab Daulat Khan had asked Guru Nanak Dev Ji, "O Nanak! how should the mind attain rest and peace?" Guru Sahib said, "As long as desires are not stilled, mind cannot be at rest or in equipoise." Among desires, the first and foremost is the desire for wealth. Man says, "If I have one lakh rupees, it is enough." Nature and fate help him, and he comes to have a lakh rupees. Then he says, "It is a small amount. It is less than what such and such person has." The desire for wealth continues growing. Someone comes from abroad and he talks of dollars and claims that he has a lakh dollars. The man thinks, "I have only thirty lakh in the bank." So, he gets into the race of acquiring more and more wealth. When he has a crore, he says to himself, "This is not much. There are many who have many many crores." Then he thinks of *arabs* (one thousand million). Guru Sahib says that this fire of desire is never quenched.

'Rare are such as have their fire of thirst for wealth quenched.' P. 213
ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ ॥

Such a person is rare indeed who can quench the fire of his thirst. Throughout his life he continues straining himself to hoard more and more wealth and finally dies. Deprived of the Name Divine, he leaves the world. But the lust for wealth is not stilled. It continues increasing. The second desire is for the physical body. People continue adorning their body. Man's hair become grey. But he says – they don't look nice. So he starts dying his hair. He covers this body with the best dresses. What is its result? Guru Sahib says, "This body, which you adorn day and night is going to mingle with dust. Even the bones will decay and

disappear.

*'This head round which fondly dost thou roll
thy turban,*

*One day crows by their beaks shall peck at
it.'* P. 330

ਜਿਹ ਸਿਰਿ ਰਚਿ ਰਚਿ ਬਾਧਤ ਪਾਗੁ ॥

ਸੋ ਸਿਰੁ ਚੁੰਚ ਸਵਾਰਹਿ ਕਾਗੁ ॥

Guru Sahib says that man's desire is never effaced.

Third is desire for public adulation. For public adulation and praise man wishes that he should have the best things of the world: "My house should be beautiful. When I perform marriage, it should be so grand that people may declare: Such a marriage has never been performed before." But the fact is that there has never been any such man whom everybody praises or whom everybody calumniates. Both praise and slander continue to be heaped side by side. After day, night is bound to come. Desire for public adulation troubles man a lot.

When Sri Ram Chander Ji returned to Ayodhya after gaining victory on Lanka (Ceylon), he took Sita into his life after subjecting her to 'agni-priksha' (ordeal by fire). Thereafter, one day, while travelling across his kingdom, he reached a place where a husband was quarrelling with his wife. He observed that the husband was not permitting his wife to enter the house although it had become dark in the evening. He was threateningly telling her not to set her foot in the house. Sri Ram Chander Ji who was in disguise, asked him, "Good man! why don't you let her in? Where should she go?" He replied, "How can I permit her to enter the house when she has visited her parents without my permission?" Sri Ram Chander Ji said,

"Well woman! did you not seek your husband's permission before visiting your parents?" That woman explained, "I had got a message that my father was very ill when he (my husband) was away to the 'dhobighat' (washing place or bank reserved for washer men). My parents' home is at a short distance in the yonder village that you can see from here. It is at a distance of only a half mile, while the 'dhobighat' is one and half a miles from here. If I had gone to seek his permission, it would have meant walking extra three miles. Besides, I would have been obliged to stay away from home for a longer period. I thought of going running to enquire after my father's health and come back quickly. I did not stop there at all, neither for a drink, nor for food. It was just going and coming back." At this, Sri Ram Chander Ji said, "What is her fault? Permit her to come into the house." The washerman observed, "What a wonderful suggestion! Do you consider me a Ram Chander who took back Sita even though she had remained in the garden of Lanka's ruler Ravan?" This remark hurt Sri Ram Chander Ji deeply. The public gave a wrong opinion or judgement. He was obliged to renounce Sita.

Once the two brothers, Sri Ram Chander Ji and Sri Lachhman happened to travel to the east. There, they felt thirsty. A farmer was ploughing his field. On his head he wore a helmet made of iron wires and similarly an iron coat. The oxen too had steel coverings on their body. Besides, he himself wore long boots of leather. After drinking water from him, Ram Chander Ji said, "Good man! you have come to plough land and what an outfit you are wearing! Why?" He said, "Sir, there is a bird here

which has a very sharp beak. If it pounces, it tears out flesh from the body. That is why both me and the oxen are wearing steal armours." At this Ram Chander Ji asked him, "But then why are wearing long boots?" The farmer replied, "Sir, a very poisonous scorpion is found here whose bite is deadly. To escape it, I have put on long boots of leather." Ram Chander Ji then said, "Look! is there any dearth of land in India? Why don't you abandon this land and take land somewhere else?" The farmer said, "Sir, what a wonderful suggestion in return for my offering water to you to drink! I don't want any wrong advice from you. Well! tell me - does anyone give up his wife and land? Do you take me to be a Ram Chander who gave up his wife, Sita, at the people's asking? I can never persuade myself to do this." Ram Chander Ji started looking at Lachhman's face with shock and disappointment and said, "Lachhman! now what should we do? The world is double-faced. Out there, the washerman criticized our action of taking back Sita, while here, what this farmer is saying is totally to the contrary." So falling for public approval and adulation, man cannot please everybody. Everybody has his own understanding and opinion and he interprets things and actions as he deems fit.

Then there is the desire for reading books. Man continues reading books and narrating them to the people. But his own state is like that of a 'poar' (funnel with a long tube used for sowing). Fixing the 'poar' with the plough, the farmer sows grains, but itself, it is hollow. Going into the land, the grains sprout, but not a single grain sprouts in it. Reading out scriptures to the people and winning their praise and

laudation is called '*Shastra-vasna*' (desire for reading book or scripture).

Then there is '*angashthaan vasna*' (desire for practicing austerities) observing '*chillas*' (period usually of 40 days of solitary meditation and prayer) and granting people's wishes. First, he practises these austerities inflicting suffering on his body, and then sells his powers for money. This is the worst of all desires. So, without giving up desires, the Name Divine does not work in man's mind and heart. Selling the Name Divine for a living and receiving offerings for performing '*Gurbani Kirtan*' (singing of *Gurbani*) is like selling your Divine Name meditation and observance of penances. Man forgets that it is God who grants living. Who does not get a living in the world? Such is Guru Sahib's edict -

*Refrain: When sustenance to the worm in stone He gives,
Why won't He give it to thee, O man?*

ਧਾਰਨਾ - ਰੋਜੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪੱਥਰ ਦੇ ਕੀੜੇ ਨੂੰ,
ਤੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੇਵੇ ਬੰਦਿਆ - 2.

*'Why dost thou, O mind think of enterprises,
when Revered God Himself is engaged in thy care?'*

P. 10

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ
ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥

Once Tenth Guru Sahib was holding his congregation. It was '*sangrand*' (First day of the Indian Solar month). Devotees were coming from far-off places paying obeisance and listening to God's laudations. When '*ardas*' (Sikh prayer) was going to be offered a devotee got up, paid obeisance and left. At the next two '*sangrands*' also, Guru Sahib noticed that Sikh acting in the same manner. Guru Sahib ordered the Singhs not to let this Sikh leave at the next '*sangrand*'. When, at the fourth '*sangrand*', he was going

to leave after paying obeisance, the Singhs stopped him and said, "There is a command for you. Leave after meeting Guru Sahib." He was presented before Guru Sahib, who said, "O Sikh! for the last four 'sangrands' we have been observing that you leave the congregation before the 'ardas' (Sikh prayer) has been offered." Holy congregation! the practice with the Gurus and 'pirs' (Muslim holy men) is that as long as the Guru is sitting, it is strictly forbidden for any 'Sikh' (disciple) to leave. If he has some very urgent piece of work, he should offer prayer inside, and never turn his back towards the Guru. Especially now-a-days, the way holy congregations are held and *Guru Granth Sahib* is installed on its throne, the Sikh who leaves before the 'hukamnama' (reading of the edict) is as good as having not come at all. If a Sikh leaves without listening to the edict, he turns his back upon the Guru. This is improper. It does not matter if you have to spend ten minutes more. Spend ten minutes more out of 24 hours. When you go to a holy man you should leave him only after getting his permission. His permission must be sought. When you do so, the holy man blesses you saying - "May your journey be safe and joyful!" Tenth Guru Sahib asked him, "Brother Gursikh! Why do you leave before 'ardas' (Sikh prayer) after just paying obeisance?" He said, "O True Sovereign! my house is far-off from here. If I stay here and go late, my family will starve to death." Guru Sahib asked, "Do you do 'path' (reading of *Gurbani*) also?" He said, "Yes, sir with your grace I do 'path' (reading of *Gurbani*) as well as narration and explication." Guru Sahib said, "That's good. Do you reflect also over *Gurbani*?" He

replied "Sir, I am able to do narration and explication only if I reflect over it." Guru Sahib asked, 'Have you read this in 'Rehras'?

'Why dost thou, O mind, think of enterprises, when Revered God Himself is engaged in thy care?' P. 10
**ਕਾਰੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ
ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥**

He said, "Sir, I read it daily." Guru Sahib said, "You don't have faith in this edict? It is God who is to provide you sustenance; you are only a means or medium to do this task. God has to give sustenance to all. Do you reflect over this?" He replied, "Sir, I do reflect over it." Guru Sahib asked, "Then why don't you have faith in your *Waheguru* (God)?" He said, "Sir, effort has to be made, nonetheless." Guru Sahib said, "You don't have faith. Well! take my letter and on your way, deliver it to Pir Buddha Shah." This is what Guru Sahib wrote in this letter: "Use the services of this *Sikh* for *Gurbani* narration and explication and don't let him go for nine months. If he tries to flee, put him in the prison." The Sikh left with the Guru's letter. When Pir Sahib got the letter, he told him "O Gursikh! the instructions are very strict. You have to live here for nine months. Don't try to flee, otherwise we will have to put you in the prison. The Guru's command for you is to do narration and explication of *Gurbani*." He said, "What narration should I do? Does a Guru ever make a Sikh's family starve to death? What kind of Guru is he?" Pir Ji said, "Whether you like it or not, whether you feel comfortable or uncomfortable, we are not going to let you leave." At last, he felt compelled and helpless and started doing narration and explication of *Gurbani* both in the morning

and the evening. On the other hand, when the village people saw that he had not returned after rendering service to the Guru, they thought of helping his family by collecting foodgrain for them. They were kind and merciful people. So they collected foodgrain and other necessaries for them. They kept waiting for some message from him, but none came. In this situation, his daughter said to her mother "How long shall we bide our time in this manner? Why not undertake some work! Both you and I can work." After consultations between themselves, they approached the big Sardar in the village. The Sardarni (his wife) was a good woman, God-believing and Guru-oriented. They went to her. She agreed to employ both of them and told them to come for work. She said, "My daughter's marriage is approaching. You should clean pulses and foodgrain. Clean the house and plaster it. Make everything neat and clean." Both of them went out to bring clay. When they dug the earth, they found a pitcher of gold coins. They were very much delighted and informed the Sardarni about it. She said to them, "Look! a poor man does not know what to do with money, if it comes as a windfall. He wastes the money on drinking alcohol and departs from the world." So, she bought many wells and land for them. A double-storey house was also built by them. While all this happened in the village, the Sikh continued serving the Guru. Look! what blessings the Guru bestowed on them! A house was built; cattle were bought; they became very prosperous. The period of nine months was over. Pir Buddhu Shah aid to him, "Brother Gursikh! the period of nine months is now over. So, you can go home." He said, "Where have I

to go? My family, the Guru literally killed while still living. My wife and children must have died of neglect." Pir Ji said, "You should at least visit the village once. Your Guru is the possessor of all powers. There must be some hidden design in what he did to you." When he came to the village, he observed that his mud house was nowhere to be seen and in its place was standing a double storey house. He thought, "My family must have been uprooted and ruined. Someone must have usurped my house." When he came near, he saw that his little son was playing about, while his wife was sitting in the 'chobara' (room on the first floor). The stairs too were beautifully constructed. When the little boy saw that his father had come, he went running to inform his mother. The Sikh too followed him with hurried steps because he did not know where to go. So, he climbed the stairs after him. The child went into the room. He came to the threshold. The child called out loudly to his mother and said, "Father has come back. Now we shall starve again." He too heard this and went into the room. His wife said, "You have come so soon. You ought to have served more." He asked her what had happened in his absence. She gave a full account of all that happened. He said, "I was self-willed and disbelieving, even though I did do narration and explication -

'Why dost thou, O mind, think of enterprises, when Revered God Himself is engaged in thy care?

In the rocks and stones He has created beings. Their sustenance He puts before them.'

P. 10

**ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ
ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ॥
ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ**

ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥

I had no belief in this assertion. Now I have come to believe it. She said, "Now you should go and serve the Guru who has blessed us with everything." So, she sent him back to render Guru's service. When he went back, Guru Sahib asked him, "Well brother, now tell me whether or not you have belief in the *Gurbani* edict." He submitted, "True Sovereign! now I have perfect faith in the Guru's edict."

So, for acquiring material things, you may work hard as much as you wish because it is man's duty to engage in earnest endeavour. But for material possessions don't barter away your spirituality or spiritual attainments. Don't sell your skills, talents or virtues. Virtues are meant to be given away free of charge. They are not meant to be sold and bought in the markets. They ought to be enjoyed. Therefore, selling your spiritual earnings for your sustenance is not proper. It is not virtuous and meritorious to do so. So, one should give up anger, mundane as well as miraculous powers, evil-doing and evil-thinking, sloth and rude speech. All these are inner disciplines. Without observing them, the Name Divine does not work in the mind. The Divine Name will work and become lodged in the mind and heart, if one gets rid of the above mentioned things. But, then, what should one adopt or imbibe? The heart without mercy is without religiosity and righteousness. In Guru Granth Sahib, Guru Sahib says -

'Slaughter of animals you dub as religion ...'
P. 1103

ਜੀਅ ਬਧਹੁ ਸੁ ਧਰਮੁ ਕਰਿ ਬਾਪਹੁ ॥

By killing animals you say that you are doing a religious act.

'... then brother! tell what is irreligious?'

P. 1103

..... ਅਧਰਮੁ ਕਹਹੁ ਕਤ ਭਾਈ ॥

By doing this, you call yourself great saints -

'Each other you style as saints - then who are to be called butchers?' P. 1103

**ਆਪਸ ਕਉ ਮੁਨਿਵਰ ਕਰਿ ਬਾਪਹੁ
ਕਾ ਕਉ ਕਹਹੁ ਕਸਾਈ ॥**

You have come to believe that you are perfect; you are perfect and saintly even after killing animals. Guru Sahib says - now tell us whom you will call a butcher. Righteousness is to be born out of mercy. Without mercy, even a '*sidha*' (divine) is a butcher -

'(The mythical) bull of piety is the offspring of compassion.' P. 3

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੁਤੁ ॥

If the mother is not there, wherefrom will the son be born?

An illustrative story finds mention in Muslim literature that once a caravan went on a pilgrimage to Mecca. It was a very big caravan. When Mecca was only sixty miles away, they stopped at a place. There was a boughten slave girl also in the group of pilgrims. In earlier times, kidnapped boys and girls used to be sold. They were branded on the forehead to indicate their slave status. From a distance could be known that a person was a slave. He/she could not conceal his/her identity. If a slave fled from his master, he was caught and sentenced to death. He had no rights and lived like cattle. Whenever his master felt like killing him, he did so. That slave-girl was named Ravia. She too was going with the caravan. When the caravan left, she was left behind. She noticed a well there and a bitch together with her four-five pups going

round and round it. She was trying to look down into the well. Ravia realized that the bitch wanted water. She felt that she should quench its thirst. She was filled with compassion.

'To take pity on sentient beings is more acceptable than bathing at sixty-eight places of pilgrimage and giving all kinds of charities.'
P. 136

**ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ
ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ ॥**

If one feels compassion for living beings, one obtains the merit of bathing at sixty-eight places of pilgrimage. So she tore all her clothes and twined a rope for drawing water from the well. But the well was very deep and the rope thus twined was not long enough to reach water in the well. Then she devised another method. She cut off her hair and twined a rope from it. A rag she tied at the end of the rope reached the water level. By repeatedly wetting the rag in this manner, she satisfied the thirst of the bitch and her pups. She saw the bitch and her pups looking up and praying to God for her. Now she had no means to cover her body. She dug a pit and sat in it to hide her nudity. On the other hand, the caravan reached Mecca. Ibrahim was the chief leader of the pilgrims. He was surprised to see that although a large number of pilgrims had come, yet the 'Kabba' was not visible.

Holy congregation! I am narrating this story from the holy books of the Muslims themselves because many such things are said that Guru Nanak Sahib had turned the 'Kabba'. Thereafter, all the 'haj' pilgrims prayed, "O God! what has happened to our eyes that we can't see the 'Kaba'? What has happened to the 'Kabba'? Where has it

gone?" A voice from the heaven was heard: "O pilgrims! the 'Kabba' has gone to afford its glimpse to Ravia. Go back sixty miles and complete your 'haj' pilgrimage." When Ibrahim and his entire group reached there, they saw wild animals hostile to one another, sitting around Ravia. They were surprised to see this." He said, "Ravia, what is all this?" She narrated the entire happening that she had taken pity on a living being. That compassion reached God's portal and found so much favour and approval of God that the most exalted holy man also reached there on foot. The second question from her was: "Why are these wild animals which are hostile to one another and even devour one another sitting around you?" She said, "The atmosphere of compassion has spread so much that forgetting hostility, they have become merciful to one another."

So, holy congregation! the Divine Name will start working in a compassionate heart, and it won't work in an embittered heart. You may create as much noise and uproar as you like. Forgiveness, patience, truth, contentment, noble thoughts, non-violence, sweet words, frugal food, running free kitchen, charity and little sleep are the various things which help in making God's Name work in the heart.

The discipline of a *Brahmgyani's* life (one who has realized the Ultimate Spiritual Reality), honest labour, service, dedication and devotion, non-attachment or renunciation and love - unless these arise in the heart, God's Name does not work. Holy congregation! both praise and blame should be given up. These are the virtues needed to lodge the Name in the heart and

meditate on it. On the first day, I had recited a hymn - 'Unless you meet a perfect buyer open not the bundle of the Name Divine.' The true merchant or buyer of the Name is one who has all these qualities. He has non-attachment or renunciation, discernment and liberation. Only to such a person do holy men reveal the Divine mystery. To the undeserving, they say nothing; they remain quiet, for they are not the real buyers of the Name. If a buyer or customer is found -

'He, who is the purchaser of merits, knows the worth of merits.

He repeats the ambrosial Gurbani and the Name.

Through True Gurbani, does man become pure.

It is through merit that the Name is obtained.

The invaluable excellences cannot be acquired.

The pure soul is absorbed in the True Name. Very fortunate are they who ponder over the Name and ever place in their mind God, the Bestower of merits.

May I be a sacrifice to those garnering good qualities.

For this I laud qualities of the Eternal at His holy Portal.

All blessing shall He bestow Himself.

Saith nanak: Beyond power of utterance is the worth of His blessing.' P. 361

ਗੁਣਾ ਕਾ ਗਾਹਕੁ ਹੋਵੈ ਸੌ ਗੁਣ ਜਾਣੈ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਬਦਿ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੈ ॥

ਸਾਚੀ ਬਾਣੀ ਸੂਚਾ ਹੋਇ ॥

ਗੁਣ ਤੇ ਨਾਮੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ॥

ਗੁਣ ਅਮੋਲਕ ਪਾਏ ਨ ਜਾਹਿ ॥

ਮਨਿ ਨਿਰਮਲ ਸਾਚੈ ਸਬਦਿ ਸਮਾਹਿ ॥

ਸੇ ਵਡਭਾਗੀ ਜਿਨ੍ਹ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ॥

ਸਦਾ ਗੁਣਦਾਤਾ ਮੰਨਿ ਵਸਾਇਆ ॥

ਜੋ ਗੁਣ ਸੰਗ੍ਰਹੇ ਤਿਨ੍ਹ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਉ ॥

ਦਰਿ ਸਾਚੈ ਸਾਚੇ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥

ਆਪੇ ਦੇਵੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਕੀਮਤਿ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਇ ॥

Where there is no buyer, even diamond becomes cheap as a cowrie shell.

So, in this way, Dhanna observed the Brahmin priest to be absorbed in Divine Name meditation or worship.

'As the Brahmin worshipped the stone idols of gods (on the way), Dhanna passed by to graze the cows.

Seeing this ritual daily, Dhanna asked him what he did,

To which did the Brahmin make reply.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/13

ਬਾਮੁਣੁ ਪੂਜੈ ਦੇਵਤੇ ਧੰਨਾ ਗਉ ਚਰਾਵਣ ਆਵੈ ।

ਧੰਨੈ ਡਿਠਾ ਚਲਿਤੁ ਏਹੁ

ਪੂਛੈ ਬਾਮੁਣੁ ਆਖਿ ਸੁਣਾਵੈ ।

The Brahmin said -

'I serve the stone idols of the gods (Thakurs) by which are fulfilled heart's desires.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/13

ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੈ ਜੋ ਇਛੈ ਸੌਈ ਫਲੁ ਪਾਵੈ ।

By serving the idols of the gods, one obtains everything. Dhanna heard everything that the Brahmin said. When he said that he was not a purchaser of God's Name, he said what he knew. Dhanna gave his superior cow as a gift to the Brahmin and tethered it at his house. He said he would himself serve fodder to the cow and that the Brahmin need only drink the cow's milk, which would, from that day, be his property. Now the Brahmin had no other option but to tell everything to him -

'Dhanna made an humble request:

Give me one Thakur (stone idol) also, if it pleases thee.' Bhai Gurdas Ji, Var 10/13

ਧੰਨਾ ਕਰਦਾ ਜੋਦੜੀ

ਮੈ ਭਿ ਦੇਹ ਇਕ ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ।

Give me one idol -

'Giving Dhanna a stone wrapped in clothe, Brahmin got rid of him.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/13

ਪਥਰੁ ਇਕ ਲਪੇਟਿ ਕਰਿ ਦੇ

ਧੰਨੈ ਨੌ ਗੈਲ ਛੁਡਾਵੈ ।

An unknown stone was lying there. The Brahmin brought it and, giving it to

Dhanna said: "My *Thakur* (stone idol) was small, yours is quite big. Bathe this '*Thakur*' and bathe yourself, and then offer food to him. Look! don't keep him hungry. Offer food as I have done." Dhanna understood the whole thing for he had heard the story of Saint Namdev. He was filled with eagerness that he would also make the *Thakur* drink milk just as Namdev had done. He asked the Brahmin, "What should I offer as food?" The Brahmin Priest said, "Serve food." So Dhanna brought the '*Thakur*' (stone idol) to his house joyfully. After tethering the cattle and finishing all other chores, when he went to bed, he was not able to find sleep because he feared that, perhaps, he might not wake up in time to bathe the *Thakur* (stone idol). So, he got up in the wee hours at the ambrosial hour.

'After bathing the Thakur he offered food consisting of loaves and butter milk.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/13

**ਠਾਕੁਰ ਨੋ ਨੁਵਾਲਿਕੈ
ਛਾਹਿ ਰੋਟੀ ਲੈ ਭੋਗੁ ਚੜ੍ਹਾਵੈ।**

He churned curd, took out butter, baked '*missi rotis*' (loaves of mixed flour of wheat and gram), put them in a round tray and placed it before the '*Thakur*' (stone idol). He said, "Revered Master! now partake of the food." After sometime, he observed that the *Thakur* had not eaten anything. He said, "Perhaps, the '*Thakur*' ate behind a veil." So he put up a curtain. Half an hour passed but there was no sound of the *Thakur*'s eating the food. He, again, started observing. He said, "The food has become cold. Let me bring fresh food." So, he brought fresh food. There was absolutely no doubt in his mind, not even a one percent, that the *Thakur* would eat the food offered by him. If one has doubt, then everything

is finished. Dhanna was totally innocent. He truly thought that the *Thakur* was sure to eat food, because in innocence and simplicity is God attained.

'O man, apply thy mind to the Lord of wealth.

Through cleverness, the four-armed Lord God is not obtained.' P. 324

**ਰੇ ਜਨ ਮਨੁ ਮਾਧਉ ਸਿਉ ਲਾਈਐ ॥
ਚਤੁਰਾਈ ਨ ਚਤੁਰਭੁਜੁ ਪਾਈਐ ॥**

No man can obtain God through clever devices -

'O my mercurial mind, no one has ever obtained the Lord through cleverness.

By cleverness no one has obtained God. hearken thou, O my soul.' P. 918

**ਏ ਮਨ ਚੰਚਲਾ ਚਤੁਰਾਈ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਆ ॥
ਚਤੁਰਾਈ ਨ ਪਾਇਆ ਕਿਨੈ ਤੂ ਸੁਣਿ ਮੰਨ
ਮੋਰਿਆ ॥**

'Says Kabir, by devotion the Lord is obtained.

Through simplicity, the King of Raghwas, god is met.' P. 324

**ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ॥
ਭੋਲੇ ਭਾਇ ਮਿਲੇ ਰਘੁਰਾਇਆ ॥**

He was truly simple and innocent. He again baked fresh loaves. For the third time also, he baked loaves, when the earlier ones became cold. He started weeping and complaining - 'O God! you eat the food served by him (Brahmin) but why do you not eat the one served by me? Have I made some mistake? Tell me yourself what I should cook for you. This is the food that we people eat - '*Missian rotian*' (loaves made of wheat and grain flour), butter and butter milk. A bowl full of curd is lying before you."

(... to be continued)

JAPU JI SAHIB

Treasure Eternal

Prof. Beant Singh
Mobile - 93160 56182

(Continued from P. 85, issue June, 2015)

XXXVII

XXXVI

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਗਿਆਨੁ ਪਰਚੰਡੁ ॥
ਤਿਥੈ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ ਕੋਡ ਅਨੰਦੁ ॥
ਸਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ ॥
ਤਿਥੈ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ ਬਹੁਤੁ ਅਨੂਪੁ ॥
ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ ਕਥੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ ॥
ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ ॥
ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥
ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥੩੬॥

Gian khand mahi gianu parchand.
Tithai nad binod kod anandu. Saram khand
ki bani rupu.
Tithai gharati ghariai bahut anupu.
Ta kia gala kathia na jahi.
Je ko kahai pichhai pachhutai. Tithai
ghariai surati mati mani budhi. Tithai
ghariai sura sidha ki sudhi.

In the realm of knowledge is knowledge
intense and bright; Experienced there are
mystic melodies and
joy-giving wondrous sights.
Beauty is the mark of the realm of spiritual
endeavour, Wherein is fashioned a singular
mind beyond compare. Affairs of this state
are beyond description;
Whoever tries is in for contrition. Forged
there are men's awareness, wisdom and
understanding of mind; Insight of gods and
divines do they find.

ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ ॥
ਤਿਥੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥
ਤਿਥੈ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ॥
ਤਿਨ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ॥
ਤਿਥੈ ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ ॥
ਤਾ ਕੇ ਰੂਪੁ ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ ॥
ਨਾ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ ॥
ਜਿਨ ਕੈ ਰਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥
ਤਿਥੈ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅ ॥
ਕਰਹਿ ਅਨੰਦੁ ਸਚਾ ਮਨਿ ਸੋਇ ॥

Karam khand ki bani joru.
Tithai horu na koi hour.
Tithai jodh mahabal sur.
Tin mahi Rama rahia bharpur.
Tithai sito sita mahima mahi.
Ta ke rup na kathane jahi.
Na ohi marahi na thage jahi.
Jin kai Rama vasai man mahi.
Tithai bhagat vasai ke loa.
Karahi anandu sacha mani soi.

Might spiritual is the attribute of the realm
of Grace; None but the Divinely - blessed
abide in that space.
Abide there heroes and warriors doughty;
Suffused are they by the Lord Almighty.
Abide there devotees wedded to God;
Absorbed in singing praises of that Lord.
Their great beauty can't be described;
They die not, nor are deprived,
For in their heart, does God abide.
There also abide saints, from many worlds
assembled;

In bliss do they live, for in their heart is the True One settled.

ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥
ਤਿਥੈ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡ ॥
ਜੇ ਕੋ ਕਥੈ ਤ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤ ॥
ਤਿਥੈ ਲੋਅ ਲੋਅ ਆਕਾਰ ॥
ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ ॥
ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੈ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ ॥੩੭॥

*Sach khand vasai Nirankaru.
Kari kari vekhai nadari nihai.
Tithai khand mandal varbhand.
Je ko kathai ta ant an an.
Tihai loa loa akar.
Jiv jiv hukamu tivai tiv kar.
Vekhai vigasai kari vicharu.
Nanak kathana karara saru.*

In the realm of Truth abides the Formless One,
Who, casting His gracious glance, exalts His creation.
Enclosed in that sphere are many a region,
country and continent;
Anyone seeking to describe them cannot know their extent.
Worlds upon worlds and forms upon forms
are contained in that sphere;
Functioning are they as per the Lord's order.
Delighted is He as He oversees and does reflection;
O Nanak, hard like steel is to attempt their description.

XXXVIII

ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥
ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ ਵੇਦੁ ਹਥੀਆਰੁ ॥
ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਤਪ ਤਾਉ ॥

ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ ॥
ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ॥
ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ ॥
ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥੩੮॥

*Jatu pahara dhiraju suniaru.
Aharani mati Vedu hathiaru.
Bhau khala agani tap tau.
Bhanda bhau amrit titu dhali.
Ghariai sabadu sachi taksal.
Jin kau nadari karami tin kar.
Nanak nadari nadari nihai.*

In the smithy of continence,
With the goldsmith of patience;
On the anvil of enlightened mind,
Through the tools of Vedas find;
By the bellows of God's reverence,
heat and fire of penitence;
Prepare the Name-Nectar Immortal,
In God's devotion crucible.
In such a holy mint, Forge the holy Word.
This task belongs to those,
Who enjoy the grace of God.
O Nanak, such alone are exalted,
Who receive the gracious glance of the Lord.

SLOKA

ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ ॥
ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ ॥
ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੈ ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ ॥
ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੇ ਨੇੜੈ ਕੇ ਦੂਰਿ ॥
ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ ॥
ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ ॥੧॥

*Pavanu Guru pani pita, Mata dharti mahatu.
Divasi rati dui dai daia, Khelai sagal jagatu.
Changiaia buriaia vachai, Dharamu haduri.
Karami apo apani, Ke nerai ke duri.
Jinni Namu dhiaia, Gae masakati ghali.
Nanak te mukh ujale, Keti chhuti nali.*

Air is the Master, Water is the Father,
 Earth, the great Mother.
 Day and Night are the nurses two;
 In their lap plays the world all through.
 The Righteous Judge shall arraign all at the
 Divine Portal; Near or far from God shall
 they be as per their deeds - good or evil.
 Those departing from the world,
 assiduously meditating on the Name
 sublime, Shall have radiant faces, O Nanak,
 As they appear at the Door Divine.
 Through them shall many liberation find.

ANNOTATION, EXPLANATION & COMMENTARY

Japu Ji Sahib Mool Mantra [Fundamental Creed]

ੴ ਸੇਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
 ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

Ik Oankar Satinamu karta purkhu nirbhau
 nirvairu akal muruti
 ajuni saibhang gur parsadi.

Introduction:

This edict of Sri Guru Nanak Dev Ji is the fundamental creed of Sikhism. It gives a description of the Timeless One, God. This is the invocatory chant of Japu Ji Sahib as well as Sri Guru Granth Sahib.

Word meanings:

Ik Onkar (ੴ)

This 'Ik' (one) is a numeral. Guru Sahib has used it

for his 'Akal Purkh' (Timeless One) whose contemplation, cogitation, adoration etc. he has to describe and recommend in

Japu Ji Sahib. He describes Him as 'One'. Elsewhere, Guru Sahib says:

ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਏਕੋ ਹੈ ॥
 ਏਕੋ ਹੈ ਭਾਈ ਏਕੋ ਹੈ ॥

Saahib mayraa ayko hai.
 Ayko hai bhaa-ee ayko hai.

'My Lord is but One.
 He is One, alone, O Brother.' (S.G.G.S, P.350)

Guru Sahib has himself described that 'Ik Onkar' thus:-

ਏਕਮ ਏਕੰਕਾਰੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥
 ਅਮਰੁ ਅਜੋਨੀ ਜਾਤਿ ਨ ਜਾਲਾ॥

Aykam aykankaar niraalaa.
 Amar ajonee jaat na jaalaa.

'By the first (lunar day) learn:
 Sole and immaculate is the Supreme Being -
 Immortal, unincarnated,
 above castes and attachments.
 Inaccessible, unknowable,
 without form or feature.' (S.G.G.S, P.838)

The 'Akal Purkh' (Timeless One) is detached from all, yet He is all pervasive too. He is beyond the cycle of birth and death. He is beyond the comprehension of mind and intellect. He is imperceptible and unknowable through sense organs. He is without form and feature. The question arises: 'Where is His abode?' Guru Sahib says:

ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਘਟਿ ਘਟਿ ਦੇਖਿਆ ॥

Khojat khojat ghat ghat daykhi-aa.

'By questing after Him,
 in each being we beheld Him.'(S.G.G.S, P.838)

'What is that 'One' like?' He is unique.

ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਦੂਜਾ ਨਾਨਕ ਏਕੁ ਸਮਾਈ ॥

Aykankaar avar nahee doojaa Naanak ayk samaa-ee.

'There is but One Lord. There is not another.
 Saith Nanak : That Supreme Lord is all-

pervasive.' (S.G.G.S, P.930)

Then the question arises: 'How should He be attained?' Guru Sahib says:

ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ ॥
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਵਾਪੈ ॥
ਪ੍ਰਭੁ ਨੇੜੈ ਹਰਿ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣਹੁ ਏਕੋ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਬਾਈ ॥
ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਦੁਜਾ ਨਾਨਕ ਏਕੁ ਸਮਾਈ ॥

Ayko ayk kahai sabh ko-ee ha-umai garab vi-aapai.

Antar baahar ayk pachhaanai i-o ghar mahal sinjaapai.

Parabh nayrhai har door na jaanhu ayko sarisat sabaa-ee.

Aykankaar avar nahee doojaa naanak ayk samaa-ee.

"Albeit all over there is One Sole Creator, yet are gripped by egoism and pride.

One that realizes the Sole Creator pervasive within and without,

Of the Divine Abode and Mansion has realization.

Know the Lord to be near, not far -

The Sole Lord all existence pervades.

Saith Nanak: The Sole Supreme Being, none other, in the universe is pervasive.'

(S.G.G.S, P.930)

Everyone is able to say that the 'Lord is One', but by simply saying this much, He is not realized because the speaker's mental faculties are engrossed in egoism and pride. When by giving up pride and egoism, man sees the Lord pervading both within his self and outside, then He is realized. That Supreme Lord is very near; He is not afar; He pervades all creation. He alone is all-pervasive, and none other.

ਏਕੋ ਕਉ ਸਚੁ ਏਕਾ ਜਾਣੈ ਹਉਮੈ ਦੁਜਾ ਦੂਰਿ ਕੀਆ ॥

Aykay ka-o sach aykaa jaanai ha-umai doojaa door kee-aa.

'The One Lord, he knows as the only True One and obliterates his ego and duality.'

(S.G.G.S, P.940)

Fifth Guru Sahib also says:

ਏਕੰਕਾਰੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰਭਉ ਸਭ ਜਲਿ ਥਲਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥

Aykankaar niranjan nirbha-o sabh jal thal rahi-aa samaa-ee.

'The Sole Supreme Being, immaculate, above fear, over water and land is pervasive.'

(S.G.G.S, P.916)

Tenth Guru Sahib also corroborates this view:

ਪ੍ਰਣਵੋ ਆਦਿ ਏਕੰਕਾਰ।

ਜਲ ਥਲ ਮਹੀਅਲ ਕੀਓ ਪਸਾਰਾ।

ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਅਦੈ ਅਬਿਨਾਸੀ।

ਲੋਕ ਚਤਰਦਸ ਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸੀ।

Paranavo Aadi Eekaankaara.

Jala Thala Maheela Keeaoa Pasaara.

Aadi Purakha Abagat (i) Abinaasee.

Loka Chattaru Dasa Jot (i) Parakaasee .

'Hail, our Primal God,

Who pervades the earth, the waters and the inter-space.

The First Person, Formless and Deathless, Whose Light is manifest in the fourteen spheres.'

(Akal Ustat, Chaupai-I)

This numeral '1' also tells us that the origin of the entire creation is not 'cipher' or 'zero'. It is not 'non-existence' but 'existence', which is 'one'. Both the 'visible' and the 'invisible' are the manifestation of this 'Sole Eternal Existence'. He is ever 'non-dual' - 'He, the Primal Being is stainless and without a second.' (Akal Ustat, Chaupai-3).

Thus the great attribute of that 'Supreme Being' is that there is none other like Him, neither in the past, nor shall there be like Him in future. He is 'sole' and 'unique', and without a second, but also beyond time, before creation when in the creation is dissolved. ('Adi scuhu' means before time).

Satnam: [Truly Existent]

The word 'Sat' (True) is in a way, an annotation of the numeral '1' (one). That 'One' is the original or Primal existence that is ever 'sole', that is, He is unalterable, and is never dual.

The same is the meaning of the word 'Sat' (True) - unhindered in all the three ages and that is eternal. Furthermore, Guru Sahib has himself revealed the meaning of the word 'Sat' (True) by saying 'Adi sachu jugadi sachu' (Before Time's beginning and through all ages of time, creation and beyond it, was He in existence). Therefore, by using the word 'Sat' (True) after uttering

'Ik Onkar', Guru Sahib means to convey that the 'existence' of the 'True Form' is the same as has been expressed through 'Ik Onkar'. After uttering 'Sat' (True),

Guru Sahib uses the word 'Naam' (Name) in order to convey that just as 'That Power' is 'Sat' (Truly Existent), in the same manner, His Name is also 'Sat' (Truly Existent). This explanation has been given by Guru Sahib himself:

ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ ॥

Saachaa saahib saach naa-ay

'True and Eternal is the Lord, and True is His Name.' (S.G.G.S, P.2)

Further on, in 'Jap Ji' composition Guru Sahib has reiterated :

ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥

Aad aneel anaad anaahat jug jug ayko vays.

'He is Primal, Pure, Eternal and Immortal, who through all time suffers no alteration.'

(S.G.G.S, P.6)

Guru Sahib has further explained by saying :

ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ ਜਾਇ ਨ ਜਾਸੀ ਰਚਨਾ ਜਿਨਿ ਰਚਾਈ ॥

Hai bhee hosee jaa-ay na jaasee rachnaa jin rachaa-ee.

'The Master of Creation has been and shall be in existence;

Never shall He depart hence.' (S.G.G.S, P.6)

About the True aspect of the Sole Supreme Lord, Fifth Guru Sahib has stated thus:

ਰੂਪੁ ਸਤਿ ਜਾ ਕਾ ਸਤਿ ਅਸਥਾਨੁ ॥

ਪੁਰਖੁ ਸਤਿ ਕੇਵਲ ਪਰਧਾਨੁ ॥

Roop sat jaa kaa sat asthaan.

Purakh sat kayval pardhaan.

'Eternal or True is His form, Eternal or True His station -

He alone is the immaculate Being;

He alone Supreme over all.' (S.G.G.S, P.284)

This means that the Eternal whose form is True or Eternal, is the Sole Truth. First Guru Sahib also says:

ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਏਕੁ ਤੂੰ ਜਿਨਿ ਸਚੇ ਸਚੁ ਵਰਤਾਇਆ ॥

Sachaa saahib ayk toon

Jin sachu sach vartaa-i-aa.

Thou alone are the True Lord

who Truth solely hast dispensed.'

(S.G.G.S, P.467)

Fifth Guru Sahib considers 'True or Eternal' as the unattributive Name, while others, he has described as attributive Names.

ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਕਥੇ ਤੇਰੇ ਜਿਹਬਾ ॥

ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਪਰਾ ਪੁਰਬਲਾ ॥

Kirtam naam kathay tayray jihbaa. Sat naam tayraa paraa poorbalaa.

'This tongue Thine attributive Names alone utters, Thine eternal Name is transcendental and prima.l' (S.G.G.S, P.1083)

Commentary:

Guru's Name is 'true or eternal'. It is Supreme and primal. God is unalterable and immortal; that is, He is ever true.

Therefore, His name too is true. The various Gurbani edicts in this context are as follows:

ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਚਾ ਜੀਉ ਸਬਦੁ ਸਚਾ ਵੀਚਾਰੋ ॥

Tayraa naam sachaa jee-o sabad sachaa veechaaro.

'True is Thy Name, O Reverend Lord and true is the meditation of the Name.'

(S.G.G.S, P.243)

Again:

ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ॥

Nirbha-o nirankaar sach naam.

'Fearless is the Formless Lord whose Name is true.'

(S.G.G.S, P.465)

Again:

ਭ੍ਰਮੁ ਮਾਇਆ ਵਿਚਹੁ ਕਟੀਐ ਸਚੜੈ ਨਾਮਿ ਸਮਾਏ ॥

Bharam maa-i-aa vichahu katee-ai sachrhai naam samaa-ay.

'Doubt and love for mammon have been removed from within me and I have merged in the True Name.'

(S.G.G.S, P.585)

According to Gurbani, God abides in the Name :

ਨਾਵੈ ਅੰਦਰਿ ਹਉ ਵਸਾਂ ਨਾਉ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥

Naavai andar ha-o vasaa naa-o vasai man aa-ay.

'Saith the Lord: In the Name I abide. May the Name in my self be lodged.'

(S.G.G.S, P.55)

Then Guru Sahib says:

ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਮਹਿ ਆਪਿ ਨਿਰੰਕਾਰਾ ॥

Har simran meh aap nirankaaraa.

'In Divine contemplation is the Formless Lord Himself pervasive.'

(S.G.G.S, P.263)

In Gurbani, just as the Formless Lord has been remembered through epithets like unknowable, incomprehensible, inaccessible, immaculate etc., similarly, has been His Name, such as:

ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਅਗਮੁ ਅਗੋਚਰੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਬੁਝਾਏ ॥

Naam niranjan agam agochar satgur dee-aa bujhaa-ay.

'The True Guru has made me realize the Name of the Immaculate, unreachable and unperceivable Lord.'

(S.G.G.S, P.585)

Guru Sahib says again:

ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਅਲਖੁ ਹੈ ਕਿਉ ਲਖਿਆ ਜਾਈ ॥

ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਾਲਿ ਹੈ ਕਿਉ ਪਾਈਐ ਭਾਈ ॥

ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਵਰਤਦਾ ਰਵਿਆ ਸਭ ਠਾਂਈ ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਤੇ ਪਾਈਐ ਹਿਰਦੈ ਦੇਇ ਦਿਖਾਈ ॥

Naam niranjan alakh hai ki-o lakhi-aa jaa-ee. Nnaam niranjan naal hai ki-o paa-ee-ai bhaa-ee. Naam niranjan varatdaa ravi-aa sabh thaan-ee. Gur pooray tay paa-ee-ai hirdai day-ay dikhaa-ee.

'Inaccessible is the Name immaculate; how to approach it?

The Name immaculate is ever with us - brother, how to attain it?

The Name immaculate in all spots is operative and pervasive.

From the Master (Guru) , perfectly - endowed is it attained, Who in our heart, its sight reveals.'

(S.G..G..S., P.1242)

From all these Gurbani quotes, it stands confirmed that the Name is indistinguishable from the all-pervasive Lord. Like Him, the Name is mammon-free and unknowable. Then it abides in the human heart. It can be known through the Guru who will show it abiding in one's heart. How does the Guru show the Name? Through his grace and by the practice of Name contemplation prescribed by him. This means that our Divine Name contemplation will align us with that all-pervasive Name abiding in the heart. In the words of Bhai Vir Singh Ji: "According to Gurbani, Name is a spiritual education,

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ, ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ,
ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ
ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ Address's ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-
receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs;
and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine
please forward cheque \$ 30.00 payable to
A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road,
Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable
Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji
Atwal, Po. Box No. 32845,
Sanjose, CA - 95152, U.S.A.
Phone & Fax :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu
Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains
Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378
Email: atammarg1@yahoo.co.in

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Europ	50 Euro	500 Euro

Australia

Bibi Jaspreet Kaur
Cell : 0061-406619858
Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com
Bhai Gurinder Singh
Cell : 0061-469927233,